

T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLAM TARİHİ VE SANATLARI ANA BİLİM DALI
İSLAM TARİHİ BİLİM DALI

HZ. PEYGAMBER'İN (S.A.V.) EV HAYATI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

M. Raci AKSOY

ŞANLIURFA - 2017

T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLAM TARİHİ VE SANATLARI ANA BİLİM DALI
İSLAM TARİHİ BİLİM DALI

HZ. PEYGAMBER'İN (S.A.V.) EV HAYATI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

M. Raci AKSOY

DANIŞMAN

Prof. Dr. Kasım ŞULUL

ŞANLIURFA - 2017

T. C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Enstitünüz İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı 115226014 numaralı Mehmet Raci Aksoy'un hazırladığı "Hz. Peygamber'in Ev Hayatı" konulu yüksek lisans tezi ile ilgili tez savunması, 25.01.2016 tarihinde, saat 10.00'da yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABUL (başarılı) olduğuna oybirliği ile karar verilmiştir.

25.01.2016

(Danışman)

Prof.Dr. Kasım ŞULUL

Üye

Prof.Dr. Abdurrahman ACAR

Üye

Yrd.Doç.Dr. Ahmet ASLAN

Bu tezin İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalında Yapıldığını ve Enstitümüz Kurallarına Göre Düzenlendiğini Onaylarım.

867
...../6.../201..7

Prof. Dr. Recep ÇİĞDEM
Müdür

Not: a) Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan alıntıların, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

b) Tez, HÜBAK'tan Bilimsel Araştırma Projesi mali destek Almıştır Almamıştır.

HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ORJİNALLİK RAPORU VE BEYAN BELGESİ

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ

Adı-Soyadı: Mehmet Raci AKSOY
Öğrenci Numarası: 115226014
Enstitü Anabilim Dalı: İslam Tarihi ve Sanatları
Programı: Yüksek Lisans
Başlık (Türkçe): Hz. Peygamber'in (s.a.v.) Ev Hayatı

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yukarıda başlığı belirtilen T.C.2..... çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 82 sayfalık kısmına ilişkin, 21.11.2016 tarihinde şahsım/ danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, benzerlik oranı % 18'tür.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç/dâhil
- 4- 6 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Yukarıda bilgileri verilen tezli/tezsiz lisansüstü programlarda seminer, dönem projesi, tez vb Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu tarafından kabul edilen lisansüstü orijinallik raporu alınması uygulama esasları ile belirlenen azami benzerlik oranlarını aşmadığımı ve bütün bilgilerin, akademik kurallara uygun olarak toplanıp sunulduğunu, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı, blok şeklinde alıntılar yapmadığımı ve tüm alıntıların bilimsel atıf kuralları çerçevesinde kaynağını gösterdiğimi, Yükseköğretim kurulu bilimsel araştırma ve yayın etiği yönergesi ile Harran Üniversitesi bilimsel araştırma ve yayın etiği yönergesinin 8. maddesinde yer alan etik ihlallerden her hangi birisinin yer almadığını, etik ihlal tespiti halinde, Enstitü yönetim kurulunca, diplomamın iptal edilmesini kabul ediyorum.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

21.11.2016

Hazırlayan Öğrencinin
İmzası

Yukarıda yer alan raporun ve beyanın doğruluğunu onaylarım 21.11.2016

Prof. Dr. Kasım PULLİC
Danışmanın Unvanı-Adı-Soyadı
(İmzası)

ÖNSÖZ

İnsanoğlunun yeryüzündeki cenneti olarak adlandırılan, yaşam ve enerji kaynağı olan ev kavramı; verdiği rahatlık ve özgürlükle beraber insanın kendisini yansıttığı yer olarak nitelendirilir. Söz konusu ev, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) evi olunca inceleme alanı ve model alma yönüyle daha büyük bir önem arz etmektedir.

Ahlakı ve yaşantısı Kur'an olan Hz. Peygamber'in (s.a.v.) evini fiziki ve sosyal açılardan inceleyip mü'minler için model ev ve model evde yaşantının nasıl olması gerektiği üzerinde Hz. Peygamber'in (s.a.v.) ev yaşantısından kesitlerle ilgili araştırmalar yapılmıştır.

Hz. Peygamber'in (s.a.v.) evi sadece yatılan ve kalkılan bir ev değil, yapılan ibadetlerle Allah'a (c.c.) niyazın ve duanın hiç eksilmediği bir ev modelidir. "*Evlerinizi kabirlere çevirmeyin* " emriyle Hz. Peygamber (s.a.v.) evin İslam toplumundaki yerini belirtmiştir. Evi müslüman şahsiyetinin oluşturulduğu ana merkez olarak kabul etmiştir.

Hz. Peygamber'in (s.a.v.) evi; aile fertlerini birer bilgin, çocukların kişiliğini oluşturan ve onlara özgüven aşıl原因 bir merkez, suffe ashabını ve komşuları gözetten bir mekan, düşkünlere şefkat eli uzatan, cahile bilgi veren, zayıfı korumayı amaç edinmiş bir İslam ve Kur'an evi profilidir. Geniş ve sade evi tavsiye eden Hz. Peygamber (s.a.v.) şehirlerin ruhunun, evin asıl işlevini yerine getirmesiyle olacağını kavli ve fiili sünnetiyle bize göstermiştir.

Bu çalışmayı yaparken fikir ve çalışmalarından faydalandığım hocalarım Prof.Dr. Abdurrahman ACAR, Prof. Dr. Murat AKGÜNDÜZ ve Prof.Dr.Adnan DEMİRCAN'a; yakın alaka ve yardımlarını esirgemeyen, tavsiye ve yönlendirmeleriyle ufku açıp konunun olgunlaşmasını sağlayan tez danışmanım Prof. Dr. Kasım ŞULUL hocama en derin hürmetlerimi arz ederim.

M.Raci AKSOY

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖNSÖZ	I
İÇİNDEKİLER	II
KISALTMALAR	IV
ÖZET	V
ABSTRACT	VI
GİRİŞ	1
I. Tezin Amacı, Kapsamı, Yöntemi Ve Bu Konuda Yapılan Çalışmalar	1
II. İnsan Hayatında Evin Önemi.....	1
III. Sosyal Bir Olgu Olarak Ev	4
IV. Model Ev Olarak Hz.Peygamber'in (S.A.V.) Evi	7
1. BÖLÜM: HZ. PEYGAMBER (S.A.V.) DEVRİNDE MEKKE VE MEDİNE'DE EVLER	9
1.1. Evlerin Planı	9
1.2. Evlerin Yapısı	15
1.3. Evlerde Tezyinat ve Tefrişat	17
1.4. Evlerde Sosyal Hayat	18
1.5. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) Evi	18
1.5.1. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) Mekke'deki Evi.....	18
1.5.2. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) Medine'deki Evi.....	19
1.6. Hz. Peygamber'in Ev Hayatı	26
1.6.1. Kişisel İşlerini Kendisinin Yapması	26
1.6.2. Günlük Uğraşları	27
1.6.3. Ev işlerinde eşlerine yardım etmesi.....	28
1.6.4. Giyim ve Kuşamı	29
1.6.5. Yemesi ve içmesi	31
1.6.6. Temizlik Anlayışı	32
1.7. Hz. Peygamber'in Aile Reisi Olarak Ev Halkı İle Münasebetleri	34
1.7.1. Eşlerine Olan Nezaketi	34

1.7.2. Çocuklara Olan Şefkati	39
1.7.3. Misafirlerini Evde Karşılması	42
1.7.4. Hediyeleşmesi	46
1.7.5. Sade Yaşantısı	48
1.7.6. Ev Halkıyla Nükteleri	53
2. BÖLÜM: HZ. PEYGAMBER'İN (S.A.V.) EVİNDE İBADET VE EĞİTİM	
2.1. Gece Vakti İbadet Hayatı	55
2.2. Gündüz Vakti İbadet Hayatı	57
2.3. Eşlerinin Eğitimiyle İlgili Faaliyetleri	59
2.4. Çocuklarını Eğitmesi	63
2.5. Hizmetinde Olanları Eğitmesi	66
2.6. Misafirlerini Eğitmesi	72
2.7. Evde Mahremiyet Eğitimi	73
SONUÇ	77
KAYNAKLAR	79

KISALTMALAR

(a.s.)	: Aleyhisselam
(s.a.v.)	: Sallallahu Aleyhi Vesellem
a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
b.	: Bin, İbn
Bk.	: Bakınız
c.	: Ciltler
DİA	: Diyanet İslam Ansiklopedisi
h.	: Hicri
Haz	: Hazırlayan
Hız.	: Hazreti
m.	: Miladi
md.	: Maddesi
m.ö.	: Milattan önce
m.s.	: Milattan sonra
no.	: Numarası
nşr.	: Neşreden
s.	: Sayfa
sad.	: Sadeleştirenler
tah.	: Tahkik eden
trc.	: Tercüme eden
ts.	: Tarihsiz
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve devamı
v.dğr.	: Ve diğerleri
vs.	: Ve sair

ÖZET

Hz. Peygamber'in (s.a.v) Ev Hayatı

Bu araştırmanın konusu, Hz. Peygamber'in Mekke ve Medine'deki evlerinin fiziki ve sosyal açıdan incelenmesidir. Hz. Peygamber'in evlerinin fiziksel yapısı ve sosyal durumu ile eşlerine ve çocuklarına yaklaşımının tespit edilmesi amaçlanmıştır.

Araştırma, Resulullah'ın evlerinin fiziksel olarak o günün şartlarına göre ihtişamdandan uzak, oldukça sade ve mütevazı olduğunu göstermiştir. Bu evlerin günlük kullanımların yanında eğitim mekânı ve ibadetgâh amacıyla da kullanıldığı tespit edilmiştir. Hz. Peygamber'in eşlerine karşı çok nazik ve kibar davrandığı, ev işlerinde eşlerine yardım ettiği, eşler arasındaki anlaşmazlıklarda olumlu bir tutum sergilediği belirlenmiştir. Resulullah'ın kendi çocuklarına, torunlarına ve sahabelerin çocuklarına karşı şefkat ve merhametle muamele ettiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Ev, Resulullah, ibadet, eğitim, sosyal hayat.

ABSTRACT

Domestic Life of the Prophet Muhammad (PBUH)

The study examines the physical and social aspects of the houses of the prophet Muhammad (PBUH) in Mecca and Medina. It aims to discover the psychical structure of the houses and their social conditions along with his treatment of his wives and children.

The research has shown that his houses were plain, modest and not magnificent. It has been found out that they were used for educational and worshipping purposes along with daily life usage. It has been underlined that he treated his wives politely, helped them in house works, and solved their conflicts in a good manner. It has been observed that he was merciful and kind to his children, grandchildren and his companion's children.

Key words: House, [the Prophet](#), worshipping, education, social life.

GİRİŞ

I. Tezin Amacı, Kapsamı, Yöntemi ve Bu Konuda Yapılan Çalışmalar

Tezimizde evin fiziki ve sosyal açıdan birey üzerindeki etkileri incelenerek, Resulullah'ın (s.a.v.) evinin hem fiziki hem de sosyal açıdan model olması analiz edilmektedir. Evler fiziki ve mimari açıdan incelenirken Allah Nebisi'nin (s.a.v.) devrindeki Mekke ve Medine şehirleri ve ev yapıları incelenmiştir. Allah Nebisi'nin (s.a.v.) evinin sosyal ilişkilerini nasıl düzenlediği, eğitim boyutunda aile fertleri, çocuklar, komşular, misafirler ve hizmetçilere nasıl davranıldığı özellikle mukayese edilmiştir. Psikolojik ve sosyolojik etkileri tartışılmıştır.

Evin sadece yatma ve kalma yeri olmadığı, insan-ı kamil olarak yetişmenin başlangıcının merkezi olması yönü üzerinde durulmuştur. Bu çalışmayı yaparken alanla ilgili Kur'an-ı Kerim, hadis kaynakları, siyer kaynakları, ansiklopediler ve günümüzde yapılan çalışmalar incelenip mukayese, tahlil ve sonuçlar çıkarılmıştır.

"Hadis külliyatları ve şerhleri, temel diğer kaynaklar, Mekke - Medine tarihi ve coğrafyası ile ilgili eserlerden faydalanılmıştır.

- İbn Kayyim el - Cevzi'nin Zad'ul Mead ve meşhur altı hadis kaynağımız, İmam Malik'in Muvatta'sı ve İmam Ahmed b.Hanbel'in Müsned adlı kitapları örnek olarak zikredilebilir.

Bunlarla birlikte bu alana dair yapılmış çağdaş çalışmalardan da yararlandık. Nebi Bozkurt'un Diyanet İslam Ansiklopedisi'ndeki (DİA) "ev" maddesi ve Mustafa Sabri KÜÇÜKAŞÇI'nın "şehir" maddesi, Gülzar Haydar'ın "Şehirlerin Ruhü" adlı kitabından faydalanılmıştır. Ayrıca, Vecdi Akyüz'ün Asr-ı Saadet Kitabı incelenmiştir.

II. İnsan Hayatında Evin Önemi

İnsan hayatında ev her zaman önemli bir yer kaplamıştır. Yeryüzünde " insanın cenneti evidir" sözü bu durumu veciz bir şekilde açıklamaktadır. Evin fiziki yapısı da insan psikolojisi üzerinde etkilidir. İnsanın mutlu veya mutsuz olmasına sebep olmaktadır. Ev mimarisinde tam bir kutsallık ve derin bir saadet meydana getirme arayışının sürekli olduğunu çağdaş mimarlar belirtmektedirler.¹ Hz. Peygamber'in (s.a.v.) ev mimarisinde sadelik ve genişliği esas aldığı ve bina yüksekliğinden

¹ Gülzar Haydar, *Şehirlerin Ruhü*, Çev, Güldal Sekman, İstanbul, İnsan Yay., , 1991, s.51.

hoşlanmadığı dikkatimizi çekmektedir. Geniş evin insanı ve misafiri rahatlattığı, dar evin de insanı ruhen bunalttığı kabul edilen bir hakikattir.

Evde insan eğitimi konusu incelendiğinde, evin bağımsız bir bölüm olarak taşınması gereken özelliklerinin olduğu dikkatimizi çekmektedir. Evde yaşayan bireyin mutlu olması için hangi özelliklere sahip olmalıdır? Geniş olması, oda sayısı, süsleme, dekorasyon vs. hangi tarzda olmalıdır? Bu konularda Hz.Peygamber'in (s.a.v.) yaşantısında esas aldığı kriterleri nelerdir?

Çağdaş bir mimarın belirttiği gibi, evlerin özel yapıları, pazarların ana karakterleri veya bina şekilleri ve kapsamlı malzemelerin hepsi, bir aileden diğerine, şehrin bir bölümünden diğerine ve bir bölgedeki şehirden diğerlerine İslami ortamı tanımanın işaretlerinden kabul edilir.²

Hz.Peygamber'in (s.a.v.) ev yaşantısına göre; evin genişliği en önemli özelliklerden biridir. Mutlu bir ev olmanın temel şartı evin geniş olması kabul edilmiştir. Geniş olmasından amacımız, odalarının sayıca çok olması ve faydalanılma yönünden esnek bir yapıya sahip olmasıdır. Evin genişliği insanın da ferahlamasına ve sakin düşünmesine yolaçar.

Hz.Peygamber'in (s.a.v.) emir ve tavsiyelerinde genişliğin üzerinde bilhassa durulduğunu te'yîd eden aktarımlar çoktur. Amir oğlu Ukbe (r.a.) Allah Nebisi'nin (s.a.v.) evlerle ilgili şu tavsiyesini aktarmıştır:

“Sözlerine dikkat et, evini geniş tut , kusurların için de istiğfarda bulun”. Hz.Sevbân'ın (r.a.) aktardığı hadise göre: *“Lisanını tutan, evini genişleten ve işlediği hatalara ağlayan kişi mutluluğa ulaşmıştır.”* Allah Nebisi'nin (s.a.v.): *“Ey Allahım! Hatalarımı bağışla, yuvamı ferah kıl, rızkımı bol kıl”* diye dua ettiği de gelen rivayetlerden anlaşılmaktadır.³

Kur'an-ı Kerim'de müslüman bir ev modelinin özellikleri belirtilmiştir. Genel bilgiler verilerek evlerin ve evde kalan bireylerin yaşam tarzları ayetlerde izah edilmektedir. Kur'an-ı Kerim bu konuyu önemsemektedir. Müslüman bireyin ve müslüman ailenin ev yaşantısında model alması gereken planlama açıklanmaktadır. Kitab-ı Mubin'deki izahat ve emirler, Allah Nebisi'nin (s.a.v.) yaşantısından ve evinden örneklerle pekiştirildiğinde İslam'ın ev profili ve modeli karşımıza çıkmaktadır.

² Gülzar, s.46.

³ İbrahim Canan, *Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi*, Ankara, Akçağ Yayınları c. 3, s.183.

*"Evlere girdiğinizde , Allah katından mübarek ve güzel bir selamlama ile kendinize selam verin."*⁴

Ayet-i kerimeye göre evde esas olan evi yaşam ve mutluluk merkezi hale getirmektir. Bunun yolu da eve girişlerde gülyüzle selam vermek ve tatlı sözlerle gönül almaktan geçmektedir. Evin dinlenme mekanı olabilmesini Kur'an-ı Kerim, eve girerken mutlulukla ve selam vererek girmeye bağlamıştır. Evin dışındaki sorunların eve taşınmaması önem arz etmektedir. Bu bakış açısı evi insan hayatında daha da önemli bir konuma getirmektedir.

Bir evin planı doğal olarak içinde yaşayacak birey sayısına göre şekillenmektedir. Kur'ân'ın model kabul ettiği aile tipi, anne-baba, çocuklar ve hizmetçiden oluşan küçük aile prototipidir. Ayrıca akraba ve dostların evleri farklı , sofraları da farklıdır.⁵

*"Sizin için kendi evlerinizden, babalarınızın evlerinden, annelerinizin evlerinden, erkek kardeşlerinizin evlerinden, kızkardeşlerinizin evlerinden, gerek amcalarınızın evlerinden, halalarınızın evlerinden, dayılarınızın evlerinden, teyzelerinizin evlerinden anahtar elinizde bulunan evlerden ve arkadaşınızdan yemenizde bir sıkıntı yoktur. Birlikte ve ayrı ayrı yemenizde bir günah yoktur."*⁶

Her evin planında odalar, misafir odası, mutfak, banyo ve tuvalet gibi değişmeyen kısımlar bulunmaktadır. İslami yaşam tarzının yerleşmesiyle bu durum biraz daha yaygınlaşmıştır. Bu durum yaşanan evin insan hayatını etkilediği hatta hayat biçimine yön verdiğini bize göstermektedir. Komşularla ortak kullanılan tandır, fakirlikten dolayı evin mutfağında birçok defa yemeğin pişmemesi, genellikle evlerin üst kısmında yer alıp merdivenle çıkılan bağımsız bir oda , içerisine bir şey saklamak için yapılan bölmeler , raflar, duvarda eşyâ bırakmaya özel oyuklar ev düzeni hakkında bize bilgi vermektedir.⁷

Ev düzeni insan hayatına şekil vermektedir. Sosyal ilişkilerde rahatlatıcı yönü olduğu gibi, ev düzeninin uyumlu olmamasında endişelere sebebiyet verebilecek hususlar da mevcuttur. Aile içi tartışmalar ve gereksiz gerginlikler baş gösterebiliyor.

⁴ en-Nur 24/61.

⁵ Canan, c. 3, s.185.

⁶ en-Nur 24/61

⁷ Canan, c. 3, s.189.

III. Sosyal Bir Olgu Olarak Ev

Kitab-ı Mubin'de önceki toplumların ikamet ettikleri mekanlarda ve sonsuz dünyada iman edenlerin ikamet edecekleri yerlerden söz edilirken sürekli olarak "mesken" ifadesi kullanılmıştır.⁸

Arapça'daki bâte fiili geceleme, beyt kelimesi ev anlamında kullanılmaktadır. Bâte Türkçe'de "evlenmek, yuva kurmak" anlamında gelmektedir. Arapça'da dâr ve mesken kelimeleri de "ev" mânasında kullanılır. Ev kelimesi bir mimari yapıdan çok içinde insanları, aileleri kapsayan yerleri ifade eder; çadır olabileceği gibi sarayı da niteleyebilir.⁹ "Konaklama ve geceleme yeri" manasındaki mesken fıkıh kavramı olarak bir bireyin veya ailenin daimi ikamet edeceği yeri ifade eder. Kur'an'da "sekene" fiili ve türevleri yirmi, mesken ve çoğulu mesâkin on iki âyette sözlük ve örfteki kullanımıyla yer almaktadır.¹⁰

Ev vazgeçilmez gereksinimlerimizden biridir ve hayatımızın büyük bölümünü burada geçiriyoruz. Ev fiziki ve ahlaki, sosyal ve toplumsal, eğitimsel çok yönü olan önemli bir kurumdur. Özellikle çağımızda ev, fiziki yapısı ve planlaması bir yana, sadece sosyal açıdan bile bağımsız bir inceleme alanıdır. Bu konu Hz. Peygamber'in (s.a.v.) evi olduğunda daha da bir önem arz etmektedir. Ev Sosyolojisi olarak adlandırılan bu alan, her canlının kendine ait bir evi olduğu gibi her düşünce sisteminin, her toplumun da kendisine özel bir evinin olduğunu açıklamaktadır.¹¹

Eğitim konusunda ev önemli bir konuma sahiptir. İnsanoğlunun, ömrünün yarısından fazlasını içerisinde geçirdiği ev, bir çok açıdan öneme sahiptir. Kur'an-ı Kerim'de önceki toplumların güç ve ihtişamları, haksızlık ve bozgunculukları ile evleri arasında bir bağ kurulmakta, evlerinin durumu üzerinde durulup ibret almaya teşvik edilmektedir.

Kur'an-ı Kerim'de Sebe' Kavmi'nin gücünü göstermesi açısından vardığı refah ve zenginliğin konutlarına yansıdığı açıklanmaktadır:

*"And olsun ki oturdukları yerlerde Sebe kavmine ait büyük bir işaret vardır. Biri sağda biri solda iki bahçe..."*¹²

Bu toplumun gücünü anlatan şu ayet dikkat çekicidir:

⁸ en-Nahl,16/80; Tâha, 20/128; el-Kasas, 28/58; es-Secde, 32/26; el-Ahkâf, 46/25.

⁹ Nebi Bozkurt, "Ev", *DİA*, c. 11, s.502.

¹⁰ Hamdi Döndüren, "Mesken", *DİA*, c. 4, s.316-317.

¹¹ Canan, c. 3, s.199.

¹² es-Sebe, 34/15.

“*Vâdilerde kayaları oyarak şehir yapan* ” toplum olarak tanımlanır.¹³ Başka bir âyet-i kerimede de, zulmün sonuç olarak uygarlıkları yok edip, evleri virâneye çevireceği belirtilmekte, bu viraneler üzerinde düşünme ve incelemeye teşvik vardır: “*Haksızlıkları yüzünden harab olmuş evler! Anlayan bir toplum için muhakkak ki bunda bir ibret vardır.*”¹⁴

Ayet-i kerimede de uygarlıkta gelinecek zirveye değinildikten sonra, evlerin görkemi ve muazzam boyutlarının dışında, bu görkem ve gösteriş karşısında insanların toplumsal çöküntüye uğrayıp ahlaken çökeceklerine de dikkat çekilmektedir:

“*Eğer insanlar tek bir topluluk hâline gelecek olmasaydı Rahman’ı inkar edenlerin evlerine gümüşten tavan, yukarı çıkmak için kullanacakları merdivenler yapardık. Ayrıca evleri için kapılar, üzerlerine yaslanıp istirahat edecekleri koltuklar yapar, altınla da süslerdik . Ama bunların hepsi dünya hayatına ait geçici faydalardan ibarettir.*”¹⁵ Yukarıdaki ayetlerde değinilen birey-ev ilişkileri, çağımızda bağımsız bir alan olarak inceleme konusu hâline gelmiştir. Mesken sosyolojisi veya ev sosyolojisi olarak isimlendirdiğimiz bu alanın araştırmacıları, araştırmalar ilerledikçe, deneysel ilimlere özel, tarafsız, her tarafta geçerli kurallara varacaklarını belirtmektedirler.¹⁶

Aslında ev modelleri, sahip olunan medeniyet ve kültürün birer yansımasıdır. Bu yansımada o evlerin fiziki yapısına dikkat edildiğinde, o toplumun manevi durumu, ekonomik durumu ve sosyal yaşamının izleri gözümüze çarpmaktadır.

Bir toplumun kültürü ile yaşadığı evi arasında bir uyum sözkonusudur. İkisi birbirini desteklemekte ve etki alanına almaktadır. Hatta yaşanan mekan insan kişiliği ve davranışları üzerinde olumlu ya da olumsuz etkilere sahiptir.“*Aslan yattığı yerden bellidir*” atasözü bu durumu güzelce açıklamaktadır.

Sonuç olarak bireyin kaldığı mekanın kendi inancına ve anlayışına uygun olması gerekir. Böyle olmadığında bireyin kaldığı mekanı, kendi anlayışına ve zevkine göre düzenleyeceği ya da kendisini varolan mekana uyduracağı kaçınılmazdır. Bu da bireyin kendi duygu, düşünce, anlayış ve zevkinde değişikliğe gitmesine yolaçar. Ev modellerinin değişikliğe uğratılması için, toplumun maddi durumuna uygun olarak din, hukuk, siyaset vs.nin değişeceğini iddia edenler de vardır. Bu görüşe göre: “Ev ve

¹³ el-Fecr, 89/8-9.

¹⁴ en-Neml, 27/52.

¹⁵ ez-Zuhruf, 43/33-35.

¹⁶ Canan, c. 3, s. 180

kalınan mekanları, sürekli bir restorasyondan geçirmek, bireyleri, mensup oldukları toplumları dönüştürmekle olabilir.” İyi bir eğitimle kültür, teknik ve ekonomik hayatta meydana getirilecek değişikliklerle evin de doğal olarak değişeceği izah edilmiştir. Şüphesiz bu ifadeler inkar edilemeyecek tespitler olarak karşımızda durmaktadır. İlkel ve gelişmemiş toplumların evleriyle, gelişmiş toplumların yüksek teknoloji ile yaptıkları evleri karşılaştırdığımızda savunulan düşüncelerin doğru olduğu görüşüne varılır.¹⁷

Ev yalnız bireyi soğuk ve sığağa karşı korumaz. Güven ve samimiyetin beslendiği bir kaynaktır. Bununla beraber kültür ve geleneğin, inancın ve maneviyatın nesilden nesile aktarılmasına da kaynaklık eder. Allah Nebisi'nin (s.a.v.) evinin konumu ve etkisi nedir? Kültür ve maneviyat merkezi kabul ettiğimiz ev, Hz.Peygamber'in (s.a.v.) evi ile kıyaslandığında hangi çıkarımlarda bulunulabilir? İki dünyanın mutluluğunu esas alan Allah Nebisi (s.a.v.), da'vetçi ve eğitimci yönüyle ev modelini nasıl oluşturmuştur? Bu konunun analizi büyük önem arz etmektedir. Kaynaklarımızın tümünde ev asli bir ihtiyaç kabul edilmektedir. Ayrıca ev, insanların neslini devam ettirmesi için gereksinim duydukları beş unsuru (anne, baba, çocuk, hizmetçi ve gıda) korumak için kurulan mekan ve yer olarak tanımlanarak, evin , taştan, yünden, deriden de oluşabileceği belirtilmektedir. Ev yapımına başlanırken emniyetli olmasına dikkat ederken, orada ibâdet yapma düşüncesi ve niyeti de olmalıdır.¹⁸

Eğitimin ilk başlangıç merkezi olan ev, özellikle taşıdığı plân ve insani ihtiyaçlara uygunluğu ile büyük önem taşımaktadır. Evi yalnızca bir yönüyle incelemek eksik bir çalışma olur. Bir çok açıdan ev konusu incelenmelidir. Evin fiziki boyutu incelendiği gibi, sosyal ve eğitici boyutuyla da inceleme konusu olmalıdır. Kur'ân-ı Kerim ve Resulullah'ın (s.a.v.) yaşantısında evin eğitim boyutu detaylı bir şekilde yer almaktadır. Özellikle Hz.Peygamber'in (s.a.v.) hayatında eve ve evdeki bireylerin eğitimine geniş yer verilmesi dikkate değerdir. Allah Nebisi'nin (s.a.v.) kendi çocuklarını ve Hz.Ali'yi (r.a.) evinde yetiştirmesi konunun önemini göstermektedir. Hz. Peygamber (s.a.v.), evi bireyin mutluluğunun sağlandığı üç ana unsurdan biri olarak kabul etmiştir: “Bireyin mutluluğu üç şeye bağlıdır: “Hayırlı kadın, geniş ev, sorunsuz binek .” Bu ifadeler kesinlik belirten sözcüklerdir. Hatta Resulullah'ın (s.a.v.) bâzı tavsiyelerinde “iyi olmanın şartları” arasında özellikle evin geniş olması, komşularının

¹⁷ Canan, c. 3, s. 180-181.

¹⁸ Canan, c. 3, s. 179.

iyi olması, camiye yakın olması vs. bir çok nitelik zikredilmiştir. Evin iyi olma yönü toplumdan topluma, asırdan asıra, gelişen düşünce ve perspektiflere göre farklılık arzedebilir.¹⁹

IV. Model Ev Olarak Hz. Peygamber'in (s.a.v.) Evi

*“İçinizden Allah'ın lütfuna ve ahiret gününe umut bağlayanlar, Allah'ı çokça ananlar için hiç şüphe yok ki, Resulullah'ta güzel bir örneklik vardır”.*²⁰

Hız. Peygamber'in (s.a.v.) evi, herbir kenarı yaklaşık olarak 100 zira' olan kare bir avlu şeklinde çevrenmiş dokuz odadan oluşmaktadır. Bu odalardan iki tanesi Hız.Peygamber (s.a.v.) Mescidi'nin yapımı esnasında yapılmış, diğerleri gerek duyuldukça sonradan eklenmiştir. Evin konumu bir bahçe etrafında, dış tarafa kapalı, ama bahçeye bakan odalardan oluşan bir modeldir. Bu ev modelleri “günümüzdeki Mısır, Suriye, Mezopotamya ve Arabistan kentlerinde yaygın olan ev modelleriyle benzerlik arz etmektedir. Kaynaklardaki bilgiler, Hız. Peygamber'in (s.a.v.) ev odalarının tahminen 10x10 zira' uzunluğunda kare şeklinde, duvarlarının da 7-8 zira' boyunda olduğunu bize bildirmektedir. Hız. Aişe'nin (r.anha) kaldığı odası ile ilgili açıklamaya göre, oda kapısı dikenli ardıç veyâ ur'urdandır.Ur'ur, Hindistan'da yetişen, abanoz ve çınara benzetilen bir ağaçtır. Tek kanatlı olup ve Şam yönüne bakmaktadır. Bâzı hadislerde bu odaya ikindi güneşinin baktığı öne sürülmektedir..²¹

Hız.Peygamber'in (s.a.v.) kaldığı evdeki odası Hız.Aişe'nin (r.anha) anlatımına göre çok küçük bir odadır. Namaz kıldığında secdedeyken Allah Nebisi'nin (s.a.v.) başının ayaklarına değmemesi için ayaklarını topladığını belirtmektedir.²²

Bazı hadislerde Hız. Peygamber'in (s.a.v.), evin içerisinde, köşe tarafında, ergenlik yaşına gelmiş Medineli genç kızların kalması için “hıdr” olarak isimlendirilen bir çadır kurduğu aktarılmaktadır. Bu kızlar evlendirileceği vakitlerde çadırdaki kalır, kız ve erkeğin ismi söylenir, eğer çadırdaki ses çıkarmazsa , onu talep edenle evlenmeyi kabul ettiği anlaşılır, evlenmesine onay verilirdi, istemezse çadıra vururdu ve Allah'ın Nebisi (s.a.v.) de onun istemediğini anlayarak onu evlendirmezdi, diye belirtilmektedir.

¹⁹ Canan c.3, s.179-182.

²⁰ el-Ahzab, 33/21.

²¹ Canan c.3, s.187.

²² İmam Ahmed b. Ali İbn Hacer Askalani, *Sahihi Buhari, Fethu'l Bari Şerhi*, Riyad, Daru's Selam, 2000 , *Salat*, 21.

Hz.Aişe'den (r.anha) gelen rivayetten (r.anha) Allah'ın Nebisi'nin (s.a.v.) bir hasırının olduğu, gündüz vakitleri oturmak için yere serdiğini, gece vakitleri de evde kendisi ile başkaları arasında perde yaparak kullandığını bilmekteyiz. Hz.Zeyd b. Sâbit'tin (r.a.) aktardığı habere göre, hasırla bölmenin mescid kısmında olduğu açıklanmaktadır. Ancak bu, evde yapılmadığı anlamına gelmez. Hz.Aişe'nin (r.anhâ) gelen rivayeti Müsned'te şu ifadeyle aktarılmaktadır: “Bizim bir hasırımız vardı. Onu gündüz vakitleri serer, gece vakitleri de onunla yatak yapardık (...).”²³

Hz. Peygamber'in (s.a.v.) odalarında, mahremiyetin sağlanması amacıyla perde gerdiğini, küçük de olsa bölme ve çadır kurduğunu öğreniyoruz. Bu çabalar evin genişlemesi için yapılmaktadır. Evlerin genişletilmeye müsait olduğu anlaşılmaktadır. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) evinde eşlerinin her birisinin kendisine özel bir odası vardı. Bununla beraber Allah Nebisi'nin (s.a.v) çocukları onun evinde kalmıyordu. Resulullah'ın (s.a.v.), Hz.Hatice hariç sadece cariyesi Hz.Mariye'den (r.anha) evladı olmuştur. Hz.Mariye (r.anha) eşleri gibi mescidin yanındaki odalarda kalmayıp, ayrı bir mekanda ikamet ediyordu.²⁴

Ayrıca, Hz.Peygamber'in (s.a.v.) evi yalnızca yatılan, dinlenen, yeme ve içmenin yapıldığı mekan olarak değerlendirilmemelidir. Bunu Hz. Peygamber (s.a.v.): “Evlerinizi mezarlara dönüştürmeyin” emriyle izah etmektedir. Evleri mezarlıktan kurtarmanın yolu, evlerde kılınacak namazlar, yapılacak tesbih ve dualardır. Model ev, Kur'an kıraatının sürekli yapıldığı, gece namazlarının kılındığı, tefekkür ve nefis muhasebesinin yapıldığı mekandır...²⁵

²³ Canan, c. 3, s.188.

²⁴ Canan, c. 3, s.188.

²⁵ Canan, c. 3, s.205.

1. BÖLÜM:HZ. PEYGAMBER (S.A.V.) DEVRİNDE MEKKE VE MEDİNE'DE EVLER

1.1. Evlerin Planı

Kabe'nin Mekke'de olması orayı ikamet edilen mekan yapmıştır. Bu yüzden Mekke'deki şehirleşme Kabe'nin yapımından sonra başlar. Bu şehirle ilgili olarak, Hz. İbrâhim ve ailesinin gelişinin öncesiyle ilgili bir bilgi yoktur. Hz. İbrâhim'den (a.s.) önce Mekke'ye yakın **Amalika ve Cürhüm** kabilelerinden insanlar Mekke'ye yakın ikamet etmektedirler. Hz.İbrahim (a.s.) Hz.İsmail'i (a.s.) Mekke'ye yakın bir yere yerleştirmiştir. Kitab-ı Mubin'de Hz.İsmâil'in (a.s.) Hz. İbrâhim (a.s.) tarafından **Mekke** şehrine yerleştirildikleri belirtilmektedir. Hz.İbrahim (a.s.) **Mekke** şehrine üç kere gelmiş ve üçüncüsünde Kabe'yi yaparak insanları Hacca da'vet etmiş, Hz.İsmail'i (a.s.) Mekke'de bırakarak Filistin'e geri dönmüştür. Mekke şehrinin yöneticisi Kusay **Mekke** şehri ve Kâbe'nin yönetimiyle ilgili olarak nedve, kıyâde, livâ, hicâbe (sidâne), sikaye, rifâde gibi hizmetlerinin mesuliyetini üstlenmiştir. Kusay'ın ardından **Mekke** ve Kâbe'nin yönetimini oğlu Abdüddâr üstlenmiştir. Fakat bu durum bazı farklılıklara yol açıp, bölünmeleriyle neticelenmiştir. Sonradan anlaşma olunca hicâbe, livâ ve nedve vazifeleri Abdüddâroğulları'na; sikaye, rifâde ve kıyâde Abdümenâfoğulları'na verilmiştir. Dârünnedve **Mekke** ile ilgili kararların tartışılıp alındığı bir meclisti. Kusayoğulları'ndan başka **Mekke**'deki diğer Kureyş kabilelerinin kırk yaşından büyük liderlerinin iştirak ettiği meclisin toplantıları Kusayy'ın Dârünnedve'yi yaptırmasından önce onun evinde gerçekleştiriliyordu.²⁶

Arap yarımadasının önemli şehirlerinden birisi olan Mekke şehrinde çıkan İslâm Dini, şehir hayatını teşvik etmektedir. Kur'ân-ı Kerîm'de, şehirlerin mimari yapısına önem verilmesi, ayrıca şehirlerin çekici yerler olması gerektiğine işaret eden âyetlerin yanında müslümanların uygar ve gelişmiş bir toplum oluşturmaları konusunda kılavuzluk eden, önceki milletlerle ilgili bilgiler de yer almaktadır. Kur'an'da yerleşik bir hayat süren Araplar'la bedevî Araplar birbirinden ayrılmış ve bedevîler "a'râb" diye isimlendirilmiştir. Hz. Peygamber (s.a.v.) de şehirlerin uygar hale getirilmesini tavsiye

²⁶ Bozkurt, s. 556.

etmiş, sıkıntı ve zahmetlerine rağmen şehir hayatının insanlar için daha hayırlı olduğunu söyleyerek yerleşik hayatı ve şehirleşmeyi tercih etmiştir.²⁷

Resulullah (s.a.v.) döneminde şehircilik alanındaki ilk düzenlemeler bizzat kendisi tarafından hicretten sonra kendisine nisbetle “Medînetü’r-resûl” ismini alan Yesrib’de gerçekleştirilmiştir. Yesrib’te ibadetin yanında başta eğitim ve öğretim olmak üzere hukuk işleri, kamu yönetimi ve diğer işlere yönelik hizmetlerin yürütüldüğü Mescid-i Nebi’yi yaptırarak ileride inşa edilecek İslam şehirleri için cami merkezli şehir modelini başlatmış, Resûlullah (s.a.v.), şehirde siyasî ve yönetim yapısını yeniden dizaynını yapıp bağımsız bir devlet kurmakla beraber, bir çarşı pazar yeri belirlemek suretiyle de ekonomik hayata bir şekil vermiştir.²⁸ Şehirlerin mimari yapıları cami merkezli ve pazar yeri odaklı olarak yapılmıştır. Evler de camiye yakın olan yerler seçilmiştir.

Hız.Peygamber (s.a.v.) Baki mevkiini mezarlık yeri olarak seçmiştir. Hz. Ömer’in (r.a.) hilafeti zamanında yönetsel işler için mescidin yakınında dârül imâre yapılarak şehir planı cami etrafında şekillenmiştir. Sonraki zamanlarda şehrin fizikî yapısına ek olarak yapılan dinî, sosyal ve kültürel yapılar cami odaklı bir anlayışla dizayn edilmiştir. Mahalle mescidleri de mahallelerin merkezi konumundaydı. Mekke’nin fethedilmesiyle Hz. Peygamber (s.a.v) burada siyasî ve yönetsel değişiklikler yaptı; Attâb b. Esîd’i (v.13/634) valiliğe, Saîd b. Zeyd’i (v.51/671) pazardan sorumlu görevli personel yaptı; Hz.Muâz b. Cebel’i (v.18/640) sonradan müslüman olan Mekkeliler’e Kur’ân-ı ve İslam’ın emirlerini öğretmekle vazifelendirmiştir. Allah’ın Nebisi’nin (s.a.v.) Mekke’deki bu görevlendirmeleri diğer şehirlerde de sürdürülmüştür. Resûlullah (s.a.v.) Medine’de ve Mekke’deki bu uygulamaları ile sonradan gelecek yöneticiler için bir model olmuştur. Fetihlerden sonraki şehir yapılanmaları Mekke ve Medine şehir yapısına benzetilmeye çalışılmıştır.²⁹

Mekke, Medine ve Kudüs başta olmak üzere bazı şehirlerin İslâm kültürü içerisinde seçkin bir yere sahip olması, siyer ve tarih kaynaklarında bu durumun anlatılması, gelen bir çok rivayette zikredilmesi, bazı peygamberlerin veya sahâbîlerin buralarda kalması, ayrıca bazı tanınan ünlü şahsiyetlerin buralarda eğitim alması bu

²⁷ Mustafa Sabri Küçükaşçı, “Şehir”, *DİA*, c. 38, s.442.

²⁸ Küçükaşçı, s. 441.

²⁹ Küçükaşçı, s. 441.

şehirlerin önemiyle ilgili eserler yazılmasına, bundan dolayı şehir tarihçiliğinin doğmasına sebep olmuştur. Diğer taraftan İslam'ın fetih anlayışıyla ilgili ilkelere bağlılık, Müslüman olmayanların kendi dinlerinde kalmalarına karşılık ödedikleri cizye ile topraklarından alınan haraç vergilerinin belirlenmesi, eski ve yeni yerleşim mekanlarının dizaynındaki ilkeler şehir ve bölge tarihlerinin yazılmasına sebep olan özellikler olarak kabul edilebilir. Selâhaddin el-Müneccid (v.1431/2010) Mekke, Medine ve Kudüs gibi şehirleri anlatan eserlerden yetmiş dördünü ortaya çıkarmıştır.³⁰ Bu bağlamda oluşan şehir yapılanmalarındaki evler de aynı anlayışla düzenlenmiştir.

Arap Yarımadasında yapılan arkeolojik araştırmalar Hz. Peygamber'den (s.a.v.) çok önce yaşamış kabilelerin evleri hakkında bize bazı bilgiler vermektedir. Çoğunlukla ticaretle geçimlerini sağlayan Fav beldesi sakinlerinin evlerinin ticarî malzemeleri saklayacak özel odalara sahip oldukları dikkatimizi çekmektedir. Bazılarının çok karmaşık yapısı bulunmaktadır. Bunların zengin evleri olduğundan kuşku yoktur. Mekkenin ünlü zenginlerinden Abdullah b.Cüd'ân'ın (v. 600 m.) altın ve gümüş kaplarda yemek yediği, klâsik arap yemeklerinin dışında, farklı yemekler yediği ve Irak'tan bunun için aşçıları getirttiği bilinmektedir. Böyle bir zengininin evinin, misafirler, köle ve cariyeler, şarkı söyleyen şarkıcılarla dolduğu, diğer hizmetçiler ve hayvanlar için ayrı ayrı mekanlar oluşturduğu gözönüne alındığında Medine'de oturmak istemediği anlaşılmaktadır.³¹

Hz. Enes b. Malik (r.a.), Allah Resülü'yle (s.a.v.) gezerken yolda gördüğü yüksek kubbeli bir binadan hoşlanmadığını, bina sahibi gelip selam verdiğiğinde selamını almadığını ve bundan dolayı bina sahibinin yüksek kubbeyi yıktığı belirtilmiştir. Ayrıca ihtiyaç olmayan her binanın bir sorumluluğunun olduğunu da bize aktarmıştır.³²

Abdullah b.Amr b.Âs'tan (v.65/684) gelen başka bir rivayete göre de, evin onarılmasıyla uğraşan bir sahabiye ölümün gelmesinin evin yıkılmasından daha hızlı olduğu belirtilmiştir.³³

³⁰ Küçükaşçı, s. 448.

³¹ Bozkurt, "Ev", *DİA*, c. 11, s. 504.

³² Süleyman b. Eş'as es-Sicistanî el-Ezdi', *Sünen-i Ebu Davud Terceme ve Şerhi*, Çev. Necati Yeniçel, Hüseyin Kayapınar, İstanbul, Şamil Yayınevi, 2003, *Edeb*,169.

³³ Canan, c. 3, s.207.

Yesrib Medine'nin en önceki isimlerinden olup bu ismin, burada ilk ikamet eden Yesrib b. Vâil b. Kâyine b. Mehlâbil'in isminden bu ismin verildiği anlaşılmaktadır. Yesrib ismi önceleri, kuzeyde ilk yerleşmenin gerçekleştiği tahmin edilen Curf ile Kanât vadileri arasında kalan kesimi belirtirken daha sonra şehrin tamamı için kullanılmıştır. Hicretin ardından Allah'ın Nebisi (s.a.v.) buraya hoş ve güzel gibi iyi manalar barındıran isimler verilmesini talep etmiştir.³⁴ İslâm tarihi ile ilgili eserlerde bu şehre Tayyibe, Miskîne, Azrâ, Câbire, Mecbûre, Mahabbe, Mahcûbe, Kur'an'da Medine için kullanılan "dâr" kelimesinden hareketle³⁵ Dârülhicre, Dârüllîmân, Dârüssünne, Resûl-i Ekrem'e (s.a.v.) nisbetle Medînetü'r-resûl ve Medînetü'l-münevvere gibi isimlerin verildiği göze çarpmaktadır. Bu eserlerin bir çoğu şehrin faziletiyle ilgili, hicretin vatanı ve başkenti olmasına, hicretten sonra gerçekleşen değişim ve gelişim üzerinde duran bu isimlerin sayısı doksan yediye kadar ulaşmakta ve bunların bir bölümünün Tevrat'ta da yer aldığı açıklanmaktadır. Medîne kelimesinin kökü noktasında ayrı ayrı düşünceler mevcuttur. Burası, Ârâmîcede ilkin "mahkeme yeri", daha sonra "şehir" anlamında kullanılan medinta kelimesinden alınmış ve buradan aktarıldığı İbrânî dilinde "bir yöneticinin nüfuz alanına giren yer" mânasında kullanılmıştır. Medine kelimesi Kur'an'da on yerde geçmekte, burada Medine şehriden bahsedilmiştir. Medine kelimesinin Arapça dilinde müdûn veya deyn kökünden türediği geldiği belirtilmektedir. Ayrıca bu kelimenin "şehre yerleşmek, orada kalmak" gibi anlamlara gelen müdûn kökünden türediği ve yeryüzünün ikamete uygun ve kale yapılan her yerine medine adı verildiği de beyan edilmiştir.³⁶

At yetiştirmede mahir ve en önemli geçim kaynağı deve ve davar olan bir toplum için hayvan barınaklarının olmaması düşünülemez. İkamet edilen evlerin alt katları hayvan ahır olarak kullanılıyordu.³⁷

Araplar, deve ve koyun için "hazıra" adı verilen ahırlar yapmışlardır. Cevheri'ye (v.900/1495) göre bunlar ahşaptandı. İmam Ahmed b. Hanbel'in (v.241/855) gelen bir aktarımda, hazıranın deriden de olabileceği açıklanmıştır. Halen çölde yaşayan Araplar

³⁴ İmam Ahmed b. Hanbel, *El-Müsned, el-Fethu'r-Rabbanî Tertibi*, Çev. Rıfat Oral, İstanbul, Ensar Yayıncılık, 2013, c. 4, s.285.

³⁵ el-Haşr, 59/9.

³⁶ Nebi Bozkurt ve Mustafa Sabri Küçükbaşçı, "Medine", *DİA*, c. 28, s. 306.

³⁷ Vecdi, Akyüz, *Bütün Yönleriyle Asr-ı Saadette İslam*, İstanbul, Beyan Yayınları, 2006, c. 4, s.292.

gündüz sıcağından korumak üzere, hayvanları için etrafı açık, geniş çadırlar meydana getirmektedir.³⁸

Hücre-i saadet, Arapça hücre (oda) ve saâdet (mutluluk) kelimelerinden oluşan bu kelime, Allah Nebisi'nin (s.a.v.)'in evi ve kaldığı odalar hakkında kullanılır. Ayrıca Allah Nebisi'nin (s.a.v.) mezarı için de kullanılmaktadır. Allah Nebisi (s.a.v.) Medine'deki ilk mescidi (Mescid-i Nebevî) yaparken kendisi için doğu tarafındaki duvarın güney bölümüne bitişik iki oda inşa ettirdi ve bunlardan birine hicretten bir süre önce evlendiği Hz. Sevde'yi (r.anha), diğerine de Medine'de evlendiği Hz. Âişe'yi (r.anha) yerleştirmiştir.

Kur'ân-ı Kerîm'de Hucurât sûresinin 4. âyetinde, Resûlullah'ı (s.a.v.) dışarıya çağırma hususundaki kaba davranışları sebebiyle bedevîler kınanırken dolaylı olarak bu odalardan bahsedildiği için sûreye Hucurât (odalar) adı verilmiştir. Bu odalara girerken izin isteme konusuna değinen âyette de "Peygamber'in evleri" tabiri kullanılmıştır.³⁹ Daha sonra sayısı dokuza kadar çıkan bu odalar içinde Hz. Âişe'nin (r.anha) odası özellikle Allah Nebisi'nin (s.a.v.) buraya gömülmesinden dolayı önem kazanmış ve oda, el-hücretü's-şerîfe, el-hücretü'l-mukaddese, el-hücretü'l-muattara, hücre-i münîfe, hücre-i saâdet" gibi adlarla anılmıştır.

Allah Nebisi'nin (s.a.v.) evinin, idarî bir merkez olma özelliği de gösteren mescidin bitişğinde bulunması onun peygamberlik, devlet başkanlığı, kumandanlık, kazâ ve iftâ gibi görevlerini kolaylaştırması bakımından önemliydi. Medine'ye geldiğinde devesinin yularının serbest bırakılmasını talep etmiş ve devenin çöktüğü yeri mescid ve evinin arsası olarak seçmiştir. Bu sırada onun Hz. Nûh'a (a.s) öğretilen, "Ey Allahım! Beni bu kutlu mekana koy. Muhakkak ki konaklatanların en iyisi sensin"⁴⁰ duasını tekrarladığı aktarılmıştır. Sahipleri arsayı bağışlamak istemişlerse de karşılığı ödenerek satın alınmıştır; bazı kaynaklarda, mescid arsasının dışında hücrelerin yerinin Hârise b. Nu'mân'dan (r.a) (v.8/629) alındığı kayıtlıdır. Hz. Sevde ve Hz.Âişe'nin (r.anha) odaları mescidle aynı tarzda taş temeller üzerine kerpiçten yapılmışlardı ve tavanları yoktur; sonraları hurma gövdesi merteklerin üzerine hurma dalları konulup toprakla örtülmek suretiyle kapatılmışlardır. Odaların mescide açılanlardan başka muhtemelen dışa açılan kapıları da vardı. Allah'ın Nebisi (s.a.v.) son

³⁸ Akyüz, c. 4, s.293.

³⁹ el-Ahzâb, 33/53

⁴⁰ el-Mü'minûn 23/29

hastalığını Hz. Âişe'nin (r.anha) odasında geçirdi. Hz.Peygamber (s.a.v.) Hz. Ebû Bekir'in (r.a.) hatırladığı, "peygamberlerin ancak vefat ettikleri veya en sevdikleri yere gömüldüklerini", bildiren hadisin de işaretiyle bu odada gömülmüştür. Sonradan diğer odalar Mescid-i Nebevî'ye katıldığından hücre-i saâdet denilince yalnız burası akla gelmiştir. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) cenaze namazı burada küçük gruplar halinde eda edilmiştir; namaz veya dua için gelen insanların odanın bir kapısından girip diğerinden çıktıkları anlaşılmaktadır. Odaların kapılarında kıldan dokunmuş birer kalın perde bulunmaktaydı.⁴¹

Hz.Peygamber'in (s.a.v.) sünnetine göre evin geniş olması kaçınılmaz, vazgeçilmez bir özelliktir. İyi evin özelliklerini belirten hadislerde, genişlik her seferinde birinci özellik olarak dile getirilmiştir. Bundan amacın faydanılan odaların sayıca çok olduğu ayrıca açıklanmıştır.

Bazı rivayetlerde evin geniş olması, evin iyi olması olarak dile getirilmekte, dar olması da da kötülüğü olarak dile getirilmekte ve darlık bireyi şikayete sevk eden, üç etkenden bir tanesi olarak vurgulanmıştır:

“İnsanoğlunun şikayeti üçtür.: “Kötü hanım, kötü ev ve kötü binek (...)”. Evin kötülüğünden Allah'ın Nebisi'nin (s.a.v.) darlığını belirttiğini Hâkim'in eserinde nakledilmiştir:

“(...) Evin kötülüğü dar olmasıdır (geniş olmaması).” İbn-i Hacer'in Taberânî'ye atfen aktardığı bir rivayette, bu dar olma durumu, “kısımlarının azlığı” şeklinde değil *“alanının dar olması”* olarak dile getirilmiştir.

Bâzı rivayetlerde, Hicretten sonra bir kısım muhacire kadınların, ev darlığından şikâyet etmeleri üzerine, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) bu sorun ile çok yakından ilgilendiği belirtilmiştir. İlkın Muhâcirlerle Ensarı kardeş yapmış ve muhacirlere ensarın da rızasıyla evlerine misafir olarak yerleştirmiştir, Medine'de ev yapmaları için arsa bölüştürmüştür. Semhûdî (v.911/1506) bu konularda detaylı bir araştırma yapmış, bahsedilen arsaların büyük ekseriyetinin Mescid-i Nebevî etrafında yer aldığını belirtmiştir.

Bâzı rivayetlerde evin iyi olmamasının bir özelliğinin de “komşusunun geçimsiz olması”, “ezân ve kametin duyulmayacak kadar mescide uzak olması” anlatılmıştır.

⁴¹ Ahmet Önkâl, “Hücre-i Saadet”, *DİA*, c. 18, s.457-458.

Başka rivayetlerde de Allah Nebisi'nin (s.a.v.) beğenilen bir evde ikamet edilmesini, beğenilmeyen evin ise değiştirilmesini tavsiye ettiği zikredilmiştir. Hz. Enes (r.a.), evini beğenmeyen birine, orada hep sıkıntılarla karşılaştığını söyleyen bir sahabiye Allah Nebisi'nin (s.a.v.) daha geniş bir eve giderek evini değiştirme tavsiyesinde bulunduğunu aktarmıştır.⁴²

Bu anlatılanlardan anlaşıldığına göre evin geniş olması belirtilmekte ama kapladığı alan ve oda sayısı belirtilmemektedir. Bu durum ailede fert sayısının değişebileceği, bazı ailelerin karı-kocadan oluşabileceği, bazı ailelerin kalabalık olabileceği gözönüne alınarak kesin bir rakamın verilmediğini göstermektedir. Ayrıca her ailenin geniş ev almasının da maddi durum açısından zor olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Çünkü toplumun fakir kesimi geniş ev alma imkanına sahip olmayabilir.

1.2. Evlerin Yapısı

Evleri Allah'ın (c.c) insanlara hediye ettiği birer huzur bulma ve dinlenme yeri olarak tanımlayan Kur'ân-ı Kerîm'de önceki toplumlardan bahsedilirken, o toplumun yanlış inanç ve düşünceleri düzeltilirken veya eve girerken izin isteme gereği izah edilirken evden bahsedilmektedir.⁴³ İnkârları sebebiyle helâk olan önceki toplumların yeryüzünde güzel binalar ve yapılar inşa ettikleri belirtilmiş ve onların evleri hakkında açıklamalarda bulunulmuştur.⁴⁴

Arapların evleri ikiye ayrılmaktadır. Taşınmaz yapı tarzındaki evler (el mebanî'l mebniyye) ve taşınabilen çadır tarzındaki evler (el büyütül müntekale). Araplar oturdukları evleri yapı malzemelerine göre sınıflandırmışlardır. İbn'ul Kelbi'ye göre arapların evleri altı çeşittir. Bunlardan sadece taştan bina edilen evlere "ukne", ahşaptan yapılan evlere "hayme" denmektedir. Bu evler yerleşik olan ev tipidir.⁴⁵

Araplar, taş ve kireç kullanılarak yapılmış bahçe içindeki müstakil evlere, "kasr" demişlerdir. Bu kelime bir rivayette, taştan kaleler (Tâif Kalesi) için de kullanılmıştır. Hadîslerde geçen "kasr" kelimesi ile genellikle ya Cennet'teki, ya Bizans

⁴² Canan, c. 3, s. 184.

⁴³ en-Nahl, 16/80

⁴⁴ er-Rûm, 30/9

⁴⁵ Bozkurt, s.503-504.

ve İran'daki veya müslümanların fütühat sonrası zenginlik dönemlerine âit köşk ve saraylar kasedilmiştir.⁴⁶

Araplar, kerpiçten yapılan evlere *kubbe* ; “damı tesviye edilmiş, düzeltilmiş” taştan köşk veya kalelere ise *ütüm* veya *kubâb* demişlerdir.⁴⁷

Yerleşik arapların evlerinden biri de ağaç dallarından yapılmış çardaklardır. Araplar buna, *hayme* veya *unne* derlerdi. Bunlar çadır olarak da nitelendirilebilir.

Ehlu'l- veber de denilen göçebe bedevilerin çadırları ise, deri, koyun ve deve yünü (veber) kıl ve pamuktandı. Kur'an, göçme ve yerleşme sırasında büyük bir kolaylık sağlayan, bu tür portatif evleri, onun tefrişinde ve elbise yapımında kullanılan bu malzemeleri, ilâhî lutfun örnekleri olarak zikretmiştir.⁴⁸

Deve yünü ehli denilen bedevilerin evleri taşınabilir türdendir. İsimlerinden de anlaşılacağı üzere bunlar; yün, kıl, deri ve pamuktandır. Koyun yününden olanlara “*hibâl*, deve yününden olanlara “*bicâd*, kıldan olanlara *füstât*, pamuktan olanlara da *sürâdik* diyorlardı. Kur'an'da da bahsedilen deriden çadırlara *kaş* ve *tırâf* gibi isimler vermişlerdir. Birincisi deriden yapılmış küçük yoksul çadırları, ikincisi ise tabaklanmış deriden imal edilmiş zengin çadırları için kullanılmıştır. Ayrıca *hibâl* iki-üç direkliden altı hatta dokuz direkliye kadar çadırlar olarak da tanımlanmıştır.

Arap çadırlarından biri de *mizalledir*. Kıldan yapıldığı rivayet edilen mizalleler, önünde bir girişi olan ve bir veya bir kaç odadan meydana gelen büyük çadırlardır.⁴⁹

Hiz. Peygamber Medine'ye geldiğinde burada daha çok yahudilerin oturduğu taştan üç katlı evler vardı. Kale olarak kullanılabilecek büyüklükteki bu evlere *ütüm*, *ücum* veya *kubâb* adı verilmektedir. Bazıları çok uzaklardan görülebilecek yükseklikte olan bu evlerden her birinin bir adı vardı ve meselâ temeli ve alt katı siyah bazalttan, diğer katları *nabara* adı verilen beyaz taştan yapılmış Uheyha b. Cülâh'ın evine *ütmu'd-dihyân* denilmektedir. Ütümler mutlaka dört köşe ve taştan olur, teras şeklindeki üçüncü katın etrafında bir adam boyu kadar yükseklikte mazgallı korkuluk duvarları bulunur ve sıcak gecelerde burada yatılırmış; alt kat hayvan ahır ve malzeme deposu olarak kullanılmış, orta katta ise oturulmuştur. Allah Nebisi'nin (s.a.v.) Medine şehrine gelişi bu binalardan gözlenmiş ve ilk ezan da böyle bir evin üzerinden okunmuştur. Hiz.

⁴⁶ Akyüz, c. 4, s.290.

⁴⁷ Akyüz, c. 4, s.290.

⁴⁸ Akyüz, c. 4, s.291.

⁴⁹ Akyüz, c. 4, s.291.

Peygamber'in utumları şehrin süsleri gibi gördüğü ve yıkılmamalarını istediği rivayet edilmiştir.⁵⁰

Kaynaklar Ebû Süfyân'ın (v.652 m.) Medine'deki evinin yüksekliğinin göklere kadar uzandığını tasvir etmiş, evinin çok yüksek olduğunu belirtmişlerdir.⁵¹

1.3. Evlerde Tezyinat ve Tefrişat

Araplar kerpiç ve taştan inşa ettikleri evlerinin üzerlerine ya hurma dallarından sâde bir gölgelikle veya uzun hurma merteklerle örtmüş, onun üzerine enine döşenmiş dallar ve Mekke ayrığı denilen *izhirle* doldurup topraklamışlardır. Evlerin kapıları ve pencereleri ahşaptan yapıldığı gibi bazen bir çadır kanadı veya kumaş bir perdeden de yapılabilmiştir. Mekke'deki evlerin kapıları yoktu. Evine ilk kapı yapan kişinin Süheyl b.Amr (v.639 m.) olduğu belirtilmiştir. Hz. Ömer (r.a), bundan vazgeçmesi konusunda Süheyl'e haber göndermiş, ama o kendisinin tüccar olduğunu ve mallarının çalınmasından korktuğu için evine kapı yaptığını ifade etmiştir.⁵²

Araplar evlerinin yapımında kireç kullanmışlardır. Bazı rivayetlerden, kireç içine kattıkları muhtelif renkteki boyalarla evlerinin duvarlarına çeşitli desen ve resim çizenlerin olduğu da belirtilmiştir. Hz. Peygamber'in (s.a.v.), davet edildiği bir evde gördüğü böyle yaldızlı ve çok renkli bir dekoru uygun görmediği rivayet edilmiştir.⁵³

Hz. Peygamber (s.a.v.) döneminde, Hicaz bölgesinde resim evlerde bir süsleme unsuru olarak kullanılmıştır. Mesleği ressamlık olan ve geçimini bu şekilde temin eden insanlar mevcuttur. Resimle ilgili olarak kendisinden fetva isteyen birine İbn Abbas'ın (r.a.), manzara resimleri yapmasını tavsiye etmesi evlerin resimlerle süslendiğinin kanıtıdır.

Evlerde ortadan odayı ikiye bölen veya bir odanın duvarı içinde döşek ve yaygıların veya başka eşyaların konulduğu *sehve* denilen yüklükler vardı. Perde ile ayrılan odacıklara da aynı adın verilmesinden, buralara konulan yatak vb. eşyanın görülmemesi için sehvelerin önüne de bir perde çekildiği anlaşılmaktadır .

Evlerin süslenmesi ve döşenmesinde İslami prensiplerin etkili olmuştur. İç dekorasyonda sadelik ve doğallık esas alınmıştır. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) evindeki

⁵⁰ Bozkurt, c. 11, s. 504.

⁵¹ Bozkurt, c. 11, s. 504.

⁵² Akyüz, c. 4, s.296.

⁵³ Akyüz, c. 4, s.33-36.

dokuz oda basit ve sade döşenmiş, döşenen eşyalar bir sedir, bir yaygı ve bazı kapkacaklardan oluşmuştur. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) namazını eda ettiği sırada üzerinde resimler bulunan perdenin asılmasını bile tasvip etmediği rivayetlerde belirtilmiştir. Müslümanlar, refah seviyeleri yükselince evlerini süslemişler, ama Resulullah'ın (s.a.v.) resimle ilgili hadislerini dikkate alarak süslemede daha çok sembol şeklinde olan figür ve geometrik resimler üzerinde durmuşlar, yabancılara ait olanları seçmemişlerdir.⁵⁴

1.4. Evlerde Sosyal Hayat

Arapların sevinç ve kutlama için verdikleri yemeklere *velime* denilmiştir. Kelime aslında düğün yemeğine verilen addır. Diğer kutlamalarında da verilen yemeklerin kendine özel isimleri vardır. Örneğin yeni ev yapanların inşaat bitip eve girdikten sonra kutlamak için verdikleri yemeğin adı *vekîradır*.⁵⁵

1.5. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) Evi

1.5.1. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) Mekke'deki Evi

Resulullah'ın (s.a.v.) doğduğu ev, Mekke'nin doğusunda olup Safa Tepesi'nin yanında (Günümüzde Beni Haşim Caddesi, Mevlid sokağı diye tanınan) Ebu Talip Şi'bi caddesi, Leyl çarşısındadır. Buradaki Şi'bi kelimesi "şaabe" kökünden gelir. Kabile, aile, millet, ulus, dere, vadi, yol, iki dağın arasındaki açıklık, şube, kısım anlamlarına gelir.⁵⁶ Hz.Peygamber (s.a.v.) döneminde burası Dar-üt Tabeia diye isimlendirilmiştir. Bu ev babası Abdullah'tan kendisine miras kalmıştır.⁵⁷ Ara sıra İslam halifeleri tarafından onarılan ev, Sultan Süleyman (v.964) tarafından yeniden yaptırılıp, gerekli dekorasyonu yapılmıştır.⁵⁸

⁵⁴ Bozkurt, c. 11.s,503

⁵⁵ Akyüz, c. 4, s.309.

⁵⁶ Ebu Abdurrahman el-Halil b.Ahmed el-Ferahidi, "*şaabe*", *Kitabu'l Ayn*, Beyrut, , Daru İhyai't Turasi'l-Arap, t.s., s.480., Cemaluddin b.Muhammed b.Mukerrem İbn Manzur, "*şaabe*", *Lisan'ul Arab*, Beyrut, Daru Sadr, 1994, s.497.

⁵⁷ M.Asım Köksal, *Hz.Muhammed ve İslamiyet*, İstanbul, Şamil Yay., 1981, c.1, s.52-53.

⁵⁸ Köksal, c.1, s.52-53.

Allah Nebisi'nin (s.a.v.) doğduğu ev (Günümüzde kütüphane olarak kullanılmaktadır.)

Kaynak:<http://www.arastiralim.net/isikkapisi/peygamber-evi.html>

1.5.2. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) Medine'deki Evi

Resulullah (s.a.v.) Medine'ye hicretinden sonra yedi ay Ebu Eyup el-Ensari'nin (r.a.) evinde kalmıştır. Sonrasında bir arsa alarak Medine evleri tipinde bir ev ve mescit yaptırmıştır.⁵⁹

⁵⁹ Nusret Çam, *İslamda Sanat Sanatta İslam*, Ankara, Akçağ Yay., 2012, s.192.

Allah Nebisi'nin (s.a.v.) evinin prototipi.

Kaynak:<http://www.arastiralim.net/isikkapisi/peygamber-evi.html>

Hz.Peygamber'in (s.a.v.) mescit ve evi yan yana yapması ibadet mekanına evin yakın olmasının tercih sebebi olabileceğini bize göstermiştir.

Hz. Peygamber'in (s.a.v.) evinin bahçe duvarı hurma ağacının dallarından yapılmıştı. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) Dûmetu'l Cendel Seferi zamanında Ümmü Seleme'ye (r.anha) “insanların nazarından muhafaza için ” kerpiçten bir bahçe duvarı yapmıştır.

Hz. Peygamber (s.a.v.) dönemi evlerinin plân ve mimarî tarzları ile ilgili bilgiler net bir çizim için yeterli değildir. Hz. Peygamber'in (s.a.v.), kerpiçten inşa edilmiş, son derece mütevâzi evleri ile ilgili oldukça fazla nakil olmasına rağmen, diğerlerini bunlarla karşılaştırıp bir değerlendirme yapmak zordur. Mescid-i Nebevî'in doğu duvarı boyunca sıralanan dokuz adet odadan ibaret olan hücreler son derece sade ve doğaldır. Evin tavanı bir insanın ellerini kaldırdığında ulaşabileceği yüksekliktedir ve evlerin tümünde servi ağacından dikmelere tutturulmuş perdeyle bölünmüş kısımlar mevcuttur. Hz. Peygamber (s.a.v.) kendisini ziyarete gelenlerle görüşürken hanımları, bu kısımda bulunmaktadır. Bu evler, 7x10 zira' (yaklaşık 3,5x5m.) ebadında yan yana dizilmiş odalardan oluşmuştur.

Allah Nebisi'nin (s.a.v.) evinin iç görüntüsü.

Kaynak:<http://www.arastiralim.net/isikkapisi/peygamber-evi.html>

Allah Nebisi'nin (s.a.v.) evinin iç görüntüsü.

Kaynak:<http://www.arastiralim.net/isikkapisi/peygamber-evi.html>

Ömer bin Enes şöyle aktarmıştır: "*Odaları hurma dallarından yapılmış dört ev toprak tuğladandı. Beş ev de çamur ile sıvanmış hurma dallarındandı. Ben o kalın perdeleri ölçtüm; üç arşın uzunluğunda ve bir arşın genişliğindeydi.*"⁶⁰

Hiz. Peygamber'e (s.a.v.) Mukavkıs'ın hediyesi Hiz. Mâriye'nin Medine'nin Avâlî denilen doğu kısmında, bahçe içindeki evi hakkında bazı tarihî kaynaklarda yer alan bilgiler o dönem evleriyle ilgili bazı bilgiler bize verilmiştir. İbn Meserre, Medine'de kaldığı zaman Hiz. Peygamber'in (s.a.v.) hatıraları ile ilgili araştırmalarda bulunmuş ve kendisine Medine'nin doğusunda Rasûlullah'a (s.a.v.), Mukavkıs tarafından hediye edilen, İbrahim'in annesi Hiz. Mâriye'nin (r.anha.) evi gösterilmişti. İbn Meserre'nin (v.319/931) tarifine göre burası Medine'nin doğu kısmında bahçe içinde küçük güzel bir evdir. Eni boyu aynı olan evin ortası bir duvarla bölünmüş ve üzerine kalın mertekler döşenmişti. Zarif bir merdiven, döşenmiş bölümün üstünde iki oda ve bir gölgeliğe çıkılıyordu. Rasulullah (s.a.v.) yazları burada ikamet edermiş. İbn Meserre (v.319/931) karış karış ölçerek, bir benzerini, Cebel'de kendisi için yaptırmıştır. Fakat bu durumda bile bir çok şekil gözönüne gelmektedir.⁶¹

İslâm'dan önceki Arap toplumunda, evlerde helâ bulunmadığı dikkatimizi çekmektedir. Yakın zamana kadar Avrupa evlerinde ve hattâ saraylarında tuvaletin olmaması gibi... İhtiyâcını gidermek isteyenler evlerin çok uzağına gidip, oralarda ihtiyaçlarını gidermektedirler. İlk zamanlarda Hiz. Peygamber (s.a.v.) ve eşleri de aynı tarzda davranmışlardır. Medine kadınlarının sadece akşamleyin şehrin dışında Menâsi' diye adlandırılan "özel yerlerde" ihtiyaç giderdikleri belirtilmektedir. Hiz. Resulullah'ın (s.a.v.) da def'i hacet için, çok ıssız ve kimsenin olmadığı yerlere gittiği, bunlardan bir yerin adının Muğammis olduğu aktarılmıştır. Bu yerin Hiz. Aişe'nin (r.anhâ) odası ile kızı Fatıma'nın (r.anhâ) hücreleri arasındaki boşlukta yer aldığı nakledilmiştir. Bu durum, tesettür âyetinin gelişine kadar sürmüş, daha sonra evlerde tuvaletler yapılmıştır.⁶²

Dini emirler, evlerde tuvaletin eklenmesiyle inşaat planlarını değiştirmekle kalmamış, tuvaletin yönünü de etkilemiştir. Hiz. Peygamber'den (s.a.v.) "*Küçük abdest ve büyük abdest sırasında ön ve arkanızı kibleye çevirmeyin (...)*"⁶³ anlamındaki hadisler müslüman evlerde tuvaletlerin yönünde önemli değişikliklere yol açmıştır. Hiz.

⁶⁰ Afzalur Rahman, *Mükemmel Bir Eş olarak Hiz. Muhammed (s.a.v.)*, Çev. Sami Şener ve Ergin Öztürk, İstanbul, İnkılap Yay., , 2007, s.92.

⁶¹ Akyüz, c. 4, s.293.

⁶² Akyüz, c. 4, s.293.

⁶³ Buhari, *Vudu*, 11.

Peygamber (s.a.v.) bu emri bildirdiği zaman Mekke halkına duyuru için Sehl b. Hanifi (v.38/659) göndermiştir. Kaynaklarda, Mısır ve Şam şehirlerinde tuvaletlerin yapımı ve kible yönüne gelmeme hassasiyetine Müslümanların uyduğunu aktarmıştır. Tuvaletlere suyun konulması ve suya ulaşabilecek şekilde dizayn etmek Allah Nebisi'nin tavsiyelerine göre olmuştur.

Hadislerde geçen, "helâya girmek", "heladan çıkmak" gibi ifadeler "hela" kelimesinin günümüzde ifade ettiği anlamın da etkisiyle kapalı bir mekan çağrışımı yapıyor olsa da, en azından ilk dönemlerde özel olarak yapılmış hela yoktur. Hela kelime olarak "açık, açık arazi, boş, boş yer" anlamına gelmektedir.⁶⁴ Kelimenin anlamından da çıkarılabileceği gibi ilk zamanlarda evlerde tuvaletlerin olmadığı anlaşılmaktadır.

Hiz. Aişe'nin (r.anha) İfk hadisesinden söz ederken belirttiği gibi, o yıllarda (hicrî 5. yıl) henüz evlere yakın tuvalet yapılmamıştır ve hanımlar evlerden çok uzak olan Menâsi denilen yere gitmişlerdir. Hiz. Aişe'nin (r.anha) "bu konuda âdetimiz eski Arapların âdeti gibiydi" ifadelerinden eski Arap evlerinde tuvaletin olmadığı anlaşılmaktadır. Ancak İslâmî eğitimin bir sonucu olarak, daha Hiz. Aişe (r.anha) hayatta iken evlere yakın tuvaletlerin yapıldığı rivayet edilmiştir.⁶⁵

Hiz. Peygamber'in (s.a.v.) çoğu zaman yanında götürdüğü anlaşılan ve namaz kılacağı zaman sütreye olarak kullandığı değneği, tuvalete gittiği zaman üzerine ridasını asarak bir perde oluşturmuştur.⁶⁶

Tuvaletten sonra en önemli gereksinim banyodur. Yukarıda belirtildiği gibi İslâmiyetin gelmesinden önce varlığı düşünülebilse de İslâmiyet'ten sonra evlerdeki en önemli kısımlardan biri de banyo ve tuvalet olmuştur. Boy abdesti ve abdestin alınması için özel bölümlere gereksinim duyulmuştur. Hastalığı sırasında Hiz. Peygamber'in (s.a.v.) büyük bir kap içerisinde yıkandığı, Hiz. Aişe'nin (r.anhâ) Allah'ın Nebisi'yle (s.a.v.) birlikte boy abdesti aldığı ve kendisine Allah'ın Nebisi'nin (s.a.v.) boy abdestini soran kardeşine, Allah'ın Nebisi'nin (s.a.v.) az su ile boy abdesti aldığını belirterek perdenin arkasındaki bir sa' su ile yıkandığını söylemiştir. Hiz. Aişe'nin (r.anha) bu rivayetleri onun odasında boy abdesti almak için özel bir bölümün mevcudiyetine işarettir. Evlere resimli örtülerin asılmasıyla ilgili olarak Hiz. Aişe

⁶⁴ Serdar Mutçalı, *Arapça-Türkçe Sözlük*, İstanbul, Dağarcık Yay.,ts, s.247.

⁶⁵ Akyüz, c. 4, s.294.

⁶⁶ Akyüz, c. 4, s.295.

(r.anha) : “Allah’ın Nebisi (s.a.v.) bir seferden döndükten sonra, yokluğunda üzerinde kanatlı at resmi bulunan bir perdeyi sofaya astığını belirtmiştir. Sonrasında Resulullah’ın (s.a.v.) bunu tasvip etmediğini ve bundan dolayı kaldırdığını ifade etmiştir. Bu hadiste Hz. Aişe'nin(r.anha) perdeden söz ederken hiçbir sebep yokken gusle geçip, ondan söz etmeye başlamasını, Kirmanî rivayette üzerinde perde çekilen *sehvenin* banyo olabileceği ihtimâli üzerinde durmaktadır. Bu durumda Hz. Aişe'nin (r.anha) odasında banyo olduğu hükmüne varılabilir. Bunu destekleyen başka bir özellik de az önce bahsedilen Allah’ın Nebisi’nin (s.a.v.) hasta iken içerisinde yıkandığı kapla ilgili hadiste bunun Hz. Hafsa'ya (r.anha) ait olduğu belirtilmiştir. Hz. Aişe'nin (r.anha) odasında kalan Hz. Peygamber (s.a.v.) hastalığından dolayı banyoda yıkanmamış, daha kullanışlı olduğu için Hz. Hafsa'nın kabında yıkanmıştır.⁶⁷

Hadislerde, o dönemde evlerdeki dekorasyonda kullanılan perdelerin desen ve kaliteleri hakkında bazı bilgilere ulaşabilmekteyiz. Örneğin, Hz. Aişe'nin (r.anha) odasının pencere veya kapısına taktığı perdede bir takım resimler Hz. Peygamber (s.a.v.) tarafından uygun görülmemiştir. Putperestlik dönemine henüz yakınlık sebebiyle Hz. Peygamber (s.a.v.) kanatlı at resmi bulunan kumaşı perde olarak kullanmaya izin vermezken yastık yüzü olarak kullanılmasına herhangi bir şey söylememiştir. Başka bir rivayette kuş resimlerinden bahsedilmiştir. Hz. Peygamber’in (s.a.v.), “*dünyayı hatırlatıyor*” gerekçesiyle Hz. Aişe'den (r.anha) perdenin yüzünü çevirmesini istemesinden, bunun muhtemelen tek tarafı baskı tekniğiyle desenlenmiş bir kumaştan imal edildiği anlaşılmaktadır. Hz. Peygamber’in (s.a.v.) “*bana dünyayı hatırlatıyor*” sözü kumaşının kalitesinin çok yüksek olduğunu göstermektedir.⁶⁸

Rasûlullah’ın (s.a.v.) evinde (iki-üç ay) ateş yemeğin pişirilmemesinden bahsedilmesi, O'nun (s.a.v.) evinde yemek pişirilen bir ocağın var olduğunu göstermektedir. Ancak bunu, bağımsız bir mutfak olarak tanımlamak doğru olmaz. Medine’de, yakın komşusu Harise b. en-Numan’ın kızı Ümmü Hişam’ın anlattığına göre Hz. Peygamber’le (s.a.v.) belli bir zaman ortak olarak kullandıkları bir tandırlarının olduğunu belirtmiştir. Evin dışında olan tandır, zinanın ahiretteki cezasıyla ilgili bir hadisin tanımına göre, ağız kısmı dar, alt kısmı geniş, dip kısmında ateş yanan kapalı bir tandır şeklindedir. Bu gün de, duvarına yapıştırmak suretiyle pide veya tepside ekmek yapılan tandırlar bulunmaktadır. O dönemde arapların saç üzerinde yufka ekmek yapma

⁶⁷ Canan, c. 3, s.191-192.

⁶⁸ Akyüz, c. 4, s.294.

gelenekleri bulunmamaktadır. Bedevi arapların çadırları dışında ateş yaktıkları mekan ve saç ayağı olarak kullandıkları taşlar Câhiliye şiirinin önemli mevzularındandır. Çadırda ikamet edenler yiyeceklerini çadırda özel bir bölmede saklamakla beraber, yemeklerini genellikle dışarıda yaktıkları ateşte yapmaktadırlar.⁶⁹

Hz. Ömer (r.a) aktardığı şu hadiste, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) evinin içini bize tasvir etmiştir. Hz. Ömer (r.a.), Hz. Peygamber'in (s.a.v.) içi lifle dolu olan bir yastık üzerinde yattığını, içi hurma yaprağından yapılmış bir yorganı üstüne örttüğünü, bu durumda vücudunun bir kısmının açıkta kaldığını, başının üzerinde asılı duran işlenmemiş bir kaç deri ve biraz da, deri işlemede kullanılan ağaç yaprağı gördüğünü belirtmiştir. Hasırın izlerinin, Allah Nebisi'nin (s.a.v.) bedeninin açık yerlerinde oluştuğunu gördüğünde çok üzüldüğünü ve ağladığını anlatmıştır. Allah Nebisi (s.a.v.) Hz.Ömer'e (r.a.) ağlama sebebini sorduğunda, hasırın örgülerinin vücudunda çıkardığı izleri ve odasında hiç bir şeyinin olmadığını, İran ve Rum hükümdarlarının her türlü dünya saltanatı içinde buldukları halde, Allah Nebisi olmasına rağmen yokluk içinde olduğuna ağladığını belirtmiştir. "İzin ver de sana yatak yapalım "isteğine de Hz. Peygamber'in (s.a.v.) dünya ile bir ilgisinin olmadığını, bu dünyada sadece kendisini bir ağacın altında gölgelenip, sonra bırakıp giden yolcu gibi gördüğünü söylemesi çok anlamlıdır.⁷⁰ Allah Nebisi (s.a.v.) esas mekanın ahiret olduğuna vurgu yapmıştır. Evin içindeki dekorasyon ve malzemelerle ilgilenmediğini açıkça beyan etmiştir.

Hz. Peygamber'in (s.a.v.) iyi komşulukla ilgili hadisleri İslam toplumunun komşuluk ilişkilerinde yeni bir çığır açmıştır. Komşular arasında sevgi ve muhabbetin artması için küçük ayrıntılar bile gözden kaçırılmamıştır. Örneğin, Resulullah (s.a.v.), Hz. Aişe'den (r.anha), evlerine gelen küçük komşu çocuğunun eline bir şey vermesini ve onun sevgisini kazanmasını ister.⁷¹ Bu durum komşular arası iletişim boyutunda basit ama çok pratik bir tavsiyedir. Güvenin tesisini sağlamada önemli bir adımdır.

Hz. Peygamber, (s.a.v.) odalarda bulunan çöpleri şeytanın toplantı yeri olarak tanımlamıştır. Onun eğitiminden geçen adil halife Hz. Ömer (r.a), Ebû Musa el-Eşari'yi (v.663 m.) Basra şehrine vali olarak görevlendirdiği zaman ona, Kur'an'ı, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) uygulamalarını pratiğe dökmek ve sokaklarını temiz tutmak

⁶⁹ Akyüz, c. 4, s.1.

⁷⁰ Müslim b.Ebu'l-Haccac en-Nesayburi, *el-Cami'us- Sahih*, İstanbul, Çağrı Yay., 1992,

Talak, 31.

⁷¹ Akyüz, c. 4, s.311.

konularında tavsiyelerde bulunmuştur.⁷² "Evler ve evlerin önü temiz olursa sokak temiz olur" ilkesiyle hareket edildiğini görmekteyiz.

Hız. Peygamber (s.a.v.), faziletli bir eşi, geniş bir evi, iyi bir komşuyu ve dertsiz bir bineğe sahip olmayı mutluluğun etkenlerinden kabul etmiştir.⁷³

1.6. Hız. Peygamber'in (s.a.v.) Ev Hayatı

1.6.1. Kişisel İşlerini Kendisinin Yapması

Hız. Peygamber (s.a.v.) kuşluk zamanında bazen dört bazen sekiz rekat namaz kılmış, sonrasında evine gidip evinin özel işleriyle ilgilenmiş, giydiği elbiselerinde yama yapılacak veya dikmesi gereken bir yer varsa orayı yamamıştır ve dikmiştir, ayakkabılarını tamir etmiş ve hayvanlarını sağlamıştır.⁷⁴

Hız. Aişe (r.anha) Peygamberimiz'in (s.a.v.) ev halini anlatırken; "Peygamberimiz'in (s.a.v.) evine geldiğinde çok mütevazı bir şekilde davrandığını, kendi elbisesinin söküşü ile ilgilendiğini, koyunları eli ile sağdığını, eşlerine ev uğraşlarında yardım ettiğini güzel bir şekilde izah etmiştir. Ayrıca alışverişini bizzat kendisinin yaptığını, kendi yükünü kendisinin taşıdığını belirtmiştir.⁷⁵

Ayrıca Allah Nebisi (s.a.v.) kişisel bakımına önem vermiştir. İbn Abbas (r.a.), Rasullullah'tan (s.a.v.) şöyle bir hadis rivayet etmiştir:

"Bana misvak kullanmam emredildi. O kadar ki, ben, onun hakkında bana ayet inecek sandım veya bana ayet ineceğinden korktum" buyurmuştur.⁷⁶

Dişlerini her zaman misvakla fırçalamayı sevmiştir. Misvak kullanımında oruçlu olup olmaması farketmemiştir. Uykudan uyandığında, abdest aldığı anda, namaz kılacağı anda ve eve girdiği zaman misvakla dişlerini fırçalamış, bu iş için misvak ağacından yapılan ağaç çubuk kullanmıştır.⁷⁷ Hız. Peygamber (s.a.v.), gecenin yarısında veya üçte ikisinden sonra uyanmış, yastığının yanında bulundurduğu misvakla dişlerini misvaklamış, sonra abdest alıp ibadet etmiştir.⁷⁸

⁷² Akyüz, c. 4, s.301.

⁷³ Buhari, *İcra*, 10.

⁷⁴ Şibli, Numani, *Muhammedi (s.a.v.) Ahlak*, İstanbul, Timaş Yay., 2011, s.26.

⁷⁵ İmam Ebu İsa Muhammed b. İsa el Tirmizi, *el-Cami'us Sahih Sünen-i Tirmizi*, Beyrut, Daru'l İbn Hazm, 2010,

Şemail, 57.

⁷⁶ İbn Hanbel, *Müsned*, c. 1, s. 237, 285.

⁷⁷ Ebu Davut, *Taharet*, 25, İbn Mace, *Siyam*, 17.

⁷⁸ Buhârî, *Mevâkîf* 23, 39; Müslim, *Mesâcid* 235-237, Tirmizî, *Salât*, 11.

Diş temizliğine verilen önem ağız ve diş sağlığı için önleyici bir tedbir olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum nebevi tıbbın hastalıkları önleyici tedbir aldığına da bize göstermektedir.

Resulullah'ın (s.a.v.) dişlerin her gün hatta her namaz öncesi misvaklanmasının gerektiğini tavsiye etmesi dikkat çekici bir husustur.⁷⁹ Ayrıca saçların ve tırnakların kesilmesi ve beden mahrem yerlerindeki tüylerin temizlenmesi hususu da hadislerde tavsiye edilmiştir.⁸⁰

1.6.2. Günlük Uğraşları

Hz. Ali (r.a.) ; “Resulullah (s.a.v.)’ın zamanını üç bölüme ayırdığını söylemiştir. Birinci bölümünü ibadete, ikincisini insanların sorunlarıyla ilgilenmeye, üçüncüsünü kendi özel işlerine tahsis ettiğini ifade etmiştir.⁸¹ Daha detaylı bir rivayette Allah Nebisi'nin (s.a.v.) torunları, babaları Hz. Ali'nin, “...Hz. Peygamber'in (s.a.v.) gününün bir kısmını namaz kılma ve Kur'an kıraatına ayırdığını, bir kısmını aile fertleriyle ilgilenmeye ve evin ihtiyaçlarını karşılamaya ayırdığını, diğer kısmını da istirahate ayırdığını söylediğini rivayet etmişlerdir. Fakat istirahat zamanını da ikiye ayırdığını ve bunun bir kısmında sahabenin önde olanlarını evine kabul ettiğini, onlara gerekli olan konuları öğrettiğini, onların da evden çıkınca öğrendiklerini diğer sahabelere aktardıklarını” anlatmıştır. Rasûlullâh (s.a.v.) kendisine yakın olmakta sahabeleri arasında makam, mal, aşiret ve şöhretlerine bakmamış, daha çok Allah'a karşı olan bağlılıklarına önem vermiştir. İbadete düşkün, dürüst, emin kimselere özellikle önem vermiştir.”⁸²

Allah Nebisi'nin (s.a.v.) evdeki hali de tam bir program ve düzen halindedir. Evde bireysel işlerini yaptıktan sonra ibadet yapması ve insan eğitimine zaman ayırması Asr-ı Saadet neslinin nasıl yetiştirildiğinin metodunu bize göstermiştir.

Hz. Hüseyin (r.a.) Allah Nebisi'nin (s.a.v.) evdeki uğraşını babası Hz. Ali'ye sorduğunda, fazilet ehlinin eğitimini öne aldığını ve dindeki fazilet miktarına göre onlara zaman ayırdığını belirttiğini anlatmıştır.⁸³

Hz. Aişe (r.anha) kendisine Resullullah (s.a.v.) evde ne yapardı sorusuna karşılık olarak, ailesiyle yakından ilgilendiğini, kaliteli zaman geçirdiğini, ev işlerinde yardımcı

⁷⁹ Ebu Davut, *Taharet*, 25.

⁸⁰ Buhari, *Libas*, 63.

⁸¹ Mevlânâ Şiblî Numânî, *Son Peygamber Hz. Muhammed*, İstanbul, İz Yayıncılık, 2005, s. 5.

⁸² Muhammed Hamidullah, *İslam Peygamberi*, Çev. Salih Tuğ, İstanbul, İrfan Yayınları, 1990, c. 2, s.810.

⁸³ Münir Gadban, *Resullullah'ın Hayatı ve Metodu*, İstanbul, Risale Yay., 1997, c. 2, s.314.

olduğunu, namaz zamanı geldiğinde de kalkıp, namazı kıldığını ifade etmiştir.⁸⁴ Bu rivayetten de Resulullah'ın (s.a.v.) evinde çok sade ve doğal olduğunu, ama ibadet zamanı geldiğinde ibadetlerini tam vaktinde yaptığını görmekteyiz.

Allah Nebisi (s.a.v.) her gün sabah ezanıyla uyanmış, abdestini alıp daha sonra sabah namazının iki rekatlık sünnetini hızlı bir şekilde kılmıştır. O kadar hızlı kılmış ki, Hz. Aişe (r.a.) fatiha süresini okuyup okumadığını düşündüğünü anlatmıştır.⁸⁵

Hız. Peygamber (s.a.v.) her zaman sabah namazını eda ettikten sonra seccadesinin üzerinde diz çökmüş ve güneş tam doğuncaya kadar Allah'ı (c.c.) zikretmiştir.⁸⁶

Durru'l Mensur'da Said İbn Ebi Burde'nin dedesi ; Oturduklarında Rasulullah'ın (s.a.v.) yanlarına geldiğini ve kendilerine " *her sabah yüz defa istiğfarda bulunduğunu*" ifade ettiğini aktarmıştır.⁸⁷

Hız. Peygamber (s.a.v.) sahabelerin her durumunu sormuştur. Ara sıra sahabeye: "Rüya görenin olup olmadığını sormuş, rüya görenin varsa anlatmasını istemiş, Hz. Peygamber (s.a.v.) de onu yorumlamıştır.⁸⁸

Yukarıda zikredilen hadisler incelendiğinde Hz. Peygamber (s.a.v.)'in günlük programının olduğu, bu programa göre davrandığı ve ailesine bu program içerisinde özel zaman ayırdığı ve kişisel bakımını asla ihmal etmediği görülmektedir.

1.6.3. Ev İşlerinde Eşlerine Yardım Etmesi

Hız. Aişe (r.anhâ), Rasulullah'ın (s.a.v.) asla akşam yemeğini sabaha, sabah yemeğini de akşama kaldırmadığını, herhangi bir elbise veya ayakkabıdan çift edinmediğini, ne çift gömlek, ne çift rida, ne çift izar, ne de ayakkabılar edinmediğini aktarmıştır. O'nun evinde hiç boş durmadığını, bazen yoksul birinin ayakkabısını onardığını, bazen de dullar için elbise diktiğini belirtmiştir.⁸⁹

Allah Nebisi'nin (s.a.v.) fakir ve düşkünlere büyük bir önem verip, sosyal dayanışmada en önde olmuştur. Onların ihtiyaçlarını gidermede bizzat özel çaba

⁸⁴ Buhari, Sahih, c. 6, s.42.

⁸⁵ Müslim, c.1, s. 270.

⁸⁶ Müslim, *Salât*, 98.

⁸⁷ İmam Celaleddin Suyutî, *Durru'l-Mensur*, Çev.Zekeriya Yıldız, Hasan Yıldız vd., İstanbul, Hikmet Neşriyat, 2012, c. 6, s.63.

⁸⁸ Müslim, *Ru'yâ*, 13.

⁸⁹ Abdurrahman, İbnü'l-Cevzi, *Ashâbın Dilinden Peygamberimizin Hayatı*, Uysal Kitabevi, ts, s.400.

göstermiştir. Onun bu özelliğinin evde de devam ettiği yukarıdaki rivayetlerden anlaşılmaktadır. Evinde bile fakir ve kimsesizlerin bireysel ihtiyaçlarını gidermek için uğraştığını görmekteyiz.

Hz. Âişe, (r.anhâ) Allah Nebisi'nin (s.a.v.) mutfak işinde kendisine yardımcı olduğunu söyleyip, eve gelen etlerin kesiminde ve parçalanmasında bizzat yardım ettiğini belirtmiştir.⁹⁰

Yukarıdaki hadislerden anlaşıldığı gibi Resulullah (s.a.v) ailede pozitif iletişimi ön planda tutup, mutfak işlerinde de eşlerine yardım etmesi evin içindeki rol modelliği açısından önem arz etmektedir.

1.6.4. Giyim ve Kuşamı

Kitab-ı Mubin'de giyim kuşamla ilgili bir çok ayet mevcuttur. Giyim kuşamda ölçülü olup ve israfa kaçmamak gerekmektedir. Sade ve temiz elbiseler içinde olunması tavsiye edilmektedir.

*“Ey Ademoğulları! Size ayıp yerlerinizi örtecek giysi, süslenecek elbise yarattık.”*⁹¹

*“ Sizi sıcaktan koruyacak elbiseler yarattı...”*⁹²

Hz. Peygamber (s.a.v.) giyimde israf ve gösterişi sevmezdi. Fakat bazen değerli ve yüksek kaliteli elbiseler giyerdi. Abdullah b. Abbâs (r.a.) kendisini giydiği yüksek kaliteli Yemen kumaşlı elbisesinden dolayı eleştiren birine, bu konuda Allah Nebisi'ni (s.a.v.) örnek aldığını belirtmiştir.⁹³

Abdullah b. Ömer (r.a) Resulullah'ın (s.a.v.) sünnetine en bağlı sahabelerden biridir. Günün birinde pazardan üzerinde kırmızı çizgiler olan bir Şam elbisesi satın almıştı, kırmızılığından dolayı geri verdi. Bu olay, Hz. Aişe'ye (r.anha) anlatıldığında, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) cübbesini örnek gösterip, cep ve kol ağızlarındaki ve eteğindeki ipek işlemelerinin olduğunu belirtmiştir.⁹⁴

⁹⁰ Muhammed, İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-Kebîr*, Beyrut, Daru'l-Kütüb'ül-İlmiyye, 1997., c. 2, s.166.

⁹¹ el-Araf, 7/26.

⁹² en-Nahl, 16/81.

⁹³ Tirmizî, *Libâs*, 10, 299.

⁹⁴ Ebu Davûd , *Libâs*, 8.

Resûlullah (s.a.v.) " Beyaz renk daha temiz ve hoş görünümlü olduğundan beyaz renk elbise giymeyi, ölülerin de beyaz kefene sarılmasını " tavsiye etmiştir.⁹⁵ Bu durum da giyimde temiz olmamız gerektiğini bize hatırlatmaktadır.

Berâ İbni Âzib (r.a.), Resûlullah'ın (s.a.v.) orta boylu olduğunu, kırmızı elbise içindeyken ondan daha güzel bir şeyin olmadığını anlatmıştır.⁹⁶

Ebû Cuhayfe Vehb İbni Abdullah (v.74/693) şöyle anlatmıştır:

Hz.Peygamber'i (s.a.v.) Mekke'de Ebtah denilen yerde deriden yapılmış kırmızı çadırında gördüğünü, çadırdan çıkarken kırmızı renkte bir elbisenin üzerinde olduğunu aktarmıştır. O esnada Hz.Bilal'in (r.a.).Allah Resulu'ne abdest alması için yardım ettiğini de belirtmiştir.⁹⁷

Ebû Rimse Rifâa et-Temîmî (r.a.), Resûlullah'ı (s.a.v.) yeşil elbiseler içinde gördüğünü söylemiştir.⁹⁸

Câbir (r.a) şöyle rivayet etmiştir:

Resûlullah (s.a.v.), Mekke fethinde siyah bir sarık başına sarmıştı.⁹⁹

Başka bir hadiste Cabir bin Abdullah (r.a.), Allah Resulü'nün (s.a.v.) kendisine hediye edilen atlas ipekten yapılmış kaftanı bir gün giydikten sonra Cebrail (a.s.) tarafından menedildiğini, onu bir daha giymediğini rivayet etmiştir.¹⁰⁰

Resûlullah'ın (s.a.v.) üzerinde deve semeri resimleri olan bir elbise giymiş halde evden çıktığı rivayet edilmiştir.¹⁰¹

Allah Resulü'nün (s.a.v.), dar yenli bir Şam cübbesi de giydiği rivayetler arasında yer almıştır.¹⁰²

Resûlullah (s.a.v.) yeni bir elbise giydiği zaman, sarık, gömlek, ridâ gibi giydiği şeyin adını anarak şöyle dua etmiştir:

“Allahım! Övgü sadece sana özgüdür. Onu sen verdin. Senden bu elbiseyi hayırlara vesile kılmanı, amacına uygun kullanmamı nasip et. Kötülüğünden ve amacının dışında kullanılmasından sana sığınırım.”¹⁰³

⁹⁵ Ebû Dâvûd, *Tib*, 14, *Libâs*, 1.

⁹⁶ Buhârî, *Menâkıb*, 23, *Libâs*, 35.

⁹⁷ Buhârî, *Salât*, 17; Müslim, *Salât*, 249.

⁹⁸ Ebû Dâvûd, *Libâs* 19; Tirmizî, *Edeb*, 48.

⁹⁹ Müslim, *Hac*, 451.

¹⁰⁰ Neseî, *Sünen*, İstanbul, Kalem Yay., 1981, *Zinet*, 89.

¹⁰¹ Müslim, *Hac*, 452.

¹⁰² Neseî, *Tahâret*, 66.

Hz. Peygamber (s.a.v.) giyimine özen göstermiştir, kiri iyi göstermesi için beyaz elbiseyi daha fazla tercih etmiştir. Pamuktan yapılmış elbiseyi giymekten hoşlanmıştır. Kolları bileğe kadar kısa olan hırka giymeyi sevmiş, elçileri karşılarken en güzel elbiselerini giymiştir. Kıyafet açısından kadının erkeğe, erkeğin de kadına benzemesini, elbisenin kibir ve gurur vesilesi yapılmasını hoş karşılamamıştır.¹⁰⁴

1.6.5. Yemesi ve İçmesi

Yemekle ilgili olarak Resulullah (s.a.v.) çok mütevazı ve sade davranmıştır. Yemek öncesi ve sonrası ellerin yıkanmasının yemeğin bereketine vesile olduğunu Allah Nebisi (s.a.v.) buyurmuştur.¹⁰⁵ Hz.Peygamber (s.a.v.) yemeklerde seçici olmamıştır, önüne gelen yemeği severse yemiş, sevmezse yememiştir, ama bunu sorun da yapmamıştır. Tatlılardan balı ve helvayı sevdiği rivayet edilmiştir.¹⁰⁶ Yemeklerden et suyu ile yapılan yemek, tirid olarak bilinen yemeği ve kabağı da sevmiştir. Çorba da yediği yemeklerden olmuştur. Çorba bol yemek olduğundan komşulara da ikram edilmesini istemiştir.¹⁰⁷

Hz.Peygamber'in (s.a.v.) sevdiği yemekler arasında etli yemeklerin olduğunu yukarıda belirtmiştik . Kızarmış et yemediğiyle ilgili rivayetler olduğu gibi kızarmış et yemesiyle ilgili rivayetler de mevcuttur.¹⁰⁸ Tavuk eti yemesiyle ilgili rivayetler de bulunmuştur.¹⁰⁹ Balık ve tuzlu balık etleri ile ilgili bilgiler de kaynaklarda yer almıştır.¹¹⁰

Hurma, Hz.Peygamber (s.a.v.) ailesinin en çok tükettiği besindir. Hz.Peygamber'in (s.a.v.) Hz.Aişe'ye (r.anha) , "içinde hurma olmayan hane halkı açtır" demesi bunu göstermiştir.¹¹¹ Allah Resülü, süt ve süt mamüllerini besin olarak tüketmiştir. Süt, en çok içilen içeceklerdendir. Hz.Peygamber'in (s.a.v.) bazen evin avlusunda geceleyen ineklerin sütünü sağıarak ailesine yardımcı olduğu görülmüştür. Aynı zamanda süt Hz.Peygamber'in (s.a.v.) misafirlerine en çok ikram ettiği bir içecektir.¹¹²

¹⁰³ Ebû Dâvûd, *Libâs, 1*; Tirmizî, *Libâs, 28*.

¹⁰⁴ İbrahim Sarıçam ve Seyfettin Erşahin, *İslam Medeniyeti Tarihi*, Ankara, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., 2011, s.76.

¹⁰⁵ Ebu Davut, *Et'ime, 12*.

¹⁰⁶ Buhari, *Et'ime, 32*.

¹⁰⁷ Müslim, *Birr, 142*.

¹⁰⁸ İbn Mace, *Et'ime, 29*.

¹⁰⁹ Buhari, *Zebaih, 26*.

¹¹⁰ Celal Yeniçeri, *Hz.Peygamber'in Giyim-Kuşamı-Mutfağı*, İstanbul, Çamlıca Yay., 2009, s.129.

¹¹¹ Müslim, *Eşribe, 26*.

¹¹² İmam Ahmed, *Müsned, c..6*.

H.z.Huzeyfe (r.a.), H.z.Peygamber'le (s.a.v.) yemek yediklerinde besmelesiz başlamadıklarını, O (s.a.v.) başlamadan yemeğe başlamadıklarını rivayet etmiştir.¹¹³

Sehl bin Sa'd (r.a.) ; Resulullah'ın (s.a.v.) saf undan yapılan ekmek yemediğini, kendi zamanlarında elek olmadığını, elenmemiş arpayı öğütüp, su katıp hamur yaptıklarını aktarmıştır.¹¹⁴

Ebû Tâlib'in evinde kahvaltı yapıldığında, H.z.Muhammed (s.a.v.) kahvaltıya elini uzatmadan, diğer çocukların sofrayı silip süpürdüğü; bunun üzerine yeğenine yeni bir sofraya hazırlattığı belirtilmiştir.¹¹⁵

Ayrıca Enes b. Malik (r.a), H.z. Peygamber'in (s.a.v.) vefatına kadar saf buğday unundan yapılmış ince yufka ekmek ve kızartılmış kuzu yemeği yemediğini nakletmiştir.¹¹⁶

H.z. Peygamber'e (s.a.v.) sıcak bir somun ekmek parçası getiren getiren H.z. Fatma'ya (r.anha) verdiği cevap dikkat çekicidir.

- “ Üç gündün beri babanın ağzına giren ilk lokma budur” demiştir.¹¹⁷

H.z.Enes'ten (r.a) gelen rivayete göre; H.z.Peygamber (s.a.v.) ölümüne kadar yemek masasında yemek yememiştir.¹¹⁸

Yukarıdaki hadislerde Resulullah'ın (s.a.v.) mütevazî olması, alçak gönüllü davranması ve sade bir yaşantıyı özellikle tercih etmesi günümüz insanı için oldukça mesaj vericidir. Ayrıca H.z.Peygamber'in (s.a.v.) düzenli öğünler tarzıyla yemek yemediği de yukarıdaki hadisten anlaşılmaktadır. Acıktığında yemesi ve evde ne bulursa ona kanaat etmesi kanaatkarlığının ayrı bir işaretidir.

H.z.Peygamber (s.a.v.), kendisine gelip yemekte doymadıklarını belirten bir sahabiye, yemeği toplu halde yemelerini ve üzerine besmele çekmelerini, bunu yaptıklarında Allah'ın (c.c) o yemekte kendilerine bereket vereceğini ve karınlarının doyacağını” buyurması yemek yeme şeklini de izah etmiştir.¹¹⁹

1.6.6. Temizlik Anlayışı

¹¹³ Müslim, *Eşribe* 102.

¹¹⁴ Rudani, *Cem'ul-Fevâid, Büyük Hadis Külliyyatı*, Çev. Naim Erdoğan, İstanbul, İz Yay., 2003, c. 3, s. 85

¹¹⁵ Hamidullah, *İslam Peygamberi*, C. 1, s.46.

¹¹⁶ Buhari, *Et'ime*, 12.

¹¹⁷ İbn Sa'd, c.1, s.114.

¹¹⁸ Rudani, c. 3, s.85.

¹¹⁹ Ebû Dâvûd, c. 13, s.392-393.

“Andolsun ki biz, insanoğullarını şerefli kıldık, onların karada ve denizde gezmesini sağladık, temiz şeylerle onları rızıklandırdık, yaratıklarımızın pek çoğundan üstün kıldık.”¹²⁰

"Elbiseni tertemiz tut."¹²¹

ayet-i kerimeleriyle temizliğe verilecek öneme dikkat çekilmiştir.

Humrân Mevlâ Osman, "Hz. Osman'ın abdest alışını alırken, üçer defa ellerini ve yüzünü, daha sonra başını meshettiğini, daha sonra topuklarına kadar ayaklarını yıkadığını belirtmiştir. Bundan sonra Hz.Osman'ın (r.a.) kendilerine "Ben Resulullah'ın (s.a.v.) aldığı abdest gibi abdest aldım" dediğini aktarmıştır. Ayrıca Hz.Osman'ın abdesti bitirdikten sonra Resulullah'ın (s.a.v.) şu sözünü rivayet ettiğini nakletmiştir: "Her kim abdest aldığı gibi abdest alırsa sonrasında iki rekat namaz kılar ve kendi kendine dünyaya ait bir şey konuşmazsa geçmiş günahları affedilir."¹²²

Hz.Peygamber (s.a.v.) cemaatle sabah namazını kıldıracağı bir esnada , ki o esnada kamet okunmuştur. Cünub olduğunu hatırlamış ve hemen evine girip boy abdesti almış, başından su damlayarak gelmiştir. Namazı kıldırdıktan sonra sahabilerine; "Ben ancak bir beşerim, cünup olmuştum(ancak namaza durunca hatırladım ve gidip boy abdesti aldım.)"¹²³ diye buyurmuştur.

Süleyman İbn Bureyde babasının şunu anlattığını rivayet etmiştir:

“Peygamber (s.a.v.), her namazda abdest almıştır. Mekke fethedildiği gün, abdest alıp ayaklarını meshetti. Namazların tümünü aynı abdestle kıldı. Ömer O'na:

-Ya Rasullallah (s.a.v.)! Sen bugün, daha önce yapmadığın birşeyi yaptın, dedi.

Buna Rasulullah (s.a.v.):

- “Ömer! Bunu bilerek yaptım” buyurmuştur.¹²⁴

Hz.Peygamber (s.a.v.) saç bakımına da önem vermiştir. "Kimin saçı varsa ona ikramda bulunsun" buyurarak saç temizliğine dikkati çekmiştir.¹²⁵ Onun sürekli olarak saç ve sakalı düzgün ve taranmış halde ve daima düzenlidir. Allah'ın Resulu (s.a.v.) güzel koku sürünmüş, saçını kına ve benzeri bitki boyalarıyla boyamış ve gözlerine

¹²⁰ el-İsra, 17/70.

¹²¹ el-Müdesir ,74/4.

¹²² Buhari, *Vudü*, 24, 28, *Savm*, 27; Müslim, *Taharet*, 3.

¹²³ İbn Hanbel, *Müsned*, c. 5, s.41.

¹²⁴ Müslim, *Vudu*, 160.

¹²⁵ Ebu Davut, *Teraccul*, 3.

sürme çekmiştir.¹²⁶ Allah Resülü (s.a.v.) kullandığı sürme maddesi "ismid"in faydalarını anlatırken, onun gözlere cila olduğu ve saçlara da iyi geldiğini belirtmiştir.¹²⁷ Bazen Allah Resülü'nün (s.a.v.) saçlarının uzunluğunun kulak ortasına kadar, bazen de kulak memelerine kadar geldiği rivayet edilmiştir.¹²⁸

Hz.Aişe (r.anha), Hz.Peygamber'in (s.a.v.) her zaman şu beş şeyi bulundurduğunu rivayet etmiştir." Ayna, sürmedanlık, tarak, güzel koku ve misvak"...Bazen de ilave olarak makası da bulundurduğunu belirtmiştir.¹²⁹

Yukarıdaki hadislerden Allah Resülü'nün kişisel bakıma çok önem verdiği gözümüze çarpmaktadır. Saçlarını taraması ve dağınık olmaması, güzel kokunun özellikle kullanılması insanlar arası ilişkilerdeki etkisi de düşünüldüğünde daha da önem arz etmektedir.

Resulullah (s.a.v.) bu yönüyle bir müslümanın her şeyden önce temizliğe ve nezafete öncelik vermesi gerektiğini yaşayarak öğretmiştir. Dış görünüş önemsenmiştir.

1.7. Hz. Peygamber'in Aile Reisi Olarak Ev Halkı İle Münasebetleri

1.7.1. Eşlerine Olan Nezaketi

Hz.Peygamber (s.a.v.) bir hadisinde şöyle buyurmuştur:"*Dünyanızdan bana üç şey sevdirdi.Güzel koku, kadın ve gözümün nuru namaz.*"¹³⁰

Resulullah (s.a.v.) eve daima güler yüzle, neşeli ve gülümser bir tarzda girmiştir. Sahabileriyle otururken ayağını uzatarak oturmamıştır.¹³¹

Hz. Aişe (r.anha.), Rasûlullah'ın (s.a.v.) ev içindeki halini ifade ederken , O'nun insanların en yumuşağı, en cömerdi olduğunu ve daima gülümsediğini belirtmiştir.¹³²

Hz.Peygamber (s.a.v.) eve girerken şu duayı söylemiştir. "*Allahım! Eve girdiğimde ve çıktığımda senden hayır istiyorum. Allah'ın adıyla evimize girer, Allah'ın*

¹²⁶ Yeniçeri, s.27-28.

¹²⁷ Tirmizi, *Libas*, 23.

¹²⁸ Buhari, *Libas*, 68.

¹²⁹ Yeniçeri,32.

¹³⁰ En-Nesei, *İşretü'n Nisa*, 1.

¹³¹ İbn Sa'd, c. 8, s.293.

¹³² İbn- Kesir, *el-Bidayeye'n-Nihaye*, Çev.Mehmet Keskin, İstanbul, Çağrı Yay., 2000, c. 6, s.7-8.

adiyla çıkarız ve sadece Rabbimize itimat ederiz .Daha sonra evdekilere selam verirdi. ''

133

Bediüzzaman Said Nursi ev, yemek ve eşe olan ihtiyacı açıklarken; İnsanın en fazla ihtiyaç duyduğu kişinin eşi olduğunu belirtmiştir. İnsanın bir refikaya veya refike ihtiyacının olduğunu, iki tarafın da yardımlaşma yoluyla, merhamet ve sevgiden oluşan rahmetle birbirinin zahmetleri ve dertli zamanlarını mutluluğa dönüştürebileceğini zikretmiştir.¹³⁴

Hz. Hatice (r.anha) de Hz. Peygamber'i (s.a.v.) ilk vahiy aldığında yaşadığı sıkıntılarda O'nu (s.a.v.) teselli etmiştir.

Amcası Ebu Talib'in evinden ayrılıp, eşinin evine yerleşen Hz. Muhammed (s.a.v.) Hz.Hatice (r.anha) ile mesut ve mutlu aile hayatı geçirmiştir.Tarih Mekke'de bu iki çiftin aile yaşamına benzer bir yaşamın olduğunu kaydetmemiştir. Sevgi, sadakat, birbirlerine karşı saygı ve iyi geçim üzerine kurulan bu evlilik, kısa zamanda meyvelerini vermeye başlamıştır. Resulullah'ın (s.a.v.) eşi ile yaşadığı bu ev, gerçi bina ve fiziki yapı olarak Mekke'nin diğer evlerinden farksızdır. Fakat manevi olarak başkaları ile karşılaştırılması yapılamazdı. Hz. Hatice (r.anha), Hz. Peygamber'in (s.a.v.) bütün hizmetlerini kendisi görmüş ve bu konuda hizmetçi kullanmamıştır. O, Peygamber'in (s.a.v.) kızacağı ve hoşuna gitmeyeceği hiç bir şey yapmamıştır.¹³⁵

Hz.Hatice (r.anha) , Hz.Peygamber (s.a.v.)kendisine ilk vahiy geldiğinde büyük bir yalnızlık ve sıkıntı yaşadığını, bunun bir şeytanın aldatmacası olmasından korktuğunu belirtmiştir. Ama Hz.Hatice (r.anha) O'nu yalnız bırakmayıp, desteklemiş, korkmamasını, Allah'ın (c.c.) ona kötülük yapmayacağını, sadece iyilikle davranacağını söylemiştir. Ayrıca yakınlarına iyi davrandığını, ailesine baktığını, hayatını dürüstçe kazandığını, emanete ihanet etmediğini, kimsesizlere yardım ettiğini, yetimlere destek olduğunu, gerçeği söylediğini, yoksullar için çırpındığını ve herkese kibar olduğunu belirterek teselli etmiştir.

¹³³ Ebu Davut, *Edeb*, 112.

¹³⁴ Bediüzzaman, Said Nursi, *İşaratü'l İcaz*, İstanbul, Envar yay., 2011, s.147-148.

¹³⁵ Ziya Kazıcı, *Hz.Muhammed'in Aile Hayatı ve Eşleri*, İstanbul, Çamlıca Yay., 2009, s.98-99.

İbn İshak (v.151/768), Hz. Hatice'nin (r.anha) İslam'ın gerçek hizmetkârı olduğunu ve Hz. Peygamber'in (s.a.v.) onun yanında mutluluk ve sükunete kavuştuğunu belirtmiştir.¹³⁶

Allah Resulü (s.a.v.) Hz.Hatice'yi (r.anha) büyük bir sevgiyle sevmektedir. Ama Hz.Aişe (r.anha) O'nun Hz.Hatice'ye olan bu büyük sevgisini kıskanmıştır. Allah'ın O'na o yaşlı kadından daha genç birini lütfettiğini söylemiştir.¹³⁷

Berat kandilinde namaz kılmak için bile Hz. Aişe'den (r.anha) izin isteme inceliğini gösteren Hz. Muhammed (s.a.v.), eşlerinin haklarının çiğnenmemesi için, onlardan izin alınmadan gece ibadetlerini yapmaya, sünnet olan oruçları tutmaya vb. ibadetler yapmaya bile izin vermemiştir.¹³⁸

Allah Resulü'nün (s.a.v.) eşlerine olan sevgi ve saygısı en üstün derecededir. Hz.Aişe'nin (r.anha) konumu bu noktada da belirgindir. Öyle ki, Allah Resulü (s.a.v.) Hz.Aliye (r.a.) Hz.Aişe'yle (r.anha) ilerde aralarında bir olay olması durumunda, ona yumuşak davranması ve gideceği yere güvenli bir şekilde ulaştırmasını tavsiye etmiştir.¹³⁹

Hz. Aişe (r.anhâ), mescitte mızrak oyunlarını oynayan Habeşlileri seyrettiğini, o esnada Resulullah'ın (s.a.v.) kendisini ridası ile örttüğünü anımsadığını, bu durumdan bıkcıncaya kadar seyretmeyi sürdürdüğünü, kendisi gibi genç bir kızın oyun ve eğlenceye çok yatkın olduğunu ifade etmiştir.¹⁴⁰

Hz. Aişe'yi (r.anha) çok seven Allah Resulü (s.a.v.) onunla koşu yapmıştır. Özellikle sorduğu sorulara cevap vermekten büyük memnuniyet duymuştur.¹⁴¹ Aile ilgili hükümlerin çoğunu Hz.Aişe'nin (r.anha) sorduğu sorulardan öğrenmekteyiz.

Hz. Muhammed (s.a.v.) iyi bir baba ve iyi bir eş örneğidir. O hanımlarına karşı oldukça nazik, kibar ve hoşgörülüdür. Allah Nebisi (s.a.v.) "Sizden biriniz mümin olan eşine kin beslemesin, onun bir özelliğini beğenmezse begeneceği başka bir özelliği

¹³⁶ İbn İshâk, Muhammed b. İshâk b. Yesâr, *Hz.Peygamber'in Hayatı ve Gazveleri*, trc. Ali Bakkal, ed.Adnan Demircan, thk. Suheyl Zekkar, İstanbul, İlk Harf Yayınevi, 2013, s.227.

¹³⁷ Hamidullah, *İslam Peygamberi*, c. 1, s. 65.

¹³⁸ Buhari, *Ahkâm*, 1; *İmâre*, 20.

¹³⁹ Bediüzzaman Said Nursi, *Mektubat*, İstanbul, RNK Neşriyat, 2011, s.100.

¹⁴⁰ Buhari, *Salat*, 169.

¹⁴¹ Mustafa Fayda, "Aişe", *DİA*, c. 2, s. 202

muhakkak vardır." diyerek evde olumlu iletişimin ön planda olmasını tavsiye etmiştir.
142

İkinci namazından sonra eşlerini ziyaret eder, her birinin yanında biraz kalıp muhabbet ettikten sonra, kimin sırası gelmişse geceyi orada geçirmiştir. Yatsı vaktine kadar sırası gelen eşinin odasında bütün eşleri toplanıp onlarla sohbet etmiş ve sonra eşler kendi odalarına gitmişlerdir.¹⁴³

Allah Resulü (s.a.v.) yatsı namazını mescitte kıldıktan sonra evine döner, hanımları da ayrılarak istirahate çekilmişlerdir. Yatsı namazından sonra pek konuşmamış, odasına çekilip uyumuştur. Uyumadan önce genel olarak Zümer, Hadid, İsrâ, Haşr, Cum'a ve Teğabun sûrelerinden birini okumuştur.¹⁴⁴

İkinci eşi Hz.Sevde (r.anha) ile Mekke'de evlenmiştir. Fakat bazı nedenlerden dolayı onu boşamak istemiştir. Kadın bunu duyunca çok üzölmüş ve hemen ona gitmiş, yalvararak: "Ey Allahın Elçisi! Senden dünya adına hiçbir şey dilemiyorum. Ama beni eşin olmaktan mahrum eyleme. Ben ahirete de senin eşin olarak gitmeyi istiyorum. Başka hiçbir şey düşünmüyorum" demiştir. Onun bu isteği Allah'ın Elçisi (s.a.v.) tarafından kabul edilmiş ve Sevde (r.anha) hep müminlerin annelerinden biri olarak kalmıştır.¹⁴⁵

Allah Nebisi (s.a.v.) eşleri arasında çıkan tartışmaları önlemek için değişik yöntemler uygulamıştır. Birgün Hz, Aişe (r.anhâ), Hz.Safiye'yi (r.anha) yahudi diye aşağıladığında, Hz. Peygamber (s.a.v) ona böyle davranmamasını, onun müslüman olduğunu söylemiş ve Hz. Safiyye'ye (r.anha) de kendisini savunması için taktik vermiştir.¹⁴⁶ Allah Nebisi (s.a.v.) eşlerine adil davranmıştır.¹⁴⁷ Onların giyimleri ve kuşamları, ikamet edecekleri ev ve onlarla beraber bulunma konularında adaleti yerine getirmiş,¹⁴⁸ ama sevgi konusunda hepsinin eşit olarak tutulmasının mümkün olmadığı ayet-i kerimede de belirtilmiştir.¹⁴⁹

¹⁴² Müslim , Rada, 61 .

¹⁴³ Ebu Davûd, *Nikâh* 38; İbn-i Hanbel, c. 6, s.108.

¹⁴⁴ Ebu Davud, *Edep*, 27.

¹⁴⁵ Hamidullah, *İslam Peygamberi*, c. 1,s.65-66.

¹⁴⁶ Ebu Abdullah Muhammed b.Ömer, el-Vakidî, *Kitabu'l-Megazi*, trc. Musa Kazım , İstanbul, İlk Harf Yay., 2014, c. 2, 675, 709.

¹⁴⁷ İbn Sa'd, c. 8, s.168-173.

¹⁴⁸ el-Vakidî, *el-Megazi*, c. 3, s.927.

¹⁴⁹ en-Nisâ, 4/129.

H.z.Enes (r.a.), Allah Nebisi'nin (s.a.v.) çorbayı güzel yapan İran'lı bir komşusu olduğunu, O'nu yemeğe çağırdığını, H.z. Peygamber'in (s.a.v.) eşi H.z. Âişe'nin (r.anha) de gelip gelebileceğini sorduğunu, adam kabul etmediğinde Allah Nebisi'nin (s.a.v.) Âişe (r.anhâ) olmadığı için gelebileceğini bildirdiğini, adamın üç kere gidip-geldiğini ve her defasında Allah Nebisi'nin (s.a.v.) Aişe'siz (r.anhâ) gelebileceğini tekrarladığını, sonuçta H.z.Aişe'nin (r.anha) de yemeğe çağrıldığı ve hep beraber gittiklerini rivayet etmiştir.¹⁵⁰

Medineli müslümanlar (Ensâr'ın) kızlarını gruplar halinde H.z. Âişe'ye (r.anhâ) göndermişler, onunla oynamalarını istemişlerdir. H.z. Âişe (r.anhâ) sakıncası olmayan birşey istediği zaman, H.z. Peygamber (s.a.v.) o hususta ona izin vermiştir. H.z.Âişe (r.anha), bir kaptan (su) içtiğinde kendisi o tası eline almış; ağzını eşinin ağzının değdiği yere koymuş ve suyu içmiştir. Yine H.z. Âişe (r.anha), kemiğin üzerindeki eti dişleriyle sıyrarak yediğinde Allah Nebisi (s.a.v.) etli kemiği eline almış ağzını, onun ağzının değdiği yere koymuş ve bu şekilde yemiştir. Allah Nebisi (s.a.v.) H.z. Âişe'nin (r.anhâ) kucağına yaslanmış, başı onun kucağında iken Kur'an okumuştur. Bazen H.z. Âişe (r.anha), adet durumunda olabilirdi, bu durumda iken Allah Nebisi (s.a.v.) ona peştemal tutunmasını söyler, sonra onunla münasebet kurmuştur.¹⁵¹ Böyle davranılmasının sebebi kadının hayız döneminde onunla cinsel münasebet kurmanın haram olmasıdır.

Savaşa çıkacağı zaman eşleri arasında kura çekmiş, kimin şansına çıkarsa onu beraberinde götürür, geri kalanlara hiçbir telafide bulunmamıştır.

“En hayırlınız, eşine karşı en iyi davranışta bulunandır. Sizler içinde ailesine en iyi davranışta bulunan benim” buyurmuştur.¹⁵²

H.z. Aişe (r.anhâ) anlatıyor: “Resulullah'ın (s.a.v.) evde iken oyuncak bebeklerle oynardım. Arkadaşlarım da benimle oynamak için yanıma gelirlerdi. Resulullah (s.a.v.) eve geldiğinde gizlenirlerdi. Fakat Allah Nebisi (s.a.v.) onların gelmesini ve oyunumuza devam etmemizi istemiştir.”¹⁵³

¹⁵⁰ Müslim, *Eşribe*, 19.

¹⁵¹ Şibli Numani, *Son Peygamber H.z.Muhammed*, Çev: Yusuf Karaca, İstanbul, İz Yayınları, 2005, s.174.

¹⁵² Tirmizi, *Menakıb*, 63.

¹⁵³ Buhârî, *Edeb*, 81; Müslim, *Fedailu's-Sahabe*, 8; Ebu Davud, *Edeb*, 62.

Allah Nebisi (s.a.v.) Hz.Aişe'ye (r.anha) olan sevgisini şu hadisinde açıkça belirtmiştir. "Hz.Âişe'nin (r.anhâ) kadınlara üstünlük derecesi, tiridin diğer yemeklere üstün olması gibidir."¹⁵⁴

Yukarıdaki hadislerden anlaşıldığı gibi, Resulullah (s.a.v.) eşlerine karşı anlayışlı, nazik, kibar olmuş, asla yasaklayıcı ve reddedici olmamış, eşler arasındaki problemlerde çözümleyici gönül alan bir tutum içerisinde olmuştur.

1.7.2. Çocuklara Olan Şefkati

Hz.Fâtıma (r.anhâ) Hz.Pygamber'in (s.a.v.) evine geldiğinde, Resulullah (s.a.v.) çok defa ayağa kalkmış ve ve çok içten bir sevgiyle onu alnından öpmüştür.¹⁵⁵

Hz. Peygamber (s.a.v) çocuklarına olduğu gibi, yanında yetiştirdikleri ve himaye ettiği Hz.Ali (r.a.), (5 yaşından beri Hz.Peygamber'in evinde büyümüştür), Hz.Zeyd b.Harise (r.a.), babası onu memleketine getirmek istediği halde Hz.Peygamber'le kalmayı tercih etmiştir. Ümmü Eymen'e (r.anha) evinde çok iyi ve şefkatli davranmıştır.¹⁵⁶ Hz. Peygamber (s.a.v.) arkadaşlarıyla beraber bir yemeğe giderken yolda oynayan Hüseyin'le (r.a.) karşılaşınca onun peşinden koşup onu yakalayıp öpmüştür. Hatta o esnada tatlı bir kovalamaca da olmuştur.¹⁵⁷

On yaşından itibaren Hz. Peygamber'in (s.a.v.) hizmetinde bulunan Enes'e bazen, "Ey iki kulaklı" diye şakalaşmış,¹⁵⁸ bazen de kakülünü çekerek şaka yapmıştır.¹⁵⁹

Başka birgün Allah Nebisi (s.a.v.) su kovaşından ağzına aldığı suyu beş yaşında olan Mahmud b. Rebi'n yüzüne püskürtmüştü. Küçük çocuk da buna çok sevinerek aynı oyunu oynamıştır.¹⁶⁰

Hz. Enes (r.a.) "Allah Nebisi'nin (s.a.v.) çocuklarla oyun oynadığını ve onlara güler yüzle şakalar yaptığını belirtmiştir.¹⁶¹ Allah Nebisi'nin (s.a.v.) çocukları çok sevdiği ve onlara sevgiyle davrandığı bilinmektedir. Allah Nebisi (s.a.v.) kız torunu

¹⁵⁴ Müslim, *Fezailu's-Sahabe*, 12.

¹⁵⁵ Ebu Davûd, *Sünnet*, 8.

¹⁵⁶ Sarıçam, s.286.

¹⁵⁷ İbn Mace, *Mukaddime*, 11.

¹⁵⁸ Tirmizi, *Birr*, 57; Ebu Davud, *Edeb*, 92.

¹⁵⁹ Ebu Davud, *Tereccül*, 15.

¹⁶⁰ Buhari, *İlim*, 18.

¹⁶¹ İbn Sa'd, c. 1, s.382.

Uname bint Ebi'l-As'ı kucağına almış, namazda iken omuzuna çıkmasına engel olmamıştır. Hatta oyunu bozulmasın diye secdesini uzatmıştır.¹⁶² Banyo yaptığında üvey kızı Zeyneb bint Ebi Seleme (r.anha) banyoya girdiğinde yüzüne su saçarak onunla şakalaşır ve onu tatlı bir şekilde uyarırdı.¹⁶³

Hz.Es'ad b. Zurare (r.a.) vasiyetinde kızlarına Allah Resulü'nün (s.a.v.) bakmasını vasiyet etmiştir. Hz. Es'ad'ın (r.a.), Kebşe, Habibe, ve el-Faria isimli kızlarını Allah Nebisi (s.a.v.) himayesine almıştır. Allah Nebisi (s.a.v.) (s.a.v.) hangi eşinin evinde ise onlar da onun yanında olmuşlar ve onlar orada kalmışlardır. Bu şekilde bu yetim üç kız, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) eğitimi altında büyümüşdür. Allah Nebisi (s.a.v.), yetim kızlara takılar hediye etmiştir. el-Faria (r.anha) genç bir kız olduğunda, onu Nebit b. Cabir'le (r.a.) evlendirmiştir.¹⁶⁴

Yukarıdaki hadislerin ışığında Resulullah (s.a.v.) arkadaşlarımıza vefa ve sadakati nasıl dirilteceğimizi bize açık bir şekilde göstermiştir. Çocukların eğitiminde gösterdiği sıcaklık ve oyunlarında onlarla oynaması, eğitimin nasıl icra edileceğini bizlere göstermiştir. Çocuklara müdahaleden çok oyunlarına katılmamız eğitimleri açısından önem arz etmiştir. Allah Nebisi (s.a.v.) daima çocuk eğitiminde onların özgüvenlerini geliştirici bir tavır sergilemiştir.

Hz. Peygamber'in (s.a.v.) yetiştirdiği sahabelerine, öğrendikleri bilgileri kendi ailelerine tebliğ için onları görevlendirdiği de göze çarpmaktadır. Örneğin; kendisini ziyaret eden bir grup genç Allah Nebisi'ne (s.a.v.) gelmiş, onun yanında yirmi gün eğitim aldıktan sonra, Allah Nebisi (s.a.v.) onları öğrendiklerini ailelerine öğretmek üzere göndermiştir.¹⁶⁵

Ömer b. Ebî Seleme (r.a), Allah Resulü'nün himayesinde yetiştiğini belirttiikten sonra, yemek yerken elinin sofranın her tarafında dolaştığını söylemiş. Bundan dolayı kendisini Allah Nebisi'nin (s.a.v.) uyardığını, yemeğe besmele çekerek başlamasını, sağ eliyle yemesini ve kendisine yakın olan taraftan yemesini tavsiye ettiğini anlatmıştır.¹⁶⁶

Hz.Enes b. Mâlik (r.a), Rasûlullâh'ın (s.a.v.) aile bireylerine ve hizmeti altındakilere çok şefkatli davrandığını, onun gibi birisini görmediğini anlatmıştır. Hz.

¹⁶² İbn Sa'd, c. 1, s.382.

¹⁶³ el-İmam, eş-Şeyh, Hüseyin b. Muhammed b. el-Hasan ed-Diyarбекrî, *Tarihü'l-Hamîs*, Beyrut, Daru'l Kitabu'l İlmiyye, 2009, c. 1, s. 467.

¹⁶⁴ Kasım Şulul, *Peygamber Devri Kronolojisi*, İstanbul, İnsan Yayınları, 2011, s.370.

¹⁶⁵ Buharî, *Haberü'l-Vahid*, 1.

¹⁶⁶ Rudani, c. 3, s.88.

Peygamber'in (s.a.v.) oğlu İbrahim'in, Medine'nin yukarı tarafındaki köylerin birinde süt annesinin yanında bulunduğu zamanlarda, Allah Nebisi'yle (s.a.v.) -kendilerinin de beraberinde oldukları bir zamanda- onun yanına gittiğini, gittiği sırada evin duman içinde olduğunu anlatmış ve bu dumanın İbrahim'in süt babasının bir demirci olmasından kaynaklandığını belirtmiştir. Hz.Peygamberimiz'in (s.a.v.), içtenlikle İbrahim'i kucağına aldığını, onu öptüğünü ve daha sonra geri döndüğünü ifade etmiştir.”¹⁶⁷

Allah Nebisi'nin (s.a.v.) cebinde on dirhemi bulunmaktadır.(O zamanlar Medine'de geçerli para birimi.) Dört dirheme kendisine bir gömlek almıştır. Onu beğenen bir fakire vermiştir. Sonra gidip kendisine bir gömlek daha almış, daha sonra ağlayan bir çocuğa rastlamış, onun da parasını kaybettiğinden ağladığını anlayınca ona da kalan iki dirhemi vermiştir. Hala ağlamasının devam ettiğini görünce, efendisinin kendine kızacağını söyleyen çocuğu bizzat aileye götürerek yardımcı olmuş, efendileri Resulullah'ın (s.a.v.) çocuğu getirdiğini görünce onu azat ederler. Allah Nebisi (s.a.v.) bu duruma çok sevinip," Allah'ın bana bahşettiği on dirhem ne kadar da bereketli çıktı. O parayla Allah elçisine ve bir yoksula gömlek giydirdi, küçük bir kız çocuğunu özgürlüğüne kavuşturdu. Şüphesiz Rezzak olan O'dur." ¹⁶⁸

İbn Abbas (r.a) nakletmiştir. Hz. Hüseyin'i (r.a) Allah Nebisi'nin (s.a.v.) omuzunda gören biri ona: “Ne iyi bir bineğe binmişsin” deyince Allah Nebisi (s.a.v.) “Binen kişi de ne iyi binicidir” diye yanıtlamıştır. ¹⁶⁹

Allah Nebisi'nin (s.a.v.) çocuklara gösterdiği bu ilgi onların kişiliğinin şekillenmesinde şüphesiz önemli bir yere sahiptir. Geleceğin büyüklerini bu ilgi ve alakayla yetiştirmiştir. Elbette değer gören değer verecekti.

Hız.Usame b.Zeyd (r.a), Resûlullah'ın (s.a.v.) kendisini ve Hız.Hasan'ı (r.a) dizlerine oturttuğunu ve kucağına alıp, öptüğünü aktarmıştır. Ayrıca kendilerine merhamet ve saadetin nasip edilmesi için Allah'a dua ettiğini nakletmiştir. ¹⁷⁰

Allah Nebisi'ni (s.a.v.) ziyarete gelen Hız.Halid b.Sait (r.a.), Sene isimli kızı Allah Nebisi'nin (s.a.v.) omuzundaki peygamberlik mührüyle oynayınca ona kızmış, Allah Resülü (s.a.v.) da çocuğa kızmamasını ve onu rahat bırakmasını istemiştir.

¹⁶⁷ Müslim, *Fedâil*, 6.

¹⁶⁸ İbn Kesir, *el Bidaye ve Nihaye*, c. 6, s.6-9.

¹⁶⁹ Tirmizî, *Menakib*, 31.

¹⁷⁰ Buhari, *Edep*, 22.

Çocuğun oynamasına izin vermiştir.¹⁷¹ Yapılan bir savaşta çocukların öldüğünü duyunca çok üzölmüş, ölenlerin müşrik çocukları oldukları yanıtına karşın "onların çocukları sizden daha masumdur, asla çocukları öldürmeyin" diye buyurmuştur. Mevsimin ilk çıkan meyvesini o toplumun en küçüğüne vermiş, bütün çocukları çok sevmiş ve öpmüştür. On çocuğı olup, onları hiç öpmediğini söyleyen bedeviye "Allah senin kalbinden sevgi ve merhameti aldıysa, ben ne yapabilirim ki" buyurarak, çocuklara sevgi ve merhametle davranılmasını emretmiştir.¹⁷²

1.7.3. Misafirlerini Evde Karşılması

Resulullah (s.a.v.) misafire büyük önem verirdi. Bizzat kendisi misafir ağırlamıştır. Evde ne varsa misafire ikramda bulunmuştur. Bir seferinde Hz.Peygamber (s.a.v.) eve beş misafir alır ve onlara Hz.Aişe (r.anha.) sevik ve haysa gibi yemekler yapmış ve ka'b denilen içecekten sunmuştur. Bu durum hicap ayetleri inmeden önce olmuştur.¹⁷³

Abdullah b.Mesud (r.a.), "Allah Nebisi'nin (s.a.v.) kendisine belli bir zaman ayırdığını, o saatte geldiğini, kapıya geldiğinde içeri girmek için izin istediğini, namazda ise aksırdığını ve bu şekilde içeri girdiğini aktarmıştır."¹⁷⁴ Bu rivayetten anlaşıldığı gibi Allah Resulu (s.a.v.) misafirinin eğitimi için çaba göstermiştir.

Hız.Peygamber'in (s..a.v.) evini farklı ırk, din, kabile, aşiretten herkes ziyaret etmiştir. Hız.Peygamber (s.a.v.) evini ziyaret eden misafirlere genel olarak hediye vermiştir.¹⁷⁵ Bu şekilde misafirinin gönlünü kazanmış ve en iyi tebliğ yapılmıştır. Bu yönüyle Hız.Peygamber (s.a.v.) örnek alınırssa toplumsal ilişkiler ve sosyal bağlarımız daha kuvvetli olacaktır. Asrımızda neredeyse yokolan misafirlik kültürü yeniden canlandırılabilir.

Allah Nebisi'nin (s.a.v.) sütanesi Halime Hatun (r.a.nha) O'nu ziyaret ettiğinde ona çok hürmet etmiştir. Ziyaretinde ona "benim annem, canım anneciğim" demiş, omuz atkısını yere serip ona yerini vermiştir, bir isteğı varsa hemen yerine getirmiştir.

¹⁷¹ Afzalur Rahman, "Hz. Muhammed Çocuklarıyla", *Siret Ansiklopedisi*, İstanbul, İnkılap Yayınları, 1996, c. 3, s.262

¹⁷² Afzalur Rahman, c. 2, s.223.

¹⁷³ Celal YENİÇERİ, *Hız.Peygamber'in Giyimi-Kuşamı-Mutfağı Getirdiğı İlkeleri ve Günümüz*, İstanbul, Çamlıca Yay., , 2009, s.144.

¹⁷⁴ İbni Kayyim, El-Cevzi, *Zad-ül Mead*, Çev:İbrahim Türklü ,Abdi Keskinsoy, İstanbul, Pınar Yayınları, 1989, c. 1, s.183.

¹⁷⁵ Bayram Ali, Çetinkaya, *İslam Medeniyeti'nin Dinamikleri*, İstanbul,İnsan Yay., 2014, s.26.

Halime Hatun'un (r.anha) bir ziyaretinde maddi sıkıntılarını öğrenen Allah Nebisi (s.a.v.), eşi Hz.Hatice Hz.Hatice (r.anha) ile konuşmuş, Hz.Hatice (r.anha) Halime Hatun'a (r.anha) kırk koyun ile bir deve hediye etmiştir. Allah'ın Nebisi (s.a.v.) Hz. Hatice'nin (r.anha) bu cömertliğinden dolayı çok sevinmiştir. ¹⁷⁶

Günün birinde bir bedevi Resulullah'tan (s.a.v.) bir şey dilemiştir. Resulullah (s.a.v.) ihtiyacı kadarını verip, "bu yeter mi?" diye sormuş. Bedevi, "Hayır, güzel bir şey yapmadın" demiş. Etraftaki sahabiler öfkelenip, adamın üzerine yürümüşler. Resulullah (s.a.v.) onlara 'çekilin' diye işaret etmiş ve bedeviye kendisini evinde ağırlamak istediğini belirtmiştir. Ona her türlü imkanda bulunup, daha önce verdiği şeylerin üstüne bir şey ekleyere" Sana yaptığım bu iyilik yeter mi?" diye sorunca, "Evet, Allah seni aileler ve aşiretler içinde en hayırlı kılsın ve mükafatını versin" diye dua etmiş. Hz. Peygamber (s.a.v.) bunun üzerine, ashabının kendisine kızgın olduğunu, bu güzel sözleri ashabının karşısında da söylemesini istemiş. Bedevi, "olur söylerim" demiştir. Ertesi gün Hz. Peygamber (s.a.v.) ashabına, "Bu adamın sözlerine aldırış etmedik ve ona fazlasıyla verdik. İşte o zaman razı oldu" buyurmuştur.

Bedevi, "Evet razı oldum, Allah seni aileler ve aşiretler içinde en hayırlı kılsın ve mükafatını versin" demiştir. Hz. Peygamber (s.a.v.) bu adamla ilgili sahabilerine şöyle bir benzetmede bulunur: "Bu adamla aramda geçen olay tıpkı devesi ürküp kaçan kimse gibidir. İnsanlar deveyi kovalamaya başlarlar, ancak onu ürkütürler. Bunun üzerine deve sahibi, " Devemle arama girmeyin. Ben ona sizden daha yumuşak davranmasını bilirim" deyip devesine karışmamalarını söyler. Daha sonra devesini yakalar, onu çöktürür ve yükünü yükleyip yoluna devam eder. Adamın üzerine yürüdüğünüzde eğer ben, sizi serbest bıraksaydım onu öldürecek ve cehennem ehlinden olmasına sebep olacaktınız" buyurmuştur. ¹⁷⁷

İnsanlara iyilikle davranmanın, onların hatasına karşın gene iyilikle davranmanın insan kazanmada etkisi bizlere gösterilmiştir. Allah Resulü (s.a.v.) insanı kazanmanın her zaman daha önemli olduğunu ümmetine bu davranışıyla öğretmiştir. Bedevinin sert ve haşin olmasına karşın o daha da yumuşak davranıp, bizzat onu evinde ağırlamıştır. Bu durumda da Resulullah'ın (s.a.v.) evi bir tebliğ mekanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Habeşistan'dan gelen bir heyeti bizzat Allah Nebisi (s.a.v.) ağırlamıştır. Onlara özel

¹⁷⁶ Ömer Sabuncu, 'Hz. Peygamber'in (s.a.v.) İlk Hanımı ve Hz. Hatice'nin Hayatı ve Kişiliği', Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa, Harran Üniversitesi, 2008, s.62-63

¹⁷⁷ Ebu Davud, 4870, Tirmizi, 3896

hizmet etmiştir. Arkadaşları misafirlere kendilerinin hizmet etmek istediklerini söylediklerinde, Allah Nebisi (s.a.v.) onlara diğer heyetlere de hizmet etmek istediğini belirtmiştir.¹⁷⁸

Adamın biri evine gelmek için Rasulullah'tan (s.a.v.) mücade istedi. O da izin verdi; ama evdekilere gelenin iyi olarak bilinmediğini söylemiştir. Bu şahıs eve geldiğinde Allah Nebisi (s.a.v.) onu çok iyi ağırlamış ve ona çok nazik davranmıştır. Bu duruma şaşırarak Hz.Aişe'ye (r.anha), Allah'ın yanında kötü insanın, söylediği kötü sözlerinden dolayı insanların irtibat kurmadıkları insan olduğunu buyurmuştur.¹⁷⁹

Allah'ın Nebisi bir gün Ebu Zer'i (r.a.) aramış, fakat bulamamıştır. Çok zaman geçmeden Ebu Zer (r.a.) Allah Nebisi (s.a.v.) evde uzanmışken geliyor, Allah Nebisi (s.a.v.) hemen ayağa kalkıp, onu kucaklamıştır.¹⁸⁰ Sahabelerine karşı çok yumuşak davranmıştır.

Hız Safiyye (r.anha.), Rasulullah (s.a.v.) itikafteyken bir gece onu ziyarete geldiğini, O'nunla görüştüğünden sonra ayağa kalktığını, Rasulullah'ın (s.a.v.) da kendisini geçirmek üzere kalktığını ifade ettikten sonra şu olayı aktarmıştır. Resulullah'ın (s.a.v.) odası Usame İbn Zeyd'in (r.a.) evindeydi. O esnada yoldan iki kişi geçiyordu. Onlar Rasulullah'ı (s.a.v.) görünce hızlandılar. Bunun üzerine Hz.Peygamber (s.a.v.):

- "Hızlanmayın, durun! Yanımdaki kadın Safiyye bint Huyeyy'dir" dedi. O iki sahabi:

- Subhanallah! Ya Rasulallah! (Biz böyle bir şeyden seni uzak tutarız) dediler.

Rasulullah (s.a.v.) da onlara:

- "Şeytan insan vücudunda dolaşan kan gibidir. Ben, sizin kalblerinize şeytanın kötü bir şüphe atmasından korktum"¹⁸¹ demiştir.

Resulullah (s.a.v.) soru işaretlerine mahal bırakmadan bir yaşam tarzı sürdürmüştür. İnsanın yapısını, gönlünde oluşacak soruları göz önünde bulundurarak cevaplar vermiştir.

Ebu Hüreyre (r.a.), bir gün çok acıktığını ve halsiz düştüğünü söylemiştir. Açlıktan kurtulmak için yolda bekleyip, geçen Hz.Ebubekir (r.a.) ve Hz.Ömer'e (r.a.) - onları durdurup- Kur'an'dan soru sorduğunu anlatmıştır. Aslında aç olduğunu

¹⁷⁸ Afzalur Rahman, c. 2, s. 228.

¹⁷⁹ Afzalur Rahman c. 2, s 229.

¹⁸⁰ Afzalur Rahman, c. 2, s.228.

¹⁸¹ Müslim, *Kitabu'd-dem*, 24.

anlamalarını umut ederek onlara soru sorduğunu belirtmiş, fakat hiçbirinin bu durumunu anlamadıklarını nakletmiştir. Daha sonra Allah Nebisi'nin (s.a.v.) ordan geçtiğini ve gülümseyerek, onu evine davet ettiğini, evde biraz süt olduğunu gördükten sonra Suffe ashabını çağırmasını emrettiğini ve hepsine süt ikramında bulunduğunu detaylı bir şekilde aktarmıştır.¹⁸²

Başka bir gün, Allah Nebisi (s.a.v.) bütün Suffe ashabını evine davet etmiş, Hz.Aişe'ye (r.anha) evde ne varsa ikram etmesini istemiştir. Hz.Aişe (r.anha) pişirilmiş, hazır un çorbası getirmiş, Allah Nebisi (s.a.v.) yemek için başka bir şey daha getirilmesini istemiştir. Hz.Aişe (r.anha) yağda kızartılmış hurma getirip, ardından süt getirmiştir. Hz.Aişe (r.anha) bunun evdeki son yemek olduğunu belirtmiştir.¹⁸³

Resûlullah (s.a.v.) huzurunda bir soylu ve halktan biri bulunuyormuş. Soylu olan aksırmış ama elhamdulillah dememiştir. Allah Resulü (s.a.v.) ona bir şey söylememiştir. Halktan olanı aksırmış ve elhamdulillah demiş, Allah Resulü (s.a.v.) ona "yerhamükellah" demiştir. Soylu olan kendisine "yerhamükellah" dememesinin sebebini sorunca Allah Nebisi (s.a.v.) , " O Allah'ı zikretti, ben de onu zikrettim, sen Allah'ı unuttun ben de seni unuttum" diye yanıtlamıştır.¹⁸⁴

Bir keresinde bir müşrik, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) evine misafir olmuştur. Allah Nebisi (s.a.v.) ona doyuncaya kadar keçi sütü ikram etmiştir. Rivayetlere göre tam yedi keçi sağılmıştır. Allah Nebisi (s.a.v.) müşrik adam doysun diye ona hiçbir olumsuz tepki vermemiştir.¹⁸⁵

Allah Nebisi (s.a.v.), kendisini ince kumaştan yapılmış elbiseler içinde ziyarete gelen Hz.Esma'ya (r.anha), ergenlik yaşına gelen genç bir kızın yüzü ve iki eli dışında hiç bir yerini göstermemesini nazik bir şekilde tavsiye etmiştir.¹⁸⁶

H.z.Peygamber (s.a.v) evinde ağırladığı misafirlerin ihtiyaçlarının olup olmadığını aralıklı olarak kontrol etmiştir.¹⁸⁷ Bazen evde ne varsa verdiğiinden aç olarak gecelediği de olmuştur.¹⁸⁸

¹⁸² Tirmizî, c. 1, s. 299.

¹⁸³ Şiblî Numânî, *Son Peygamber Hz. Muhammed*, s.572-574.

¹⁸⁴ Buhari, Edeb, 127.

¹⁸⁵ Müslim, *Eşribe*, 186.

¹⁸⁶ Hamidullah, *İslam Peygamberi*, c. 2, s.1067.

¹⁸⁷ Buhari, *Edep*, 85.

¹⁸⁸ Ahmed b.Hanbel, c. 6, s.397.

Yukarıdaki hadislerden şu sonucu çıkarmaktayız. Allah Resulü (s.a.v.) misafirlerine özel bir önem vermiştir, evinde rahat etmeleri için oldukça nazik ve kibar, misafirperver davranmıştır. Misafirinın memnun kalması için ihtiyaçlarının olup olmadığını bile aralıklı olarak takip etmiş, gerekli rahat edici ortamı sağlamıştır. Hatta ziyaretçisini üzerine oturtacak bir şey bulamadığında hırkasını çıkarmış, yere sermiş ve üzerine oturmasını istemiştir.¹⁸⁹

1.7.4. Hediyeleşmesi

Hz. Peygamber (s.a.v.) aralıklı olarak evdeki fazla yemekleri altı ay evinde ikamet ettiği Hz.Ebû Eyyûb el-Ensârî'ye (r.a.) göndermiştir.¹⁹⁰ Kendisine iyilik yapma asla unutmamıştır.

Hz.Peygamber (s.a.v.) kendisine Dumetü'l-cendel Beyi Ukeydir tarafından hediye edilen bir elbiseyi damadı Hz.Ali'ye hediye etmiş, üç Fatıma'nın (r.a.) kendilerine bundan baş örtüsü yapmalarını istemiştir.¹⁹¹ Burada kastedilen üç Fatıma'dan kasıt, Resulullah'ın (s.a.v.) kızı, Hz.Ali'nin (r.a.) annesi ve Hz.Hamza'nın kızıdır.¹⁹²

Allah Nebisi (s.a.v.) yalnız hediye kabul etmemiştir, aynı zamanda hediye vermiştir. Bazen sadece hediye vermek için satın aldığı şeyler olmuştur. Örneğin; bir gün Hz.Ömer'den (r.a.) satın aldığı deveyi oğlu Hz.Abdullah'a (r.a.) hediye etmiştir. O esnada Hz.Abdullah (r.a.) deveye binmekteymiş.¹⁹³

Hz. Peygamber'e (s.a.v.) bir çok devlet başkanı hediye göndermiştir. Mısır Mukavkısı beyaz bir katır ve iki cariye hediye etmiştir.¹⁹⁴

Bizans imparatoru Allah Nebisi'ne (s.a.v.) çok güzel bir kürk hediye etmiştir. Allah Nebisi (s.a.v.) kısa zaman aralığı o kürkü giymiştir. Sonra Hz.Ca'fer'e (r.a.) verip Habeşistan hükümdarı Necaşi'ye hediye olarak göndermiştir.¹⁹⁵

Allah Nebisi (s.a.v.) komşularına ve etrafındaki insanların evlerine hediyeler göndermiştir. Ashabı Suffe bir çok kez Allah Nebisi'nin (s.a.v.) hediyelerini almaya nail olmuşlardır.¹⁹⁶

¹⁸⁹ Sadık Eraslan,Ekrem Keleş, *Güzel Örnek Hz.Peygamber*, Ankara , Diyanet Vakfı Yay, 2003, s.50.

¹⁹⁰ Müslim, *Et'ime*,113.

¹⁹¹ Müslim,Libas, 5.

¹⁹² Müslim İbnu'l Haccac el-Kuşeyri en-Nisaburi, *Sahihi Müslim ve Tercemesi*, çev. Mehmet Sofuoğlu, İstanbul, İrfan Yay, 2014, c. 6, s.322.

¹⁹³ Buharî, *Hibe*, 18.

¹⁹⁴ El-Cevzi, c. 3, s.128.

¹⁹⁵ Ebu Davûd, c. 2, s. 205

¹⁹⁶ Numânî, s. 581-583.

Hz.Peygamber'den (s.a.v.) bir şeyler isteyen birine, üzerinde bir şey olmadığından kendisiyle gelmesini söyleyerek evden ona bir şeyler vermiştir. Hz.Ömer'in (r.a.), yanınızda bir şey yoksa kimseye bir şey vermek zorunda değilsiniz sözüne karşın orda bekleyen biri 'Ey Allah'ın Nebisi (s.a.v.) siz vermeye devam edin, Arşın Rabbi olan Allah asla sizi muhtaç etmeyecektir.' demiştir. Allah'ın Nebisi (s.a.v.) bu sözü söyleyene çok içten gülümsemiştir.¹⁹⁷

Hediyeleşmenin insanlar arasındaki muhabbeti artırarak sevgi ve saygının pekişmesini sağladığı önemli bir hakikattir.

Allah'ın Nebisi (s.a.v.) yemeklerini tek başına yememiştir, arkadaşlarını davet etmiştir. Bir sefer esnasında bir keçi kestirip etini kavurmalarını emretmiş, daha sonra hepsini yemeğe davet etmiş, orda olmayanların payını kaldırtmıştır.¹⁹⁸

Allah'ın Nebisi (s.a.v.) yanına gelen şeyler ihtiyaç sahiplerine ulaşmadığı sürece rahat olmamıştır. Hz.Ümmü Seleme, Hz.Peygamber'in (s.a.v.) evde hiçbir şey biriktirmediğini, bir gün evde kalan yedi dinar için çok üzüldüğünü ve hemen ihtiyaç sahiplerine verilmesini istediğini rivayet etmiştir.¹⁹⁹

Resulullah (s.a.v.) o kadar hassas ki evde hiç bir şeyin birikmesini istememiştir. Bir gece bile yedi dinarın evde kalmasına tahammül etmemiştir, ya evinde misafir ağırlamış, ya da evinden ihtiyaç sahiblerine ulaştırılmak üzere malzemeler dağıtmıştır.

Allah Nebisi (s.a.v.) kendisine hediye edilen bir kumaşa bir diğer sahabi 'ne kadar güzel' deyince hemen ona vermiştir. Etrafındakiler o şahsa, niye böyle dediğini, o kumaşa Allah Nebisi'nin (s.a.v.) ihtiyacı olduğunu söyleyip kızdıklarında ise o şahıs 'o bezi kefen bezi olması için almak istediğini belirtmiştir'.²⁰⁰

Enes b.Malik (r.a), ensarın hurma bahçelerinden bazı hurma ağaçlarını Hz. Peygamber'e (s.a.v.) hediye ettiklerini O'nun da bunları kabul ettiğini aktarmıştır.²⁰¹

Yukarıdaki hadislerden anlaşılacağı gibi Allah Nebisi (s.a.v.) insanları hiç kırmayan bir peygamberdir, ihtiyacı olduğu halde isteyene ikramda bulunan bir peygamberdir. Hediyeleşmeyi esas kabul edip, hediyeleşiniz emrini veren bir peygamberdir.

¹⁹⁷ Müslim, c. 2, s. 290.

¹⁹⁸ Müslim, c. 2, s. 199.

¹⁹⁹ İbn-i Hanbel, c. 6, s. 293.

²⁰⁰ İbn-i Hanbel, c. 5, s.334.

²⁰¹ Şulul, s.214.

1.7.5. Sade Yaşantısı

“Yapmadığınız şeyleri neden söylüyorsunuz?”²⁰²

Hız. Peygamber (s.a.v), aynı zamanda kendi prensiplerini yaşayan bir örnek modeldir. İnsanlardan istediğini önce kendisi uygulamış, daha sonra onların uygulamalarını istemiştir. Onun ahlakı ve yaşantısı incelik, sadelik ve nezaketle doludur. Bir insanın bireysel yaşantısını en detayıyla eşi bilebilir. Ahlakıyla ilgili Hız.Aişe'ye (r.anha) soru soranlara, Hız.Aişe'nin (r.a.nha) “siz hiç Kur'an okumuyor musunuz?” demesi çok anlamlıdır.²⁰³

Hız. Aişe (r.anha), Hız.Peygamber (s.a.v.) ve ailesinin üzerinden bir ay geçtiği halde evde ekmek pişirilmediğini ifade etmiştir. Mü'minlerin annesine ne yenildiği sorusuna da Hız.Aişe (r.a.) ensardan olan komşularının bir miktar süt ikram ettiklerini söylemiştir.²⁰⁴

Allah'ın Nebisi (s.a.v.) bir hasırın üzerinde uyurken onu gören Hız.Abdullah (r.a.), “Keşke Ey Allah'ın Nebisi bize haber verseydiniz de uyuyacağınız yere daha yumuşak bir şey serseydik” dediğini aktarmıştır. Allah'ın Nebisi'nin (s.a.v.) de cevaben “Dünyayla ilgisinin olmadığını, dünya ile arasındaki ilginin sıcak bir günde yolculuk yapan bir yolcunun ağacın altında dinlendikten sonra yola devam etmesine benzettiğini” söylemiştir.²⁰⁵

Hız. Aişe (r.anha), ensardan bir kadının evlerine geldiğini, iki abadan oluşan Allah'ın Nebisi'nin (s.a.v.) yatağını gördüğünde hemen eve gidip kendilerine içi yün dolu bir yatak gönderdiğini anlatmıştır. Ama Allah Resulü'nün (s.a.v.) bunu görünce hemen geri vermesini istediğini söylemiştir. Hız.Aişe (r.anha) vermeme ısrar edince; “

Ey Aişe! Bu yatağı geri ver. Vallahi isteseydim, Allah altın ve gümüş dağlarını benim yanımda yürütürdü.” demiştir.²⁰⁶

Ebu Umame (r.a.), Allah Resulü'nden (s.a.v.) yaptığı rivayette; Allah'ın Resulullah'a (s.a.v.) Mekke vadisini altın yapmayı teklif ettiğini, O'nun bunu kabul

²⁰² Saf 61 /2.

²⁰³ Numânî, *Son Peygamber Hz.Muhammed*, s. 552-553.

²⁰⁴ Tirmizi, *Şemail*, 192.

²⁰⁵ Ebubekir Ahmed b. el- Hüseyin Beyhaki, *Delailü'n Nübuvve*, Beyrut, Darul Kitabu'l İlimiye, 1988, s.338.

²⁰⁶ Beyhakî, *Delailu'n-Nubuvve*, s.345; İbn- Kesir, *el-Bidayeve'n-Nihaye*, c. 1, s.692.

etmediğini, bir gün aç, bir gün de tok olup hamdetmeyi, dua etmeyi istediğini aktarmıştır.²⁰⁷ Allah Resulü'yle (s.a.v.) bütünleşen kanaatkarlık, şükür ve hamd O'nu Rabbine daha da yaklaştırmıştır. Toklukta hamd ve şükür, açlıkta dua ve niyaz ...İşte peygamberin yaşantısı ... Ayet-i kerimede bütün mü'minler için örnek alınması istenen peygamberin²⁰⁸ yaşantısı unutulmayacak karelerle doludur.

Hz. Aişe (r.anha), içi lif ve izhir otu ile doldurulmuş iki yatak satınaldığını, bunun üzerine Allah Nebisi'nin (s.a.v.);

- "Ey Aişe! Dünyevi şeylerle ilgim olmaz! Dünya ile benim bağım, bir ağacın altında öğle uykusuna yatıp ve gölge döndüğünde yoluna devam edip oraya bir daha dönmeyen bir kişinin durumu gibidir."²⁰⁹ buyurmuştur.

Allah Resulü (s.a.v.) koruması altında yetişmiş olan olan Hind b. Ebî Hâle (r.a.) şöyle demiştir:

"Hz. Peygamber (s.a.v.) yumuşak ahlaklı olup, sert bir kişiliği yoktu. İnsanlara asla hakaret etmezdi. En ufak bir iyiliğe bile teşekkür ederdi. Yemeklere karşın beğenmemelik etmezdi. Önüne ne konursa yerdi. Fakat biri Allah'ın emrine karşı gelirse öfkelenir, ilahî emri savunup onu uygulardı. Ama kendi şahsî sorunu için kesinlikle kızmaz ve kimseye kin tutmaz ve intikam almazdı."²¹⁰

Hz. Enes, Hz. Ali (r.a.), Hz. Aişe (r.anha), (r.a.), Hz. Hind b. Ebi Hâle (r.a.) ve Hz. Peygamber (s.a.v.) eğitiminde ve yanbaşında bir hayat geçirmiş olan sahabeler ittifakla şöyle ifade etmişlerdir: "Allah Nebisi (s.a.v.) son derece yumuşak huylu, ahlakın en güzeline sahip ve yaşantısı çok düzenliydi. Daima tebbessüm ederdi. Etkileyici bir hitabeti olup, büyük bir cesaretle konuşur, kimseyi incitmezdi. Selamı önce veren, musafahada karşıdaki yüzünü çevirmeyinceye kadar yüzünü çevirmezdi. Tokalaştığında muhatabı elini çekmedikçe o elini çekmezdi. Toplumda otururken dizi arkadaşlarının dizlerinden öne çıkmazdı."²¹¹

Allah Nebisi (s.a.v.) toplumun maddi standartlarının üstünde bir yaşam yaşamamış, halktan orta tabaka hatta daha düşük standartlarda bir ev yaşantısı

²⁰⁷ İbn Hanbel, c. 5, s.254.

²⁰⁸ el-Ahzab, 33/21.

²⁰⁹ İbnü'l-Cevzi, *Ashâbin Dilinden Peygamberimizin Hayatı*, Konya, Uysal Kitabevi, s.399-400.

²¹⁰ Numânî, *Son Peygamber Hz Muhammed(s.a.v.)*, s.553-557.

²¹¹ Tirmizî, *Zühd*, 48.

olmuştur. Evinde yatak, yorgan, sedir, divan, yorgan, ihram, ibrik, leğen ve buna benzer eşyalar kullanmış, bunların pahalı ve masraflı olanlarını kullanmamıştır.²¹²

Bir defasında kapıya nakışlı ve süslü bir perde asan Hz.Aişe'ye (r.anha) onun ordan kaldırılmasını istemiş, bu perdedeki nakış ve süslerin namazda kalbinin sukuneti bulmasını engellediğini ifade etmiştir.”²¹³

Allah Nebisi (s.a.v.), sahabelerinin evlerinde otururken veya ezvac-ı tahiratın odalarında sohbet ederken ezan sesi duyar duymaz hemen kalkmış ve namaza gitmiştir.²¹⁴

Hiz. Enes (r.a.), Allah Nebisi'nin (s.a.v.) bir gün kendisini çağırıp, buğday satın almak üzere bir yahudiye gönderdiğini anlatmıştır. Yahudiden iki elbise borç istenmiş, ellerine para geçince ona ödemenin yapılacağı söylenmiştir. Fakat o yahudi Muhammed'in (s.a.v.) hiç bir şeyinin olmadığını söyleyip, borç vermemiştir. Hiz.Enes (r.a.) bu durumu Allah Resulu'ne (s.a.v.) aktarmış, O (s.a.v.), Allah düşmanının yalan söylediğini, borcuna sadık birisi olduğunu, kişinin yamalı elbise giymesinin emanet olan şeyi yemesinden daha iyi olduğunu söylemiştir.²¹⁵

Hadis kaynaklarında, Allah Nebisi'nin (s.a.v.) bazen toprağın üstüne bazen de hasır ve halıya oturduğu rivayet edilmiştir. Kayle binti Mahreme, Allah Nebisi'nin (s.a.v.) yanına geldiğini, çok mütevazi bir şekilde oturduğunu, onun bu mütevazi ve dalgın oturuşundan ürperdiğini ifade etmiştir.²¹⁶

Hiz. Peygamber (s.a.v.) Adiy b. Hatim (v.67/686) Medine'ye geldiğinde, onu evine davet etmiştir. Hiz.Peygamber'in (s.a.v.) hizmetçisi oturması için ona yastık uzatmıştır. Allah'ın Nebisi (s.a.v.) bazen sırt üstü yatıp uzanmıştır. Bazen de ayak ayak üzerine atmıştır. Yastığa yaslanarak oturduğu da olmuştur. Bazen sol yanına, bazen de sağ yanına yaslanmıştır.²¹⁷

Genellikle meşin bir sofranın üzerinde yemek yemiş, üç parmağıyla yemek yemiştir, yemeğini bitirince parmaklarını yalamıştır. Arap adetlerine göre bu tutum yemek yemede en iyi tutumdur. Herhangi bir yere dayanarak yemek yememiştir. Bir yere yaslanarak yemek üç çeşittir: 1- Yana dayanmak, 2- Bağdaş kurarak yemek, 3- Bir

²¹² Hüseyin Algül, *Peygamberimiz'in (s.a.v.) Şemali*, İstanbul, Işık Yay., 2010, s.38.

²¹³ Buhâri, *Salât*, 6.

²¹⁴ Buhâri, c. 2, s. 808.

²¹⁵ İbn Hanbel, *Müsned*, 111.

²¹⁶ Ebu Davud, *Edep*, 22.

²¹⁷ el-Cevzi, c. 1, s.109.

eline yaslanıp diğeriyle yemek. Her üç çeşidi de kabul edilmemiştir. Yemeğin başlangıcında besmele çekmiştir, sonunda da hamdetmiştir.²¹⁸

Allah'ın Nebisi (s.a.v.) yemeğini bitirdikten sonra parmaklarını yalamıştır, çünkü el bezleri yoktur. Allah Nebisi (s.a.v.) genel olarak oturarak su içmiştir. Bazen ayakta su içtiği de olmuştur. Bu konuda yapılan yorumlar ayakta içmesini, yasak olmaktan çıkarmak için yaptığını belirtmişlerdir. Ayakta ve oturarak içmenin caiz olduğunu vurgulamak için böyle yaptığı hükmüne varılmıştır. İbn Kayyim el Cevzi, ayakta içmenin yasaklandığını, oturmaya engel bir durum olursa ayakta içtiği hükmüne varmıştır. Buna kanıt olarak zemzem kuyusunda su çekilirken kovayı alıp suyu içmesini ileri sürmüştür. Kendisi su içtiğinde, sol tarafında daha büyük birisi bulursa bile, bardağı sağ tarafındakine uzatmıştır.²¹⁹

Bazen yatakta, bazen post üzerinde, bazen hasır üzerinde, bazen yerde, kimi bazen süslemelerle dekore edilmiş divan üstünde ve bazen de siyah kilim üstünde uyumuştur.

Hz.Peygamber'in (s.a.v.) yatağı tabaklanmış deriden olup, lifle doldurulmuştur. Bir abası bulunup, onu ikiye katlayıp üstünde yatmıştır. Dörde katlandığı bir gecede gece namazından alıkoyduğu için böyle yapılmamasını emretmiştir. Allah Nebisi (s.a.v.) üzerini yorganla örtmüştür ve eşlerine de; Hz.Aişe (r.anha) dışında onlardan hiçbiriyle yorgan altında iken Hz.Cebrail'in (a.s.) gelmediğini" söylemiştir.²²⁰

Uykudan uyandığı zaman: "Bize ölümü tattırdıktan sonra sonra bize can veren Allah'a övgüler olsun. Kıyamet'te O'nun önünde diriltileceğiz" demiş, daha sonra dişlerini misvaklamıştır ve bazen de Al-i İmrân sûresinin son on âyetini okumuştur.²²¹

Allah'ın Nebisi (s.a.v.) yatsı namazından sonra hemen uyumuştur, daha sonra gecenin sonlarına doğru uyanıp ibadet etmiştir. Müslüman toplumun işleriyle ilgilendiğinde gecenin evvelinde uyumamıştır. Genel olarak Hz.Peygamber'i (s.a.v.) uyanıncaya kadar kimse uyandırmamıştır. Sağ yanı üzerine yatmış, sabah vakitlerinde dinlendiğinde başını avucunun içine koymuştur.²²²

²¹⁸ Hâkim en-Nisaburi, *Müstedrek*, Çev.Beşir Eryarsoy, Konya, Konevi Yay., 2013, c. 4, s.186.

²¹⁹ el-Cevzi, c. 1, s.95.

²²⁰ Tirmizi, 3874.

²²¹ Âl-i İmrân 3, 190-200

²²² Tirmizi, *Şemail*, 257.

Allah Nebisi'nin (s.a.v.) kaylule uykusu, çok dengeli ve yararlı bir uyku idi. Doktorlar, bu uykunun gece ile gündüzün üçte birini oluşturan sekiz saatlik uyku kadar etkili olduğunu belirtmişlerdir.²²³

Uyuduğunda Resulullah (s.a.v.) "Senin adınla, Allah'ım! Dirilirim, ölürüm." demiştir.²²⁴

Resulullah (s.a.v.) sağ yanı üzerine yatıp, sağ elini sağ yanağının altına koyduktan sonra: "Ey Allah'ım! Kullarını yeniden haşredeceğin günde beni cehennem azabından muhafaza et." diye dua etmiştir.²²⁵

Yatağına uzandığında şu duayı okuduğu da rivayet edilmiştir: "Allahım nefsimi sana teslim ettim, sana yüzümü döndürdüm, sana işlerimi emanet ettim, sırtımı sana yasladım. Engin rahmetinden ümitliyim, şiddetli gazabından da ürperiyorum. Azabına karşı senden kaçacak bir yerim yoktur. İndirdiğin Kutsal Kitab'a, gönderdiğin Peygamber'e (s.a.v.) inandım" diyerek niyazda bulunmuştur. Allah'ın Nebisi (s.a.v.), bu duayı okuyanın öldüğü takdirde fitrat üzere öleceğini, sabaha kavuşursa hayır bulacağını buyurmuştur.²²⁶

Berâ b. Âzib (v.72/691), Resûlullah'ın (s.a.v.) kendisine, yattığı zaman namaz abdesti gibi abdest almasını, sağ tarafı üzerine yatmasını tavsiye ettiğini belirtmiştir.²²⁷

Huzeyfe (r.a.), Allah Nebisi'nin (s.a.v) gece vakti uyumak istediği vakit elini yanağının altına koyarak, 'Allah'ın ismiyle öldüğünü ve dirildiğini' söyleyerek dua ettiğini, uyandığında da kendilerini öldürdükten sonra dirilten Allah'a hamdettiğini söyleyerek dua ettiğini nakletmiştir.²²⁸

Hız.Âişe'den (r.anha) gelen rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), yatağına yatacağı zaman avuçlarını birleştirip onlara üfürüp, Nas, Felak ve İhlas sûrelerini okumuş, daha sonra avuç içleriyle bedeninin ulaşabileceği her yerini sıvazlamıştır. Buna başından ve yüzünden başlamış, bunu üç defa yapmıştır.²²⁹

²²³ el- Cevzi, c. 1, s.116.

²²⁴ Tirmizî, 3413.

²²⁵ Ebu Davud, 5045; Tirmizî, 3395.

²²⁶ Buhârî, *Da'vet*, 7,9.

²²⁷ Buhârî, *Vudû*, 187.

²²⁸ Müslim, *Zikr* 59; Ebû Dâvûd, *Edeb* 98; Tirmizî, *Edeb* 28; İbni Mâce, *Duâ* 16.

²²⁹ Ebû Dâvûd, *Edeb*, 27.

Ebû Hüreyre (r.a.), Allah Nebisi'nin (s.a.v.) kendisine, 'bir kimsenin bir yere oturduğunda ve yatağına yattığında Allah'ın adını anmadığı takdirde Allah'a karşı sorumluluğunu tam yerine getirmediğini belirtmiştir.²³⁰

Resulullah'ın (s.a.v.) hayatının başı, ortası ve sonu hep zikirdir. Daima zikreden, her anında Rabbini hatırlayan ve hatırlatan bir elçidir. Resulullah'ın (s.a.v.) uykusu ibadet, uyanması da ibadettir. Her halinde Allah'ın hatırda tutulması gerektiğini tavsiye etmiştir.

Câbir İbni Semure (r.a) , Resûlullah'ın (s.a.v) sabah namazından sonra güneşin tam doğmasına kadar yerinde bağdaş kurarak oturduğunu rivayet etmiştir.²³¹

Bu hadisten Allah Nebisi'nin (s.a.v.) seher vakitlerinde zikrettiğini, orada bekleyip Allah'ı andığını ve sabahın temiz havasından faydalandığını görmekteyiz. Sabah namazından sonra uyumaması sabahın çok bereketli bir vakit olduğunu da göstermektedir.

1.7.6. Ev Halkıyla Nükteleleri

Hiz. Peygamber'in (s.a.v) evine girmek için izin isteyen Hiz. Ebu Bekir (r.a.), kapıda kızı Hiz.Aişe'nin (r.anhâ) Allah Nebisi'ne (s.a.v.) bağırdığını duymuş ve Hiz.Aişe'ye (r. anha) kızgın bir şekilde davranıp, onu azarlamak istemiştir. Allah'ın Nebisi (s.a.v.) Hiz.Ebubekir'in (r.a.) Hiz.Aişe'yi (r.anha) azarlamasına engel olup, O çıktuktan sonra Allah Nebisi (s.a.v.) Hiz.Aişe'ye " bak seni öfkeli adamın elinden nasıl kurtardım "diyerek espri yapmıştır. Başka bir zaman da Hiz.Ebubekir (r.a.) onları ziyaret ettiğinde ortamın çok sakin ve güzel olduğunu görünce "Beni kavganıza soktuğunuz gibi sulhunuza da ortak ediniz." diye espri yapmış, Allah Nebisi (s.a.v.) de gülererek "Biz de öyle yaptık, öyle davrandık" diyerek cevap vermiştir.²³²

Hiz. Peygamber (s.a.v.) zaman zaman ev halkıyla espri yapmış, aynı şekilde ev halkı da O'na (s.a.v.) espri yapmışlardır. Eşleri arasında en çok ilgi duyduğu da Hiz. Âişe (r.anhâ) olmuştur. Resulullah (s.a.v.) eşlerine karşı her zaman nazik ve kibar davranmış, gelen eleştirilere karşı da onları savunmuştur. Aile içinde eşler arasında

²³⁰ Ebû Dâvûd, *Edeb*, 25.

²³¹ Ebu Dâvûd, *Edeb* 26. Benzer rivâyetler için bk. *Müslim, Mesâcid*, 286; Tirmizî, *Salât*, 412.

²³¹ Ebû Dâvud, *Edeb* 22.

²³² Ebû Dâvud, *Edeb* 84.

sıkıntılarının olabileceğini, bu durumların müsamaha ve hoşgörüyle çözülmesi yoluna gidilmesini tavsiye etmiştir.

2. BÖLÜM: HZ. PEYGAMBER'İN (S.AV.) EVİNDE İBADET VE EĞİTİM

2.1. Gece Vakti İbadet Hayatı

Hz. Aişe (r.anha), Allah Nebisi'ne (s.a.v.) "bütün günahları afedildiği halde geceleri ayakları şişinceye kadar neden ibadet ettiğini" sorduğunu, O'nun (s.a.v.) da kendisine "şükreden bir kul olmak için " bu ibadetleri yaptığını söylediğini bize aktarmıştır.²³³

Hz. Abdulah b. Abbâs (r.a.), bir gece yarısı Allah'ın Nebisi'ni (s.a.v.) uykudan uyanırken gördüğünü, gözlerini ovduğunu ve ayağa kalktığını, gecenin sesizliğinde gökte parıldayan yıldızlara bakıp, şu ayetleri okuduğunu aktarmıştır:

“Muhakkak ki, göklerin ve yerin, gökyüzünün ve yeryüzünün yaratılışında, gece ile gündüzün birbirini takip edişinde akliselim sahipleri için gerçekten açık deliller vardır. Onlar otururken, ayakta dururken, yan tarafları üzerine yatarken Allah'ı anarlar, semavatın ve yerin yaratılışı hususunda derin derin tefekkür ederler ve şöyle derler: “Rabbimiz, sen bunları boşuna yaratmadın. Seni tesbih ederiz, bizi cehennemin azabından muhafaza et!

Ey Rabbimiz muhakkak ki, sen kimi ateşe atarsan, artık onu rüsvay etmişindir. Nefislerine zulmedenlerin hiç yardımcıları yoktur.

Ey Rabbimiz, gerçek şu ki biz: “Rabbimize inanın ” diye imana çağrıda bulunan bir çağrıcıyı işittik ve hemen iman ettik. Artık Rabbimiz günahlarımızı affet, kötülüklerimizi ört ve ruhumuzu iyilik yapanlarla beraber al.

Rabbimiz, peygamberlerin vesilesiyle vaadettiklerini de ikram et ve Kıyamet gününde de bizi rezil ve rüsvay etme; Muhakkak ki Sen sözünden dönmezsin.

Bunun üzerine Rableri dualarını kabul ederek cevap verdi: “Şüphesiz ben, erkek olsun, kadın olsun, içinizden çalışan hiçbir kimsenin yaptığı hayırlı işleri boşa çıkarmayacağım. Hepiniz birbirinizdensiniz. Onlar ki, hicret ettiler, yurtlarından çıkarıldılar, benim yoluma sıkıntılara uğradılar, hicret edenlerin, yurtlarından sürülüp çıkarılanların ve uğrumda işkence görenlerin, çarpışıp öldürülenlerin mutlaka kötülüklerini örteceğim ve onları altlarından ırmaklar akan cennetlere sokacağım. Bu, Allah katında bir karşılıktır. O Allah ki, sevabın en güzeli O'nun katındadır.²³⁴

²³³ Müslim, *Sıfati'l-Munafikin*, 18.

²³⁴ Ali İmrân, 3/189-195.

İbn-i Abbâs (r.a.), “Allah Nebisi’nin (s.a.v.) gece ibadet ettiği sırada maneviyatla dopdolu olduğunu ve şu şekilde dua ettiğini nakletmiştir:

“Ey Rabbim! Hamd ve övgü Sana'dır. Yerlerin ve göklerin nuru sensin. Övgü ve hamd sadece sana aittir. Semavatı ve arzı sen ayakta tutarsın. Sadece Hamd ve sena Sana aittir. Yeryüzünde ve gökyüzünde ne varsa hepsini sen yarattın. Hak sensin, kelamın haktır, Sana kavuşmak haktır, cennet haktır, cehennem haktır, kıyamet haktır. Rabbim, Sana teslim oldum, Sana inandım, Sana tevekkül ettim, Sığınacağım sensin. Sana güvenerek mücadele ediyorum, Senin emrine itaat ettim, geçmişteki ve gelecekteki kusurlarımı bağışla. Sen Rabbimsin, Sen'den başka ibadet edilecek yoktur.”²³⁵

Bazı zamanlar ailesi uyuduğunda Allah’ın Nebisi (s.a.v.) ses çıkarmadan yatağından kalkmış, Allah'a dua ve niyazda bulunarak ibadet etmiştir.²³⁶

Hz.Aişe (r.a.) Allah Nebisi’nin (s.a.v.) geceyi bazen ayakta namazı eda ederek geçirdiğini, sûrelerden Bakara, Al-i İmran ve Nisa sûrelerini okuduğunu söylemiştir. Korku ve dehşet ayetlerini okuduğunda Allah’a yalvardığını, O’nun muhafaza etmesini, müjde, mağfiret ve rahmet ayetlerini okuduğunda da onu kendisine vermesini Allah’tan talep ettiğini anlatmıştır.²³⁷

Hz.Habbâb (r.a.), Allah Nebisi’nin (s.a.v.) uyandığı bir gece vaktinde sabaha kadar ara vermeden namaz kıldığını nakletmiştir.²³⁸

Huzeyfe (r.a.), Allah’ın Nebisi’yle (s.a.v.) bir gece beraber namaz kıldıklarını, namazda kıyamda iken Bakara, Nisa ve Al-i İmran sûrelerini okuduğunu ve bunları ağır ağır okuduğunu, bazı yerlerde dua ettiğini, daha sonra ruku ve secdeye gittiğini ,orada da uzun uzun dua ettiğini belirtmiştir.²³⁹

Allah’ın Nebisi (s.a.v.) bazen geceleyin kalkarak yalnız başına mezarlık ziyaretine gitmiş, dua ve niyazda bulunmuş, gözyaşı dökmüştür. Hz. Aişe (r.anhâ) bir gece vakti Allah’ın Nebisi’ni (s.a.v.) evden çıkarken takip ettiğini, onun mezarlığa girdiğini ve orada dua ettiğini bize aktarmıştır.²⁴⁰

²³⁵ Buhari, *Tehheccüd*, s.179.

²³⁶ Buhârî, *Ezân*, 27; Nesâ’î, *İmamet*, 13.

²³⁷ İbn-i Hanbel, *Müsned*, c. 6, s. 93.

²³⁸ Nesâ’î, *Kıyâmü’Leyl*, 60.

²³⁹ Nesâ’î, *Kıyâmü’l-Leyl*, 25, 26.

²⁴⁰ Nesâ’î, *Cenâiz*, 100.

Bu hadislerin tümü Allah Resulü'nün (s.a.v.) gece ibadetine verdiği önemi, ruhi kemalatın oluşumunda edilen duaların, yapılan tefekkürün ve ibadetin insanı Rabbiyle buluşturmasının ne denli önemli olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Ayrıca Hz.Aişe'nin aktardığı hadisten (r.anha) mezarlıkların gece de gündüz de ziyaret edilebileceğini anlamaktayız.

Hiz. Aişe (r.anha), Ramazan'ın son on günü geldiğinde, Allah Nebisi'nin (s.a.v.) bütün geceleri uyumadığını, eşlerinden uzak kaldığını, ailedeki bireyleri ibadet için namaza kaldırdığını aktarmıştır.²⁴¹

Hiz. Aişe (r.anha), “geceleyn Allah Nebisi'nin (s.a.v.) tesbihini dinleye dinleye yorulduğunu ve uykuya daldığını ifade etmiştir.”²⁴²

Allah Nebisi (s.a.v.) “Her Kim Ramazan Ayı'nda inanarak ve sevabını Allah'tan umarak geceleyn kıyama kalkarsa günahlarının bağışlanacağını ” buyurmuştur. Bundan dolayı “Gece kıyama” sözü kullanıldığını, “Gündüz kıyama” sözünün kullanılmadığı zikredilmiştir. Allah Nebisi'nin (s.a.v.) geceleyn 11 veya 13 rekatten fazla namaz kılmadığı da rivayet edilmiştir.²⁴³

Hiz. Aişe (r.anhâ), Allah Nebisi'nin (s.a.v.) hiçbir zaman gece ibadetini terk etmediğini, hastalandığı zamanlarda bile oturarak namazı kıldığını ifade etmiştir.²⁴⁴

Yukarıdaki hadisler bütünselliğinde gece ibadetinin kişilik ve ruhi gelişimde önemli bir yere sahip olduğu ve Resulullah'ın (s.a.v.) geceyi hamd, namaz, tesbih ve dualarla geçirdiği görülmüştür. Bu örneklik bütün müslümanlar için geçerlidir.

2.2. Gündüz Vakti İbadet Hayatı

Allah Nebisi (s.a.v.) Sabah namazında 60-100 âyet okumuştur. Rasûlullah (s.a.v.) sabah namazında, Tıvâl-ı Mufassal²⁴⁵ olarak adlandırılan uzun sûreleri okumuş, Sabah namazını Tekvîr suresi, Rûm suresi, Zilzâl sûresi, Felâk ve Nâs sûreleri ile de kıldırmıştır. Bir yolculuk sırasında sabah namazını kıldırırken Mü'minûn sûresini okumaya başlamış, birinci rek'atta kıyamdayken Hz.Musa (a.s.) ve Hz.Harun (a.s.)

²⁴¹ Buhârî, *İtikâf*, 11; Müslim, *İtikâf*, 2,3, 4,5; Tirmizî, *Savm*, 71; İbn-i Mâce, *Sıyâm*, 58. 422. 2 Tirmizî, *Savm*,71; İbn-i Mâce, *Sıyâm*, 58.

²⁴² Tirmizî, *Şemail*, 45; Müslim, *İtikâf*, 7.

²⁴³ el-Cevzi, c. 1, s.154,

²⁴⁴ İbn Mace, *Sünen*, İstanbul, Kahraman Yay., 1980, *Zühd*, 28.

²⁴⁵ Bunlar, en doğru görüşe göre; Kur'an'ın “Kâf” sûresiyle başlayan son yedi sûresidir.

kıssasının olduğu ayete gelince, öksürük tutmuş, bunun üzerine hemen rükûa gitmiştir.²⁴⁶

Hz. Aişe (r.anha) Allah Nebisi'nin (s.a.v.) kuşluk namazı kıldığını, çoğunlukla dört rekat kıldığını ve şu duayı tekrarladığını bize aktarmıştır:

“Allahumme'ğfir li ve tub aleyye. İnneke ente't-tevvabur-rahîm” (Allahım beni affet, sana tevbe ettim. Şüphesiz sen tevbeleri çok kabul eden ve rahim olansın) dedi. Bunu yüz defaya tamamladığını belirtmiştir. Ara sıra Resulullah'ın (s.a.v.) kendi gördüğü rüyaları anlattığını, bundan sonra her çeşit konuşma yapıldığını zikretmiştir.²⁴⁷

“Hz. Peygamber (s.a.v.) öğle namazında ilk iki rekâtta Fâtîha ile birlikte bir sûre okurdu. Birinci rekatta kıraatı, ikincisinden daha uzun tutmuştur.”²⁴⁸

Bazen “Ve's-semâi ve't-târik”, “Ve's-semâi zâtî'l-burûc”, “Ve'l-leyli izâ yağşâ” ve benzer sûreleri okumuştur.”²⁴⁹

Allah Resûlü (s.a.v.) öğle namazında çoğunlukla Evsât-ı Mufassal²⁵⁰ olarak isimlendirilen sûreleri okumuştur. Hz.Peygamber Efendimiz (s.a.v.) öğle namazının farzının kıraatini bazen çok uzun tutmuş; birinci rekattaki kıraatı ikinci rekattaki zammı sure kıraatından uzun olmuştur.²⁵¹

Cuma günleri sabah namazının birinci rekâtında Secde, diğer rekatında İnsan sûresinin tamamının kıraatını yaparak kaldırmıştır. Zamanımızdaki bir çok kişinin yaptığı gibi iki rekâtın birinde sûrelerin bir kısmını, diğer rekatında da başka sürenin bir kısmını okumamıştır. Her iki rekâtta sadece Secde sûresini okumayıp başka sûreler de okumuştur. Cuma günü sabah namazında Allah'ın Nebisi (s.a.v.), bu günde olan olaylara ümmetinin dikkatini çekmek için bu sûreleri okumuştur. Bayram ve cuma namazlarında ise (cami cemaatinin kalabalık olduğu namazlar) A'lâ, Kâf, Kamer ve Gâşiye sûrelerini okumuştur.²⁵²

Allah'ın Nebisi (s.a.v.) namaz kıldığında bazen Hz.Hasan veya Hz.Hüseyin gelir, onun sırtına binermiş. Bunun üzerine onların sırtından düşmemeleri için secdesini uzatmıştır.

²⁴⁶ Nesaî, *İftitah*, 61.

²⁴⁷ el-İmam, el-Hafız, Ebi Bekr Ahmed b. el-Hüseyin b. Ali el-Beyhaki, *Sünenü'l-Kübra*, Thk.Muhammed Abdulkadir Ata, Beyrut, Daru'l Kitabu'l İlmiyye, 2010, s.58.

²⁴⁸ Müslim, *Salat*, 154.

²⁴⁹ Tirmizi, *Salat*, 227.

²⁵⁰ Evsât-ı Mufassal: Burûc ve Beyyine sûresinden Lem Yekûn'a kadar olan sûrelerdir.

²⁵¹ Müslim, *Salât*, 154,161, 162; Nesaî, *İftitah* 56; İbn Mâce, *İkametü's-salât* 5.

²⁵² el-Cevzi, c. 1, s.145.

Allah'ın Nebisi (s.a.v.) namaz kıldığı esnada, Hz. Âişe (r.anhâ) (tuvalet) ihtiyacını gördükten sonra gelip kapıyı çaldığında, Allah Resulü (s.a.v.) namazı bırakıp gelir kapıyı açmış ve namazına devam etmiştir.²⁵³

Ebu Saîd el-Hudrî (v.74/693), Rasûlullah'ın (s.a.v.) şöyle buyurduğunu aktarmıştır: "Evinden namazı kılmak amacıyla çıkıp:"Allah'ım! Senden isteyenlerin hakkı için, beni Sana kavuşturan yol hakkı için senden istiyorum. Ben, kendini beğenerek, büyülenerek, gösterişte bulunarak yola çıkmadım. Ancak gazabından kaçınmak ve senin rızanı kazanmak için yola çıktım. Beni cehennem azabından azat etmeni, işlediğim günahlarımı affetmeni talep ederim. Çünkü günahları bağışlayan ancak Sensin." diye dua eden kimseye Allah, onun için bağışlanma dileyen yetmiş bin melek seçer ve o namazını tamamlayıncaya kadar Allah, yüzünü o kulundan başka tarafa çevirmez.²⁵⁴

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) akşam namazının farzında kısa olan zammı süreler okumuş, çoğunlukla akşam namazında Beyyine sûresinden aşağısı olan süreleri okumuştur.²⁵⁵ Mürselat ve Tur Sürelerini de okuduğu rivayet edilmiştir.²⁵⁶

2.3. Eşlerinin Eğitimiyle İlgili Faaliyetleri

Hız. Peygamber (s.a.v.) eşi ve müminlerin annesi Hız. Hatice'nin (r.anhâ) malına mülküne dokunmamış, ancak ailesini geçindirmeye yetecek kadar kazanç elde etmiştir. Kendi adına ticaretle ilgilenmiş olup, eşinin ticarî mallarına evlilikle birlikte asla sahiplenmemiştir, bu malların mutlak mülkiyeti yine Hız.Hatice'ye ait olmuştur.²⁵⁷ Resulullah (s.a.v.) İslam'ın özel mülkiyete verdiği değeri aile hayatında da bize açıkça göstermiştir. Kadına verdiği değer, eşler arasındaki sevgi ve nezaket eksenli iletişim göze çarpmaktadır.

Hız.Âişe'nin (r.anha) Hız.Peygamber'le evliliğinde hiçbir çocuğu olmamıştır. Bundan dolayı bir lakabı olmamıştır. Araplar arasında lakap takmak bir adetti. Hız.Aişe (r.anha) buna üzüldüğünde, Allah Resulü (s.a.v.) üzülmemesi için ona kız kardeşi Esmâ'nın (r.anha) oğlu Abdullah b.Zübeyr'e (r.a.) nispetle Ümmü Abdullah lakabını

²⁵³ el-Cevzi, c. 1, s.172.

²⁵⁴ İbn Sa'd, et-Tabakât, c. 8, s.78.

²⁵⁵ Nesâî, İftitah , 61, 62; Nesâî, İftitah, 13; İbn Mâce, Salât , 7.

²⁵⁶ Buhârî, Ta'bîr, 1.

²⁵⁷ Hamidullah, İslam Peygamberi, c. 1,s.65-66

vermiştir. Ayrıca Allah Resulü (s.a.v.), ona Ayşe ,Uveyş ve Âiş diye de seslenmiştir. Ona Humeyra diye de hitap etmiştir. Hz.Ali (r.a) bir hadis rivayetinde ondan “Resûlullah’ın mahububu” diye bahsetmiş, tâbiünden Mesrûk ise Hz. Âişe’den (r.anha) aktardığı hadislerinde, “Allah’ın sevgilisinin sevgilisi, gökten inen âyetle temize çıkan” ibaresini zikretmiştir. Hz. Âişe (r.anha) ile Hz. Peygamber (s.a.v.) arasındaki evlilik hayatı, incelik,sevgi ve nezaket temeli üzerinde kurulmuştur.²⁵⁸

Resûlullah (s.a.v.) ölüm hastalığında Hz. Âişe'nin (r.anhâ) gününü istemiş, onun hücrelerinde kalmak istemiştir. Diğer eşleri onun bu isteğini kırmamışlardır ve buna izin vermişlerdir.²⁵⁹ Bu davranışla Allah Nebisi'nin (s.a.v.) eşler arasındaki adalete verdiği önem ortaya çıkmıştır. Hz.Peygamber (s.a.v) gönlü meyletse de adalete olan bağlılıktan ve nezaketten ödün vermeyerek ümmetine örnek olmuştur.

Allah’ın Nebisi (s.a.v.) Hz.Aişe’nin (r.anha) eğitimine büyük bir önem vermiştir. Henüz Mekke’de iken Hz.Aişe’nin (r.anha) annesi Ummu Ruman’a (r.anha) ona iyi davranmasını ve onu iyi yetiştirmesini tavsiye etmiştir.²⁶⁰

Hz. Aişe’nin (r.anha) Kur’an-ı Kerim ayetlerinden anlamadığı yerleri Allah’ın Nebisi’ne (s.a.v.) sorduğu rivayet edilmiştir. Bazen Hz. Âişe (r.anha), hiç kimsenin sormadığı sorular da sorarak Allah Nebisi’nden (s.a.v.) ayetlerin tefsirini öğrenmeye çabalamıştır. “Yerin başka bir yerle, göklerin de başka göklerle değiştirildiği gün...”²⁶¹ ayetini işittiğinde “Bu sırada insanlar nerede bulunmaktadır?” diye sorduğunda, Hz Peygamber (s.a.v.): “Bunu senden önce ümmetinden hiç kimse sormadı, insanlar, o gün sırat üzerinde bulunmaktadır.” diyerek cevaplamıştır.²⁶²

Ayrıca Hz. Âişe, (r.anha) aynı konuyla ilgili Kur’ân’da yer alan bazı ayetler arasındaki anlam farklılıklarını ve kapalı olan konuları Allah’ın Nebisi’nden (s.a.v.) öğrenmiştir.²⁶³ Hz. Peygamber (s.a.v.), genellikle sabah namazının sünnetini kıldıktan sonra Hz. Âişe (r.anha) uykusundan uyanmışsa onunla sohbet etmiştir.²⁶⁴ Bu hadislerden anlaşıldığı gibi Hz.Peygamber (s.a.v.) evde Hz.Aişe'nin eğitimine ve sorduğu anlamlı sorulara özellikle cevap vermiş, hatta soru sormasını teşvik etmiş ve onu

²⁵⁸ Fayda, s.203.

²⁵⁹ Ahmet Davudoğlu, *Bilûğ’ül-Meram Tercümesi ve Şerhi*, İstanbul, Sönmez Yayınları, 1967, c. 3, s.351

²⁶⁰ Hamidullah, , *İslam Peygamberi*, c. 2, s.802.

²⁶¹ İbrahim, 14/48.

²⁶² İbn Hanbel, *Müsned*, c. 6, s.101, 218; Müslim, *Fedail*, 8.

²⁶³ İbn Hanbel, *Müsned*, c. 6, s.218.

²⁶⁴ Buhari , *Teheccüd*, 24.

cesaretlendirmiştir. Bu sorularla ev mahremiyeti ve karı-koca arasındaki birçok özel durum aydınlatılmıştır. Kadınların özel halleri ile ilgili açıklamalar da bu sorularla ortaya çıkmıştır.

Bu sohbetlerde, Hz. Peygamber (s.a.v.), Hz.Aişe'ye (r.anha) farklı bilgiler öğreterek O'nun ilminin artmasına sebep olmuştur. Allah'ın Nebisi (s.a.v.),Hz.Aişe'nin (r.anha) yanından ayrılan boyu kısa olan bir kadının kısalığına işaret etmesinin yanlış olduğunu ona izah etmiştir.²⁶⁵ Bu misaldeki gibi Hz. Peygamber (s.a.v.) eşlerinin hatalı davranışlarını düzelterek, onların doğruları daha iyi öğrenmelerini sağlamıştır. Örneğin O (s.a.v.), cuma günü oruç tutan Cuveyriye bint el-Haris'e (r.anha) orucunu bozmasını belirtmiştir.²⁶⁶ Hz. Peygamber'in (s.a.v.) eşlerinden Ümmü Seleme (r.anha), anlayamadığı konuları Allah'ın Nebisi'ne sorarak öğrenmiştir. Bazı mevzularda O'nun Hz. Âişe'den (r.anhâ) daha bilgili olduğu nakledilmiştir.²⁶⁷

Hz.Cüveyriye'den (r.anha) gelen rivayet oldukça anlamlı ve dikkat çekicidir. Hz.Cüveyriye (r.anha),"Ey Allah'ın Nebisi! Ben aşiretimin Başkanı el-Hâris'in kızıyım; karşılaştığım felaketi ve içine düştüğüm zor durumu görmektesin. Özgürlüğüme kavuşmam için bana yardım edin! Allah da size yardımda bulunacaktır." demiştir. Allah'ın Nebisi (s.a.v.) ona merhamet edip yardım talebini kabul etmiş ve kendisi ile nikahlanmasını teklif etmiştir. O da hiç tereddüt etmeden bu teklifi kabul etmiştir. Bu haberin yayılmasıyla bütün ordu o kabileden esir olanların hepsini serbest bırakmıştır. Allah Nebisi'nin (s.a.v.) ordusu onun akrabası sayılabilecek birilerini köle olarak alıkoymak istememiştir. Bunun üzerine serbest kalanların hepsi İslamiyeti seçmişlerdir.

Resulullah (s.a.v.) böyle bir çözümle iki yönden başarılı bir yöntem uygulamıştır: Köle durumuna düşen bu kabilenin özgürlüğüne kavuşturulması ve bu büyük kabilenin İslâm diniyle şeref kazanıp hidayete ermeleri.²⁶⁸

Allah'ın Nebisi (s.a.v.) İslam'a da'vet faaliyetine en yakınlarından başlamıştır. Allah'ın Nebisi (s.a.v.), ilk da'vetini eşi Hz. Hatice'ye (r.anhâ) yapıp, ona abdest almayı ve namaz kılmayı öğretmiştir.²⁶⁹

²⁶⁵ Ebu Cafer Muhammed b.Cerir, et-Taberî,*Tarih-i Taberi*, Çev.M.Faruk Gürtunca, İstanbul, Sağlam Yay., 2007, c. 4, s.136.

²⁶⁶ İbn Sa'd, c. 8, s.119

²⁶⁷ Buharî, *Megazî*, 69.

²⁶⁸ Hamidullah, *İslam Peygamberi*, c. 2, s.683.

²⁶⁹ Ebu'l Ala Mevdudi, *Tevhit Mücadelesi ve Hz.Peygamber'in (s.a.v.) Hayatı*, Çev. Ahmet Asrar, İstanbul, Pınar Yay.,2004, s.588.

Hız.AiŒe'nin yeğeni Urve (r.a.), Hız.AiŒe'ye (r.anha) onun bir fıkıh bilgini olmasına veya arap Œiiri ve tarihi konusunda uzman olmasına ŒaŒırmadıęını, fakat tıpla ilgili alanda bilgin olmasına ŒaŒırdıęını belirtip, bunun sebebini sormuŒtur. Hız.AiŒe, "Resulullah'ın (s.a.v.) hastalandığında tedavisi için Arabistan'ın her yerinden doktorların geldiğini ve Resulullah'ı (s.a.v.) tedavi ederken kendisine reçeteler verdiklerini, bu reçetelerdeki tedaviyi uygulayarak tıp ilminde bilgi sahibi olduğunu" izah etmiŒtir.²⁷⁰ Bu hadisten Œunu da öğrenmekteyiz. Hız.AiŒe (r.anha) ok iyi bir gözlemcidir. Evde iyi bir gözlem ve uygulamayla bilgi sahibi olmadığı konularda da bilgin olmuŒtur.

Allah Nebisi'nin 'in (s.a.v.) Hız. AiŒe (r.anhâ) ile evlenmesinde göze çarpan en önemli özellik, bir muallim-talebe iliŒkisidir. Allah'ın Nebisi (s.a.v.) Hız.AiŒe'yi bir alim, bir hukukçu ve bir davetçi olarak yetiŒirmiŒtir. Allah Resulü'nden (s.a.v.) sonra Hız.AiŒe'nin evi (s.a.v.) bütün halkın soru sorup cevaplarını aldıkları bir ilim merkezi olmuŒtur. Hız. AiŒe (r.anhâ), hem sahâblere ve hem de tâbilere, sonraki mctehitlere rehber olacak bir ilim aktarmıŒtır.²⁷¹

Bediüzzaman Said Nursi'nin Œu tesbiti kayda değer önemli bir tesbittir." Dinin sırlarını ve Œeriatın hükümlerinin taŒıyıcıları ve nakledicileri Allah Resulü'nün (s.a.v.) tertemiz eŒleridir. Onlar bu görevi yerine getirmiŒlerdir. Dinin bir çok bilinmeyen konusu ve hükümlerin yarısı hemen hemen onlardan gelmektedir. Demek ki bu büyük göreve Allah Resulü'nün (s.a.v.) tertemiz ve fitraten birbirinden çok farklı olan eŒlerinin bu görevi ifa etmeleri gerekmektedir."²⁷²

Hız.AiŒe (r.anhâ), Allah Nebisi'nin (s.a.v.) sadece sünnetini aktarmak ve açıklamakla yetinmemiŒtir; bununla beraber onun doğru bir Œekilde anlaŒılması için ilm eleŒtiri bakıŒaısını da geliŒirmiŒtir. Sahâbler arasında en çok hadis rivayet eden yedi sahabeden biridir. Allah'ın Nebisi'nden (s.a.v.) 2210 hadis nakletmiŒtir. Allah Nebisi'nin (s.a.v.) diğer eŒleri de 5 ile 378 arasında deęiŒen sayılarda hadis aktarmıŒlardır. Hız.

²⁷⁰ Hamidullah, *İslam Peygamberi*, c. 2, s.804.

²⁷¹ Sarıçam, s.289

²⁷² Bediüzzaman Said Nursi, *Mektubat*, İstanbul, RNK NeŒriyat,2013,s.28

Hafsa (r.anha.) da okuma yazmayı bilip, İslâmi eğitim ve öğretim çalışmalarında onun da büyük katkı ve çabaları olmuştur.²⁷³

Ayrıca Hz.Aişe'nin (r.anha), Allah Nebisi'nin (s.a.v.) sünnetini, Kur'an-ı Kerim'in ayetlerini ve farzları veya miras hukukunu detaylı bir şekilde bildiği ve en uygun icthatları yaptığı nakledilmiştir.²⁷⁴

Bundan dolayı bir çok insanın ona başvurduğunu, sahabe büyüklerinin onun görüşünü aldıklarını bilmekteyiz.²⁷⁵

Hz. Safiye (r.anha) Hayber yahudilerinden olup, Huyey'in kızıdır. Hayberin fethi olayında meydana gelen olaylarda esir alınmıştı. Hz.Peygamber (s.a.v.) yenilenlerle uzlaşma ve anlaşma planlaması gereğince onu kendisine nikahlamıştır. Farklı kaynaklara bakıldığında olay şöyle anlatılmıştır. Kaynaklara göre Resulullah (s.a.v.), yeni hanımıyla ilk tanıştığı gece, yanağında mor bir leke görünce, ne olduğunu sormuş, bu soruya Hz.Safiye (r.anha) şu şekilde bir yanıt vermiştir:

“Bir gün rüyamda ayın yerinden kalkıp göğsümün üzerine geldiğini gördüm; bunu kocama söylediğimde, o: ‘Sen Medine kralı ile evlenmek istiyorsun,’ dedi. Ben ise o sırada senin hakkında hiçbir şey bilmiyordum. Ve tutup yüzüme çok sert bir tokat vurdu; işte bu iz o attığı tokatın izidir.”

Düğün gecesi Resulullah (s.a.v.), Hz.Safiye'nin (r.anha) kabilesinin uğradığı zararlarla ilgili olarak ona moral vermiş ve kendisini Hayberli Yahudilerle savaşmaya sevkeden nedenleri ona izah ederek, olayların sorumluluğunun onlara ait olduğunu söylemiştir.²⁷⁶

2.4. Çocuklarını Eğitmesi

Hz. Hatice'nin (r.anhâ) oğlu Hind'in (r.a.), üvey babası Hz.Muhammed'in (s.a.v.) güzel yüzünü anlatırken duygu dolu cümleleri, Hz.Muhammed'in (s.a.v.), Hind (r.a.) küçükken annesini ziyarete geldiğinde üvey çocuğuna ne kadar nazik ve yumuşak davrandığını açıklamaktadır.²⁷⁷

Hz.Fatma'nın (r.anhâ) bir lakabı da “babasının annesi, anam” anlamındaki arapça tabirle “Ümmü ebîhâ”dır. Allah Resulü'nün (s.a.v.) ona bu lakabı vermesinin

²⁷³ Hamidullah, *İslam Peygamberi*, c. 2, s.678.

²⁷⁴ İbn Sa'd, c. 2, s.375.

²⁷⁵ İbn Sa'd, c. 2, s.374

²⁷⁶ Hamidullah, *İslam Peygamberi*, c. 1, s.686.

²⁷⁷ Hamidullah, *İslam Peygamberi*, c. 1, s.65.

nedeni, Hz.Fatıma'yı (r.anha) anne sevgisiyle sevmesinden kaynaklanabilir. Bu hitaba sebep olan olaylardan biri, Kâbe'de namaz esnasında Allah Resulü'nün (s.a.v.) secdeye gittiği sırada omuzlarına necis müşrikler eliyle bir devenin döl yatağının bırakılması üzerine Hz. Fâtıma'nın (r.anha) hızla babasının üzerindeki pislikleri kaldırması ve bunu yapanlara kızıp bağırmasıdır. Hz. Ali (r.a.) ile Hz. Fâtıma (r.anhâ) arasında evlendikleri ilk yıllarda bazı küçük sorunlar yaşanmıştır. Fakat Resulullah'ın (s.a.v.) onları barıştırması ve kızı Hz.Fatıma'ya (r.anha) kocasına itaati önermesiyle sorunlar çözümlenmiştir. Hz.Ali (r.a.) eşini kırmayacağını ve üzmeyeceğini belirtmiştir. Uhud Seferinde on bayan sahabeyle birlikte birlikte savaştakilere yemek ve su taşıyan Hz. Fâtıma (r.anhâ) bazen de yaralıları tedavi etmiştir. Uhud savaşında Allah Nebisi'nin (s.a.v.) dişi kırıldığında yüzündeki kanları temizlemeye çalışmıştır. Buna rağmen kanın aktığını görünce bir hasır parçasını yakıp küllerini Resûlullah'ın (s.a.v.) yüzüne bastırmak şekliyle akan kanı durdurmuştur.

On beş yaşını bitiren Hz. Fâtıma'yı (r.anhâ) sırasıyla önce Hz.Ebubekir (r.a.), sonra Hz.Ömer istemiştir. Fakat Allah Resulü (s.a.v.) isteklerini kabul etmemiştir. Daha sonra Hz.Ali (r.anha) Hz.Fatıma'yı (r.anha) istemiş, Allah Resulü (s.a.v.) isteğini kabul etmiştir. O zaman fakir bir genç olan Hz.Ali'nin (r.a.) mehir verecek kadar malı-mülkü bulunmadığından, Bedir Seferi'nden ganimet olarak kazandığı zırhı, başka rivayetlere göre de devesini ve bazı eşyalarını satarak mehrini karşılamıştır. Hz. Fâtıma'nın (r.anhâ) çeyizi ise, iki su kabı, deri bir yastık, kadife bir örtü, iki el değirmeninden ibarettir. Evlilikleri Resûlullah'ın (s.a.v.) Hz. Âişe (r.anhâ) ile evlenmesinden dört buçuk ay sonra miladi 624 yılının mayıs ayında veya miladi 624 yılının Haziran ayında olmuştur. Hicri 3. yılın Ramazan ayında (Şubat 625) ilk çocuğu Hz. Hasan doğmuştur, bir yıl sonra Şaban (Ocak 626) ayında Hz.Hüseyin doğmuştur.

Allah Resulü (s.a.v.) Hz. Fâtıma'ya (r.anha) vefatının yakın olduğunu, son hastalığı döneminde Cebrail'in (a.s.) Kur'an-ı Kerim'i her yıl bir defada kendisine okumasına karşın bu sene iki defa aynı gayeyle geldiğini ve iki defa karşılıklı okuduklarını söylemiştir. Hz.Fâtıma (r.anhâ) bunu duyar duymaz ağlamış; Allah Resulü'nün (s.a.v.) ailesinden ilk önce kendisine onun kavuşacağını, ayrıca onun mümin kadınların hanımefendisi olduğunu söylemesi üzerine de gülmüştür. Resûlullah'ın (s.a.v.) verdiği eğitimle yetişen yetişen Hz. Fâtıma (r.anhâ) onun hem utanma ve edep gibi özelliklerine, hem de konuşma şeklinden birçok özelliğine sahip olmuştur. Babasının önerdiği yaşam şeklini benimseyerek onun gibi sade bir hayat geçirmiştir.

Ev işlerini yapmaktan yorulan Hz.Fatıma (r.anha), babası Resûlullah'tan (s.a.v.) da hizmetçi talep ettiğinde, Allah Resulü (s.a.v.) ona daha zor durumda olan, mescidde yatıp kalkan fakir müslümanların (ehl-i Suffe) olduğunu söylemiştir. Bundan dolayı kendisine bir hizmetçi veremeyeceğini, buna karşılık yatağa girdiği vakit otuz üçer defa sübhânallah, elhamdülillah, Allâhüekber demesinin, talep ettiği hizmetçiden kendisi için daha hayırlı olacağını belirtmiştir.²⁷⁸

Hz.Fatıma (r.anha) sahip olduğu güzel huylarından dolayı Allah Resulü (s.a.v.) Fâtıma'yı (r.anhâ) görünce sevinmiş, onu ayakta karşılamış, ellerini tutarak yanaklarından öpmüş, ona değer vermiş, bazen de kendi yerine oturtmuştur. Aynı şekilde Allah Resulü (s.a.v.) kızı Hz.Fatıma'nın (r.anha) evine gelince o da Allah Nebisi'ne (s.a.v.) çok değer vermiştir.

Allah Nebisi (s.a.v.) bir yere gideceği zaman en son aile fertlerinden Hz. Fâtıma (r.anhâ) ile vedalaşmıştır, oradan döndüğü zaman da ilk olarak onunla görüşmüştür. Erkeklerden en çok Hz. Ali'yi (r.a.), kadınlardan da en çok Hz.Fâtıma'yı (r.anhâ), sevdiğini söyleyen Resûl-i Ekrem (s.a.v.) , "Fâtıma (r.anhâ) benim bir parçamdır, onu mutlu eden beni mutlu etmiş, ona sıkıntı veren bana sıkıntı vermiş olur"²⁷⁹ ve, "Kendisine meleğin geldiğini, Fatıma'nın (r.anhâ) cennet kadınlarının efendisi olduğunu haber verdiğini " buyurmuştur.²⁸⁰

Hz.Kasım (r.a.), Allah Nebisi'nin (s.a.v.) ilk çocuğudur. Bundan dolayı Allah Nebisi (s.a.v.) Ebu'l-Kâsım olarak lakaplanmıştır. Henüz küçük iken vefat etmiştir. Bazı rivayetlerde, deveye binecek yaşa gelinceye kadar yaşadığı da nakledilmiştir.

Daha sonra Hz.Zeyneb (r.anhâ) dünyaya gelmiştir. Sırayla Hz.Rukiyye (r.anhâ), Hz.Ümmü Gülsüm (r.anhâ) ve Hz.Fâtıma (r.anhâ) doğmuştur. İbn Abbas'a (r.a.) göre, Hz.Ümmü Gülsüm (r.anhâ) kızlarının en küçüğü, Hz.Rukiyye (r.anhâ) kızlarının en büyüğüdür. Daha sonra Hz. Abdullah (r.a.) dünyaya gelmiştir. Hz.Abdullah'ın (r.a.), nubuvvetten sonra veya önce doğmasıyla ilgili bazı nakiller de mevcuttur. Bazıları nubuvvetten sonra doğduğu haberinin doğru olduğunu söylemişlerdir. Tahir ve Tayyib isminde iki çocuğunun olduğu da rivayet edilmiştir.

²⁷⁸ Buhari, *Da'vet*, 11; Müslim, *Zikr*, 80.

²⁷⁹ İbn Mace, *Cenaiz*, 27.

²⁸⁰ M.Yaşar Kandemir, "Fatıma", *DİA*, c. 12, s. 223.

Ama bu konuda iki farklı yaklaşım vardır. Hz. Abdullah'ın (r.a.) lakaplarıdır diyenler ile iki farklı çocuktur diyenler... Doğrusunu Allah bilir.²⁸¹

Bu çocukların tümü Hz. Hatice'dendir (r.anhâ). Allah Nebisi'nin (s.a.v.) ondan başka bir eşinden çocuğu dünyaya gelmemiştir.

Mısırlı cariyesi Hz. Mariye'den (r.anha) Medine'de, hicri sekizinci yılda Hz. İbrahim (r.a.) dünyaya gelmiştir. Hz. İbrahim'in, dolgun, beyaz tenli ve babasına çok benzediği rivayet edilmiştir.²⁸² Kaynaklar süt emzirme döneminde vefat ettiğini nakletmişlerdir.²⁸³

Allah Resulü'nün (s.a.v.) Hz. Fâtıma (r.anhâ) hariç bütün çocukları kendisinden önce bu dünyadan ahiret hayatına göç etmişlerdir. Hz. Fâtıma (r.anhâ) ise kendisinden altı ay sonra ahirete göç etmiştir. Hz. Fatıma'nın (r.anha) sabrına, tahammülüne ve sevabını Allah'tan beklemesine karşılık Allah diğer bütün kadınlardan üstün gelecek şekilde onun derecelerini yükseltmiştir.²⁸⁴

Hz. Peygamber'in (s.a.v.) aile fertleri dışındaki çocuklara da büyük bir sevgi sevgi gösterdiğini bilmekteyiz. Buna örnek olarak, Hz. Üsame'yi bir dizine, Hz. Hasan'ı (r.a.) diğer dizine oturtmasını gösterebiliriz. Hz. Peygamber (s.a.v.) çocuk eğitiminde çocuğa tam bir hürriyet tanımının esas olduğunu ve onlara içten bir sevgi göstermekten başka bir müdahalede bulunulmamasını istemiştir.²⁸⁵

2.5. Hizmetinde Olanları Eğitmesi

Hz. Enes (r.a.), bir adamın Allah Resulü'ne (s.a.v.) gelip, kendisini bir deveye bindirmesini istediğini, Allah Resulü'nün (s.a.v.) ona, kendisini bir deve yavrusuna bindireceğini söylediğini nakletmiştir. Adamın bunun üzerine deve yavrusunu ne yapacağını, ona binilemeyeceğini dediğinde de; Hz. Peygamber (s.a.v.): "Acaba deveyi deveden başka bir mahluk mu doğurur?" buyurmuşlardır.²⁸⁶

Hz. Abdullah b. Mes'ud (r.a.), Allah Resulü'nün (s.a.v.) ayakkabılarının görevlisi (sâhibu'n-naleyn) îdi, kalktığında onları kendisine giydirmiştir, oturduğunda da

²⁸¹ İbn Sa'd, c. 1, s.133.

²⁸² İbn Sa'd, c. 3, s.137.

²⁸³ Buhari, *Cenaiz*, 23.

²⁸⁴ Numani, *Muhammedi Ahlak*, s.66.

²⁸⁵ Canan, c. 3, s.432

²⁸⁶ Tirmizî, *Birr*, 57.

kalkıncaya dek kollarında tutmuştur.²⁸⁷ Fakat başka bir rivayette de, Hz.Enes'in (r.a.) Resulullah'ın (s.a.v.) ayakkabılarının ve su matarasının vazifelisi olduğu aktarılmıştır.²⁸⁸

Hz.Rebia (r.a.) da Rasûlullâh'ın (s.a.v.) hizmetçilerinden biridir.Yaşının ilerlediğini gören Allah Resulü (s.av.) evlenmeyi düşünüp düşünmediğini ona sormuştur. Hz.Rebia (r.a.), maddi sıkıntılarını ve Allah Resulü'nün (s.a.v.) hizmetini yerine getirmenin önemini düşünerek “hayır” yanıtını vermiş, Allah Resulü (s.a.v.) tekrar sormuş, Rebia (r.a.) yine aynı yanıtı vermiştir. Sonunda bunun boşuna sorulmadığını düşünerek “Evet ,evlenmek istiyorum, emret, ne yapayım Yâ Rasûlullâh (s.a.v.)” demiştir. Allah Resulü (s.a.v.) onu, Ensar'dan bir aileye göndermiştir, o da gitmiştir. Allah Resulü'nün (s.a.v.) selâmını aktararak kızlarını istemiş, onlar da evlilik teklifini hemen kabul etmişlerdir. Bu durumu büyük bir mutlulukla Allah Resulü'ne (s.a.v.) aktarmıştır. Fakat Rebia (r.a.) fakirdi; evin kurulması, mehir ve velime yemeği için para gerekiyordu. Allah Resulü (s.a.v.) anında sahabelerine yardım için haber vermiştir. Güzel bir dayanışma ve yardımlaşmayla mehir olarak ziynet eşyası alınmış, ev malzemeleri alınmış, düğün yemeği için bir de koç satın alınmıştır. Allah Resulü (s.a.v.) de kendi evinden, un yapılmak üzere arpa vermiştir. Bu şekilde Allah Resulü'nün teşviki ve yakın alakası ile Hz.Rebia (r.a.) düğünü yapıлып, yeni bir ev kurulmuştur.²⁸⁹

Rasulullah (s.a.v.) özellikle kölelere karşı çok şefkatliydi. Sahabelerine, “Köleleriniz kardeşlerinizdir; yediğinizden yedirin; giydiğinizden giydirin” talimatını vermiştir. Allah Resulü (s.a.v.) köle satın aldığı anda özgürlüğüne kavuşturmuştur. Fakat onun şefkat, yumuşak davranışları ve cömertliğinden dolayı köleler ondan ayrılmak istememiştir. Hz.Zeyd b. Harise (r.a), örneğinde olduğu gibi...O bir köleydi. Allah Resulü (s.a.v.) onu özgürlüğüne kavuşturmuş ve fakat onu arayıp bulduktan sonra almaya gelen babasıyla gidebileceğini söylemesine rağmen o babasıyla gitmeyi kabul etmeyerek, Rasulullah'la (s.a.v.) kalmayı seçmiştir.

Köleler ve cariyeler kendilerine “kölem” veya “cariyem” denilmesinden utanıyorlardı. Allah Resulü (s.a.v) köle ve cariyelere "oğlum veya "kızım" diye hitap edilmesini tavsiye etmiştir. Kölelere de efendilerine “Rab” söylememelerini, çünkü

²⁸⁷ İbn Sa'd, c. 3, s.163

²⁸⁸ Buhâri, *Fedâilul-ashâb*, 20,27; Tirmizî, *Menâkıb*, 37.

²⁸⁹ Yusuf el-Kândehelevî, *Hayâtü's-Sahâbe (Hadislerle Müslümanlık)*, Çev. Ahmet M. Büyükçınar, A. Ömer Tekin ve Yaşar Erol, İstanbul, Huzur Yay., 2011, s.111.

yalnız Allah'ın “Rab” olduğunu belirtmiştir. Kölelere o kadar yumuşak davranmış ki, , son vasiyetinde bile , “Köleler konusunda Allah'tan korkulmasını” emretmiştir.

Hz.Ebu Zer (r.a.) Rebeze'de yaşarken kölesiyle aynı cins kumaş giymiştir. Bunu gören Mağrur , Ebu Zer'e (r.a.) neden böyle davrandığını sorduğunda Ebu Zer (r.a.): “ Bir gün bir kimseyi annesinden dolayı aşağıladığımı, bu durumu duyan Resulullah'ın (s.a.v.) kendisine ;“Ey Ebu Zer! Onu gerçekten annesinden dolayı küçük görüp, aşağıladın mı? Şayet böyle yapmışsan kendisinde cahiliye ahlakı bulunan bir kimsesin. Onlar kardeşleriniz ve hizmetçilerinizdir. Allah onları sizin sorumluluğunuza vermiştir. Kimin sorumluluğunda bir kardeşi varsa yediğinden ona yedirsın, giydiğinden de ona giydirsın Onlara kaldıramayacakları yükü yüklemeyiniz. Eğer o yükü yüklerseniz kendilerine muhakkak yardım ediniz.” buyurduğunu belirtmiştir.²⁹⁰

Allah Resulü'nün ihtiyaçlarını karşılayan Hz.Enes b.Malik;

Ayakkabıları ve misvaklarını taşıyan Hz.Abdullah b.Mes'ud ;

Katırını besleyip onu seferlerde süren Hz.Ukbe b.Amir el-Cüheni

Devesinin bakımından sorumlu olan Hz.Esla b.Şerik;

Müezzinleri Hz.Bilal b.Rabah ve Hz.Sa'd, Bu iki sahabe Hz.Ebubekir'in (r.a.)

azadlı köleleriydiler.²⁹¹

Hz.Enes b. Malik (r.a.), Resulullah'ın (s.a.v.) hizmetçisi olarak on yıl çalıştığını ,bu süre içinde kendisini hiç azarlamadığını, hatta "öf" bile demediğini, "şu işi şöyle yapsaydın" bile demediğini bizlere aktarmıştır.²⁹²

Ümmü Seleme'nin Ebu Huzeyfe lakaplı azatlısı Muhacir (r.a.), Allah Nebisi'ne beş yıl hizmet ettiğini ve yaptığı bir hatadan dolayı asla azarlanmadığını belirtmiştir.²⁹³

Allah Nebisi uyuduğunda onu uyandıranın Abdullah bin Mesud (r.a.) olduğu ve bazen de guslettiğinde ona örtü tuttuğu da aktarılmıştır.²⁹⁴

Enes'ten (r.a) nakledilen bir rivayette Hz. Peygamber (s.a.v.) kendisine;

²⁹⁰ Buhârî, *İman*, 22.

²⁹¹ el-Cevzi, c. 1, s.146

²⁹² Buhari, Savm ,53

²⁹³ Muhammed Abdulhay el-Kettani, *et-Teratibu'l İdariyye (Hz.Peygamber'in Yönetimi)*, çevr.:Ahmet ÖZEL, İstanbul, İz Yayıncılık, 2012, c. 1, s.159.

²⁹⁴ El-Kettani, *Hz.Peygamber'in Yönetimi*, c. 1, s.161.

"Sır vermesi ve saklaması, abdest, namaz ve detayları, gusül abdesti, gönül temizliği, selam vermek, büyüklere saygı, küçüklere sevgi ve şefkat, sünnete uyma" konularında tavsiyelerde bulunmuştur.²⁹⁵

Resulullah'ın (s.a.v.) 'Herhangi birinize hizmetçisi yemeği getirdiğinde, o yemeğin sıcaklığını ve kokusunu almış ve canı çekmiştir. Bu durumda onu yanınıza çağırıp onunla birlikte yemelisiniz. Eğer yemek yetmeyecekse, azıcık da olsa eline bir veya bir kaç lokma verin" tavsiyesi emrimiz ve maiyetimiz altındakilere empati yapmamız gerektiğini vurgulamaktadır.²⁹⁶

Yukarıdaki hadisten de anlaşıldığı gibi Resulullah (s.a.v.) empati yaparak makamı ne olursa olsun insana verilen değeri ortaya koyuyor, ben doyum başkası beni ilgilendirmez anlayışını bu tavsiyesiyle yıkmıştır.

Hz.Enes bin Mâlik'in (r.a.) vaziyeti daha dikkat çekicidir. Resulullah (s.a.v.) Medine'ye yerleştiğinde, okuması ve yazması olan Hz. Enes b. Malik (r.a.), ailesinin talebiyle Allah Nebisi'nin (s.a.v.) yanına hizmet etmesi için verilmiştir. Hz.Enes b.Malik (r.a.), tam on yıl boyunca, Allah Nebisi (s.a.v.) vefat edinceye kadar yanında kalmış, hizmetinde bulunmuştur. Bundan dolayı Allah Nebisi (s.a.v.) hakkında, bir çok kimsenin vakıf olmadığı durumları görme ve duyma imkânına sahip olmuştur. Daha sonra, yanında yetiştirdiği öğrencilerinden Hz.Saîd b. Hilâl (r.a.) bize şu hususu özellikle aktarmıştır:

"Çok ısrar ettiğimizde, Hz.Enes b. Malik (r.a.), kendisine yakın olan çekmecesinden bize defterler çıkarıp şöyle demiştir:

- Benim Resulullah'tan (s.a.v.) duyup yazdığım ve sonra kendisine kontrol etmesi için arz ettiğim şeyler işte bunlardır."

Bu aktarım, Hz.Enes b.Malik'in (r.a.) sadece Allah Nebisi'nden (s.a.v.) duyduğu şeyleri yazmakla yetinmediğini, ayrıca bazen Allah Nebisi'ne (s.a.v.) yazdıklarında yanlış olmaması için kendisine notlarını arzettiğini ispatlamıştı..²⁹⁷

Allah Nebisi'nin (s.a.v.) dört kadın cariyesi bulunmaktadır: Allah Nebisi'nin (s.av.) oğlu Hz.İbrahim'in (r.a.) annesi Hz.Mariye (r.anha), Hz.Reyhane (r.anha), bir

²⁹⁵ Canan, c. 3, s.139

²⁹⁶ Canan, c. 3, s.472

²⁹⁷ Hamidullah, *İslam Peygamberi*, C. 2, s.691.

savaşta esir alınan bir cariye ve Mü'minlerin annesi Hz.Zeyneb Binti Cahş'ın (r.anha) Allah Nebisi'ne (s.a.v.) hediye ettiği bir cariye.²⁹⁸

Mü'minlerin annesi Hz.Mâriye (r.anha), Mısırlı Hıristiyan bir hanımdır. Mısır Mukavkısı onu Hz.Peygamber'e (s.a.v.) hediye olarak gönderdiğinde Hz.Peygamber (s.a.v.) hediyesini kabul etmiştir. Daha sonra İslamiyeti seçmiştir. Allah Nebisi'nin oğlu Hz.İbrahim'i (r.a.) doğuran kadındır. Ancak Hz.İbrahim (r.a.) küçük yaşlarda vefat etmiştir. Hz.Mariye'nin (r.anha) Hz.İbrahim'i (r.a.) doğurmasıyla beraber bir güzellik daha meydana gelmiştir. Çünkü Allah Resulü (s.a.v.) cariyelerle ilgili önemli bir açıklamada bulunmuştur:

“Eğer bir cariye, efendisinden bir çocuk dünyaya getirirse, efendisi onu önceden özgür etmese bile, onun ölümüyle birlikte o kadın kendiliğinden özgür duruma gelir.”²⁹⁹

Hz.Reyhâne (r.anha): Medine’de Kureyza yahudilerine mensup bir hanımdır. Bu yahudi kabilesi ile yapılan bir savaşta, Allah Nebisi'nin (s.a.v.) payına ganîmet olarak düşmüştür. Bazı endişelerden sonra din olarak İslâm’ı seçmiştir. Bundan dolayı Allah Nebisi (s.a.v.) ona evlilik talebinde bulunmuş ve bu şekilde özgürlüğüne de kavuşacağını söylemiş, o ise şu yanıtı vermiştir:

“Benimle evlenmektense cariyen olarak al! Ben bir câriye kadın olarak kalmayı seçiyorum, çünkü hür müslüman kadınlar gibi başıma örtü ve yüzüme peçe takmayı istemiyorum.”³⁰⁰

Köleleri: “... Köleler ve cariyelerden mükatebe yapmak isteyenlerle, eğer kendilerinde bir hayır (kabiliyet ve güvenilirlik) görüyorsanız, hemen mükatebe yapın. Allah'ın size vermiş olduğu maldan siz de onlara verin...”³⁰¹

Kur'an, Müslümanları köleleri özgürlüklerine kavuşturmaları konusunda teşvik etmiştir.³⁰² İbn Sa'd'a göre, Allah Nebisi (s.a.v.), Ramazan ayında elindeki bütün esirleri sadaka olarak azat etmiştir. Resulullah'ın (s.a.v.) kölelerinin isimleri kaynaklarda şu şekilde geçmiştir:

1- Hz.Zeyd b. Harise b. Şerâhîl (r.a)

2- Hz.Eşlem (r.a.),

²⁹⁸ el-Cevzi, c. 1, s.92-93.

²⁹⁹ Hamidullah, *İslam Peygamberi*, c. 2, s.693.

³⁰⁰ Hamidullah, *İslam Peygamberi*, c. 2, s.693.

³⁰¹ en-Nûr, 24/33

³⁰² el-Beled, 90/13; el-Bakara, 2/177

3- Hz.Ebu Râfi (r.a.)

4- Hz.Sevbân (r.a.),

5- Hz.Ebu Kebşe Süleym (r.a.),

6- Hz.Salih(r.a.);

7- Hz.Rabâh Nûbî (r.a.),

8- Hz.Yesâr Nûbî (r.a.): Ureyneliler tarafından katledilmiştir.;

9- Hz.Mid'am (r.a.)

10- Hz.Kirkire (r.a.)

11- Hz. Enceşe el-Hâdi (r.a.)

12- Hz.Sefîne b. Ferrûh (r.a.): Adı Mihrân'dir. Sefîne adını ona Allah Rasûlü (s.a.) koydu. Çünkü yolculukta (arkadaşları) eşyalarını ona taşıyorlardı. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.) ona sefine adını vermiştir.

13- Hz.Enese (r.a.): Künyesi Ebu Mişrah'tır;

14- Hz.Eflah (r.a.),

15- Hz.Ubeyd (r.a.),

16- Hz.Tah-mân (r.a.): Diğer adı Keysân'dır.

17- Hz.Zekvan (r.a.),

18- Hz.Mihrân (r.a.),

19- Hz.Mervân (r.a.). Bazı rivayetlere göre: “ son üç ad Tahmân'ın adı hususunda ileri sürülen farklı adlardır.”

20- Hz.Huneyn (r.a),

21- Hz.Sender (r.a.),

22- Hz.Fudâle Yemânî (r.a.),

23- Hz.Mâbûr Husâ (r.a.),

24- Hz.Vâkıd (r.a.),

25- Ebu Vâkıd (r.a.),

26- Hz.Kassam (r.a.),

27- Hz.Ebu Asîb (r.a.),

28- Hz.Ebu Müveyhibe (r.a.).

Kadın hizmetçilerden şu isimler sıralanabilir.: 1- Selmâ Ümmü Rafî' (r.anha.), 2- Sa'd kızı Meymûne (r.anha), 3- Hudra (r.anha), 4- Radvâ (r.anha), 5- Rezîne (r.anha).³⁰³

³⁰³ el-Cevzi, c. 1, s.93.

Resulullah (s.a.v.) kölelik ve cariyelik sistemini insanileştirmiştir. Onlara insanca davranmayı, onlarla empati kurmayı ve sonunda onları özgürlüklerine kavuşturmanın en iyi yol olduğunu hayatında ve yaşamında göstermiştir.

2.6. Misafirlerini Eğitmesi

Rasûlullah'ın (s.a.v.) çoğunlukla evine götürdüğü Suffe ashabının misafir sayısı takriben ondur.³⁰⁴

Sahabelerin en yoksulu genel olarak ashab-ı suffeydi. Onların çoğu Hz.Peygamber'e (s.a.v.) misafir olmuşlardır. Bir gün Allah Nebisi (s.a.v.):"Hanginizin evinde iki kişilik yemek varsa, suffeden üç tanesini, hanginizin evinde dört kişilik yemek varsa , bunlardan beş tanesini misafir etsin." buyurmuştur. Bunun üzerine Hz.Ebu Bekir (r.a.) üç kişiyi misafir olarak götürmüş, Allah Resulü (s.a.v.) ise yanına on misafir alıp götürmüştür.³⁰⁵

Hız.Mikdâd (r.a), kendisiyle kalan iki arkadaşıyla açlıktan bitap düştüklerini, o kadar ki açlıktan gözlerinin hiçbir şey görmediğini, birçok kişiye başvurduklarını , ama kimsenin onları doyurmadığını belirttikten sonra Allah Resulü'ne (s.a.v.) gittiklerini ve durumlarını aktardıklarını söylemiş. Bunun üzerine Allah Resulü'nün (s.a.v.) onları alıp evine götürdüğünü ve ikramda bulunduğunu, üç keçiyi gösterip "Bunların sütüyle karnınızı doyurun" buyurduğunu ve onların da keçileri sağarak paylarına düşen sütü içerek karınlarını doyurduklarını aktarmıştır.³⁰⁶

Hız. Peygamber (s.a.v.) döneminde kadınların eğitim ve öğretim şekillerinden biri de Allah Nebisi'ne (s.a.v.) bizzat kendilerinin soru sormalarıdır. Kadınların eğitimine Allah Nebisi (s.a.v.) çok önem vermiştir. Hemen hemen günün her vaktinde ve her yerde Allah Nebisi (s.a.v.) onların meseleleriyle ilgilenmiş, onlara karşı sabırlı ve hoşgörülü davrandığı çokça nakledilmiştir.³⁰⁷

Allah Nebisi'nin (s.a.v.) kadınlarla diyalogu çok güzel olduğundan, onlar, birçok hususta Hz. Peygamber'e (s.a.v.) başvurup bilgi sahibi olmuşlardır. Özellikle kadınların rahat davranabilmeleri için Hz. Peygamberin (s.a.v.) bazı izahatlar yapması da dikkat çekicidir. Bir gün bir kadın, Hz. Peygamber'e (s.a.v.) gelir ve O'nunla konuşmuş, Hz.

³⁰⁴ Buhârî, *Mevâkıtı's-salât*, 41.

³⁰⁵ Müslim, c..4, s.200.

³⁰⁶ Müslim, c..4, s.198.

³⁰⁷ Akyüz, c. 4, s.293.

Peygamber (s.a.v.), kadına tekrar gelmesini söyleyince o: “Ya Rasûlallah eğer sen yoksan (vefatını kastederek) ne yapayım?” diye sorulmuştur. Hz. Peygamber (s.a.v.): "Eğer ben yoksam Hz.Ebu Bekir'e (r.a.) başvur" diye yanıt vermiştir.³⁰⁸

Allah Nebisi'nin (s.a.v.) yanına gelip ona sorulan soruları ve cevaplarını Allah Nebisi'nin (s.a.v.) hanımları da dinlediği için , onların bilgi gelişimine katkısı olmuştur.

Ensar kadınlarından olan Ümmü Suleym (r.anha), Allah Nebisi'ne (s.a.v.) kadının ihtilam olduğunda yıkanıp yıkanmayacağı hususunu sorunca Allah Nebisi'nin (s.a.v.) hanımı Hz.Ümmü Seleme (r.anha), utandığından yüzünü örtmüştür. Allah Nebisi, Hz.Ümmü Seleme'ye (r.anha) ihtilamdan dolayı yıkanılması gerektiğini, çocuğun annesine benzerliğinin bundan dolayı olduğunu izah etmiştir.³⁰⁹

Hız.Zeyneb binti Cahş'a (r. anha) kendisine gelen evlilik tekliflerini kız kardeşi Hanne (r.anha) vasıtasıyla Allah Nebisi'ne (s.a.v.) iletip tavsiyesini sormuş, Allah Nebisi (s.a.v.) Hz.Zeyd b.Harise (r.a.) ile evlenmesini tavsiye edince Hz.Zeyd b.Harise (r.a.) ile evlenmiştir.³¹⁰

Allah Nebisi'nin (s.a.v.) evi misafirler için bir eğitim yeri, ibadeti öğrenme yeri, aç olanların doymak için başvurduğu bir mekandır. Allah Nebisi (s.a.v.) de bütün misafirlerine her zaman kapıyı açık tutmuştur. İhtiyaçlarını gidermek için elinden geleni yapmıştır.

2.7. Evde Mahremiyet Eğitimi

Ev bir mahremiyet yuvasıdır ve ev halkından izinsiz girilmez. Kur'ân-ı Kerim'de bu konuyla ilgili olarak şöyle buyurulmuştur:

"Ey iman edenler! Kendi evinizden başka evlere, geldiğinizi farkettiler (izin alıp) ev halkına selam vermedikçe girmeyin. Bu sizin için daha iyidir. Herhalde bunu düşünüp anlarsınız. Orada hiçbir kimse bulamadınızsa, size izin verilinceye kadar oraya girmeyin. Eğer size geri dönün denilirse hemen dönün. Çünkü bu sizin için daha nezih bir davranıştır. Allah yaptığınızı bilir."³¹¹

³⁰⁸ İbn Sa'd, et-Tabakât, c. 3, s.178; Buhârî, İ'tisam, 24.

³⁰⁹ Buhârî, İlim, 50.

³¹⁰ Ebu Nuaym, Hilvetu'l Evliya, Çev, Hüseyin Yıldız - Hasan Yıldız - Zekeriya Yıldız, İstanbul, Ocak Yay.,2015, c. 2, s.52.

³¹¹ en-Nur Süresi, 24/27-28.

İnsanların özel yaşamını takip etmeye ve kusurlarını araştırmaya Kur'ân'da ve hadis-i şeriflerde “tecessüs” adı verilmiş ve bu tavır kötü davranışların en açık olanlarından kabul edilmiş ve yasaklanmıştır.

Kur'ân-ı Kerim tecessüs etmeyi ve müslümanların birbirleri aleyhinde konuşmalarını emretmektedir. "Ey iman edenler; zannın çoğundan kaçının. Çünkü zannın bir kısmı günahdır. Birbirinizin kusurunu araştırmayın. Biriniz diğerini arkadan çekiştirmesin."³¹²

Câhiliye döneminde, Araplar arasında evlere uygulanan bir mahremiyet anlayışı vardır. Ev sahibinden izin alınmadan girilmeyecek bir özel alan kabul edilmektedir. Evlerin türü önemli değildir. Ev görüntüsüyle değil, içinde kalanlarla ev sayılırdı. Bundan dolayı içinde insanın kaldığı en küçük bir çadır, ev kabul sayılır ve müsaade almak gerekmektedir. Bazı bedeviler müsaade almaz, veya çok kaba sayılacak tarzda müsaade alırlardı. Bazıları kapıda durur, “ey falan çık” veya “ey falan gireyim mi?” gibi sözlerle izin istemişlerdir. Bir gün Allah Nebisi'nin (s.a.v.) huzuruna girmek için izin isteyen bir adamın, “gireyim mi?” demesi üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.), hizmetçisine çıkıp, o adama, “es-Selâmu aleyküm. Gireyim mi?” diyerek izin almayı öğretmesini emretmiştir.³¹³

Tabiî en kaba izin isteme şekilleri “ey falan çık” söylemeleridir. Hz. Peygamber'e (s.a.v.) karşı yapılan böyle bir kabalıkla ilgili olarak “(Rasûl'üm) odaların önünde bağırانların çoğu akli ermez kimselerdir.” âyeti indirilmiştir.³¹⁴

Hz. Peygamber (s.a.v.) bir eve gelindiğinde üç defa selam verilerek izin istenmesini, olumlu cevap alınmazsa geri dönülmesini buyurmuştur.³¹⁵ Bunun dışında kapıya elle vurmak suretiyle de izin istenmesi uygun görülmüştür.

Kureyş liderlerinden Safvan b.Ümeyye (v.41/661) kardeşi Kinde'yle (r.a.) Allah Nebisi'ne (r.a.) süt, odun ve geyik yavrusu göndermiş,fakat izinsiz Allah Nebisi'nin (s.a.v.) yanına giren Kinde'ye (r.a.) Allah Nebisi (s.a.v.), geri dönmesini, selam verip ondan sonra içeri girmesini buyurmuştur.

³¹² Hucurât Süresi, 49/12.

³¹³ Ebu Davud, *Edeb*, 27.

³¹⁴ el-Hucurat, 51/ 4.

³¹⁵ Buhari, *İsti'zan*, 13.

Hz.Câbir (r.a.) Allah Nebisi'nin hal ve hatırını sormak için, onun evine gelip kapıyı çaldığını , içerden O'nun "*Kim o?*"diye seslendiğini, "benim " yanıtına karşılık "*ben ne demek, ismini söyle*" diye buyurduğunu aktarmıştır.³¹⁶

Resulullah (s.a.v.), hiç kimsenin izinsiz olarak bir başkasının evinin içine bakmasının helal olmadığını, buna rağmen bakarsa (eve) izinsiz girmiş olacağını buyurmuştur.³¹⁷

Ev mahremiyetinde en önemli konulardan biri de karı-koca arasındaki özel ilişkilerdir. Allah Resulu (s.a.v.), bu durumu şu hadisle çok net bir şekilde açıklamış, eşler arasındaki münasebetlerin gizli kalması emredilmiştir : "Kişinin eşiyle birlikte olduktan sonra onun gizli yönlerini açığa vurması, kıyamet gününde Allah katında(sorumluluğu) en büyük olan emanetlerdendir."³¹⁸

Resulullah'ın (s.a.v.) ev mahremiyetinde karı-koca arasındaki cinsel ilişkide uyulması gereken tavsiyelerinden biri de İbn Abbas'tan (r.a.) rivayet edilen hadistir: "Bir kimse hanımıyla cinsel ilişkiye girmek istediği zaman, 'Bismillah (Allah'ın adıyla), Allah'ım! Şeytanı bizden ve bize lutfedeceğin çocuktan da uzaklaştır.' desin ve bu ilişkide onlara bir çocuk verilirse, şeytan o çocuğa zarar veremez."³¹⁹

Allah'ın Nebisi (s.a.v.) eve girdiği zaman "es-selamu aleykum" demiş, bu esnada kapının sağında ve solunda beklemiştir. Olayı aktaran raviye göre, Allah Nebisi'nin(s.a.v.) böyle yapmasının sebebi, o dönemlerde kapılara perde asma alışkanlığının olmamasındandır. Ev sahibi izin vermediği takdirde geri gidermiş. Hz.Sa'd b.Ubade (r.a.) kendisini ziyarete gelen Allah Nebisi'nin (s.a.v.) selamını daha fazla duymak için selamının üçüncü söyleyişinde yüksek sesle almıştır.³²⁰

Annesinin huzuruna girerken izin istemenin gerekli olup olmadığı konusunda Ata b.Yesar'a (r.a.), Allah Nebisi (s.a.v.) bütün itirazına rağmen izin istemesi gerektiğini belirtmiştir. Bu soruyu bir kaç defa sormasına karşın şöyle cevap vermiştir:

"(Öfkeyle): "Annenden izin iste, onu çıplak olarak görmekten hoşlanır mısın?" demiştir. Adam: "Hayır" deyince:

"Öyle ise (her seferinde yanına girerken) annenden izin iste" buyurmuştur."³²¹

³¹⁶ Buhari, İsti'zan, 17.

³¹⁷ Tirmizi, Salat, 148.

³¹⁸ Müslim, Nikah, 1 24.

³¹⁹ Müslim, Nikah, 116.

³²⁰ Ebu Davûd, Edeb, 128.

³²¹ Canan, s.199.

Yukarıdaki hadislerden anlaşıldığı gibi, evlere girişte kesinlikle izin alınması ve izinsiz girilmemesi Hz.Peygamber (s.a.v.) tarafından emredilmiştir. Evlerin gözetlenmemesi, evin en özel mekan olduğu vurgusu yapılmıştır. Evin mahremiyetine uyulması, usul ve adabına göre kapının çalınması, sorulan soruya ismin belirterek cevap verilmesi ve izinsiz asla eve girilmemesi emredilmiştir. Bu konuda yanlış yapan sahabelerin davranış ve tutumları bizzat Allah Nebisi (s.a.v.) tarafından düzeltilmiştir.

SONUÇ

İnsanlığa rahmet olarak gönderilen Hz. Peygamber (s.a.v.) Kur'an-ı Kerim'de her yönüyle model olarak gösterilmiştir. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) evi fiziki ve sosyal olarak incelendiğinde karşımıza ilk çıkan evin sadeliğidir. Bununla beraber tabiatla uyum içinde, insan mutluluğunu esas alan, aile sorunlarına çözümleyici yaklaşan, nezaket ve kibarlığı içselleştiren bir bakış açısına sahip bir ev karşımıza çıkar.

Hz. Peygamber'in (s.a.v.) evindeki sadeliği oldukça dikkat çekicidir. Eşlerinin talep etmesine rağmen lüks hayatı tercih etmemesi, evde esas olanın israf ve gösterişten kaçınmak olduğunu göstermektedir. Mübarek eşlerinin hepsi Kur'an'ın tabiriyle dünyalığı değil, ahireti tercih etmişlerdir.

Hz. Peygamber (s.a.v.) evlerin yüksek ve dar oluşlarını tasvip etmemiştir. Kendi evinin tavanı bir insan elinin değebileceği kadar alçaktır. Ev planlaması yapılırken muhakkak misafir odasının olmasını tavsiye etmiştir. Misafire verilen değer Allah katındaki sevabı özellikle vurgulanmıştır. Aslında bununla sosyal ilişkiler geliştirilmek istenerek bir tebliğ faaliyeti de yürütülmüştür.

Hz. Peygamber (s.a.v.) bir birey olarak evinin işleriyle uğraşan, geçimini sağlamak için ticaret kervanlarını yöneten, bu işi yaparken dürüstlük ve adaletten asla ayrılmayan bir şahsiyettir. Modern hayatın ana sorunlarından olan aile fertleriyle kaliteli zaman geçirememesi sorununu çok pratik bir şekilde çözmüştür. Günün ikinci vakitlerinde ümmehatu'l mü'minin olan eşlerine zaman ayırıp, eşlerinin birbirleriyle kaynaşmalarını sağlamak için samimi sohbetler yapıp bazen de espriler yaparak pratikte çözüme öncülük etmiştir. Aile mutluluğunun sağlıklı iletişim ve nezaketle sağlanabileceğini göstermiştir. Ev işlerinde eşlerine yardım etmiş, eşleri arasındaki sorunlarda haklıdan yana tavır alıp haksız olanı incitmeden onun hatasını düzeltmeye çalışmıştır.

O'nun (s.a.v.) evi bir eğitim yuvası idi. O evle irtibatta olan herkes geleceğe bir ışık taşımıştır. Tertemiz eşleri olan ailesi, sahabelere ders veren İslam hukukçuları olmuşlardır. Kızı Hz. Fatma'nın (r.anha) babasına gösterdiği saygı, O'nun (s.a.v.) kızına 'Ümmübiha' (babasının annesi) diye seslenmesi verdiği eğitimin işaretidir. Kızı evine geldiğinde ayağa kalkarak karşılaması sevginin zirvesini göstermektedir. Ona hizmet eden hizmetçileri başta Hz.Enes b.Malik (r.a.) olmak üzere Hz.Abdullah b. Mesud (r.a.),

Hz.Bilal b. Rabah (r.a.), Hz.Ümmü Eymen (r.a.) ve diğerleri hadis ve tefsir uzmanı olmuşlardır.

Hz. Peygamber (s.a.v.) ihtiyacı olduğu halde evindeki birçok şeyi ihtiyaç sahiplerine dağıtırdı. Hatta kendisine gelen birçok hediyeyi Suffe Ashabı'na dağıtmıştır.

Resulullah (s.a.v.) mümkün mertebe tüm namazları sahabelerle cemaatle kılar ve sahabelere dini eğitim verirdi. Evi sadece yatılan bir yer değil, ibadet edilen, niyaz yapılan bir mekandır. Hz. Aişe'nin tabiriyle “Ayakları şişinceye kadar” ibadet ile meşgul olurdu. Mü'minlerin annesi Hz. Aişe (r.anha) Allah Nebisi'nin (s.a.v.) tesbih seslerini dinleye dinleye uykuya daldığını belirtmektedir. İnsanlığın öğretmeni Resulullah (s.a.v.) evindeki bu yaşantısıyla yeryüzünün örnek neslini yetiştirmiştir.

Sonuç olarak Allah Nebisi'nin (s.a.v.) evi, Mekke'de başlatıp ve Medine'de devam ettirdiği tebliğ ve davetinin kalbi idi. Da'vet ve irşad ruhunu, O evden yayıp cihana İslam da'vetinin mesajını ulaştırdı. O güzel ev modelinin kapsamlı araştırmalarla incelenip çağımız insanının arayıp da bulamadığı ‘sukunete kavuşmanın yolları’ aralanabilir. İnsanlık alemini sukunete ve mutluluğa kavuşturmanın yolu “bu model evi” insanlığın nazarına sunmakla mümkündür.

KAYNAKLAR

Afzalu'r-Rahmân, *Sîret Ansiklopedisi*, çev. Mustafa Aykaç ve diğ., İstanbul: İnkılap Yay, 1990.

_____ *Mükemmel Bir Eş olarak Hz. Muhammed (s.a.v.)*, Çev. Sami Şener ve Ergin Öztürk, İstanbul: İnkılap Yay, 2007.

Ahmed Naim, *Sahih-i Buhari Muhtasarı Tecrid-i Sarih Tercemesi*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yay., 1984.

Akyüz, Vecdi, *Bütün Yönleriyle Asr-ı Saadette İslam*, İstanbul: Beyan Yayınları, 2006.

Algül, Hüseyin, *Peygamberimizin Şemai Ahlak ve Adabı*, İstanbul: Işık Yayınları, 2010.

BAŞ, Eyüp, *İslam Kurumları Tarihi*, Ankara: Grafiker Yay., 2013.

Beyhaki, Ebubekir Ahmed b. el- Hüseyin, *Delailü'n Nübuvve*, Beyrut: Daru'l Kitabu'l İlmiyye, 1988.

_____ *Sünenü'l-Kübra*, Thk.Muhammed Abdulkadir Ata, Beyrut: Daru'l Kitabu'l İlmiyye, 2010.

Bozkurt, Nebi "Ev", *DİA*, Cilt 11, s. 502.

Buhari, *Sahihi Buhari, Fethu'l Bari Şerhi*, İmam Ahmed b. Ali İbn Hacer Askalani, Daru's Selam, Riyad: 2000.

Buhari, *Sahih-i Buhari ve Tercemesi*, Çev.Mehmet Sofuoğlu, İstanbul: İrfan Yayınevi, 1970.

Canan, İbrahim, *Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi*, Ankara: Akçağ Yayınları, 1995.

_____, "Peygamberimizin Sünnetinde Terbiye", Tuğra Neşriyat, İstanbul:Ts.

Çam, Nusret, *İslamda Sanat Sanatta İslam*, Akçağ Yay., Ankara, 2012.

Çetinkaya, Bayram Ali, *İslam Medeniyeti'nin Dinamikleri*, İstanbul: İnsan Yay., , 2014.

Davudoğlu, Ahmet, *Bülüğ'ül-Meram Tercümesi ve Şerhi*, İstanbul: Sönmez Yayınları, 1967.

Döndüren, Hamdi, "Mesken", *DİA*, Cilt 4, s.316-317.

ed-Diyarбекрі, eş-şeyh, Hüseyin b. Muhammed b. el-Hasan, *Tarihu'l-Hamis*, Beyrut: Daru'l Kitabu'l İlmiyye, 2009.

Ebu Abdurrahman el-Halil b.Ahmed el-Ferahidi, "Şaabe", *Kitabu'l Ayn*, Daru İhyai't Turasi'l- Arap, Beyrut, t.s.

Ebu Davud, *Sünen*, Çağrı Yay., İstanbul:1992.

- Ebû Dâvûd , Süleyman b. Eş'as es-Sicistanî el-Ezdi', *Sünen-i Ebu Davud Terceme ve Şerhi*, Çev. Necati Yeniçel,Hüseyin Kayapınar, İstanbul: Şamil Yayınevi, 2003.
- Ebu Nuaym, *Hilyetu'l Evliya*, Çev, Hüseyin Yıldız - Hasan Yıldız - Zekeriya Yıldız, İstanbul: Ocak Yay., 2015.
- Eraslan Sadık, Keleş Ekrem, *Güzel Örnek Hz.Peygamber*, Ankara: Diyanet Vakfı Yay, 2003.
- Fayda, Mustafa, "Aişe", *DİA*, Cilt 2, s. 202.
- Gadban, Münir, *Resulullah'ın Hayatı ve Metodu*, İstanbul: Risale Yay., 1997.
- Hamidullah, Muhammed, *İslâm Peygamberi*, Çev.Salih Tuğ, İstanbul: İrfan Yay., 1990.
- Haydar, Gülzar, *Şehirlerin Ruhü*, İstanbul: İnsan Yayınları, 1991.
- İbnü'l-Cevzi, Abdurrahman, *Ashâbın Dilinden Peygamberimizin Hayatı*, Konya: Uysal Kitabevi, Ts.
- İbn İshâk, Muhammed b. İshâk b. Yesâr, *Hız.Peygamber'in Hayatı ve Gazveleri*, trc.Ali Bakkal, ed.Adnan Demircan, thk. Suheyl Zekkar, İstanbul: İlk Harf Yayınevi, 2013.
- İbn Kesir, "el -Bidaye ve'n Nihaye", Çev. Mehmet Keskin, İstanbul: Çağrı Yayınları, 2000.
- İbn Kayyim, el-Cevzi, *Za'du'l-Mead*, Çev. İbrahim Türklü, Abdi Keskinsoy, İstanbul: Pınar Yayınları, 1989.
- İbn Manzur, Cemaluddin b.Muhammed b.Mukerrem, *Lisan'ul Arab*, "Şaabe", DarusSadr, Beyrut, 1994, s.497.
- İbn Sa'd, Muhammed, *et-Tabakâtü'l-Kebîr*, Beyrut: Daru'l-Kütüb'ül-İlmiyye, 1997.
- İbn Mace, *Sünen*, Kahraman Yay., İstanbul:1980.
- İmam Ahmed b. Hanbel ,*El-Müsned, el-Fethu'r-Rabbani Tertibi*, Çev. Rıfat Oral, İstanbul: Ensar Yayıncılık, 2013.
- İmam Malik, el-Muvatta, İstanbul: Al-Tuğ Yay., 1982.
- İmam Ebu İsa Muhammed b. İsa el Tirmizi, *el-Cami'us Sahih Sünen-i Tirmizi*, Beyrut: Daru'l İbn Hazm, 2010.
- Kandemir, M.Yaşar "Fatıma", *DİA*, Cilt 12, s. 223.
- el-Kândehelevi, Yusuf, *Hayâtü's-Sahâbe (Hadislerle Müslümanlık)*, Çev. Ahmet M. Büyükçınar, A. Ömer Tekin ve Yaşar Erol, İstanbul: Huzur Yay., 2011.
- Kazıcı, Ziya, *Hız. Muhammed'in Aile Hayatı ve Eşleri* , İstanbul: Çağ Yayınları, 1991.¹
- el-Kettani , Muhammed Abdulhay, *et-Teratibu'l İdariyye (Hz.Peygamber'in Yönetimi)*, Çev. Ahmet ÖZEL, İstanbul: İz Yayıncılık, 2012.

- Köksal, M.Asım, *Hz.Muhammed ve İslamiyet*, İstanbul: Şamil Yay., 1981.
- Kutub-i Sitte ve Şuruhu, *Sünen-i Ebu Davud*, İstanbul: Daru's Sahnun ve Da'vet, 1992.
- Küçükaşçı, Mustafa Sabri, "*Şehir*", *DİA*, Cilt 38, s. 442.
- Mutçalı, Serdar, *Arapça-Türkçe Sözlük*, İstanbul: Dağarcık Yay., ts.
- en-Nisaburi, Hâkim, *el-Müstedrek*, Çev.Beşir Eryarsoy, Konya: Konevi Yay., 2013.
- en-Nesayburi, Müslim b.Ebu'l-Haccac, *el-Cami'us- Sahih*, İstanbul: Çağrı Yay., 1992.
- Nesei, *Sünen*, İstanbul: Kalem Yay., 1981.
- en-Nevevi, İmam Muhyeddin Ebu Zekeriya Yahya b.Şeref, *Şerhi Sahihi Müslim*, Fuad Abdalbaki Nüshası, Dimeşk: Daru'l Feyha, 2010.
- Nursi, Bediüzzaman Said, "*İşaratü'l İcaz*", İstanbul: Envar Yayınları, 2011.
- _____ "*Mektubat*", İstanbul: RNK Neşriyat, 2011.
- Önkal, Ahmet, "*Hücre-i Saadet*", *DİA*, Cilt 18, s.457-458.
- Rudani, *Cem'ul-Fevâid, Büyük Hadis Külliyyatı*, Çev. Naim Erdoğan, İstanbul: İz Yay., 2003.
- Sabuncu, Ömer , '*Hz. Peygamber'in (s.a.v.) İlk Hanımı ve Hz. Hatice'nin Hayatı ve Kişiliği*', Şanlıurfa: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi, 2008.
- Sarıçam, İbrahim - Erşahin Seyfettin, "*İslam Medeniyeti Tarihi*", Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2011.
- Suyuti, İmam Celaleddin, *Durru'l-Mensur*, Çev.Zekeriya Yıldız, Hasan Yıldız vd., İstanbul: Hikmet Neşriyat, 2012,
- Şulul, Kasım, *İlk Kaynaklara Göre Hz. Peygamber Devri Kronolojisi*, İstanbul: İnsan Yayınları, 2011.
- Şiblî Numânî, Mevlânâ, "*Son Peygamber Hz. Muhammed*", İstanbul: İz Yayıncılık, 2008.
- _____ "*Muhammedi Ahlak*", İstanbul: Timaş Yay., 2011.
- et-Taberi, Ebu Cafer Muhammed b.Cerir, *Tarih-i Taberi*, Çev.M.Faruk Görtunca, İstanbul: Sağlam Yay., 2007.
- Tirmizi, Sünen-i Tirmizi Tercemesi, Çev.O.Zeki Mollamehmetoğlu, İstanbul: Yunus Emre Yay., 1993.
- el-Vâkıdî, Muhammed b. Ömer b. Vâkıdî, *Kitâbü'l-Megâzî*, thk. Marsden Jones, London:1966.

eI-Vakıdî, Ebu Abdullah Muhammed b.Ömer, *Kitabu'l-Megazî*, trc.Musa Kazım, İstanbul: İlk Harf Yay., 2014.

Yeniçeri, Celal, *Hz.Peygamber'in Giyimi-Kuşamı-Mutfağı Getirdiği İlkeleri ve Günümüz*, İstanbul: Çamlıca Yay., 2009.

Kaynak:<http://www.arastiralim.net/isikkapisi/peygamber-evi.html>

